

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ:
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ, ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ:

ΝΤΑΚΑ ΕΜΑΝΟΥΕΛΑ

ΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΣΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

MSc ΨΥΧΟΓΥΙΟΥ ΑΘΗΝΑ

ΠΑΤΡΑ, 2017

**TECHNOLOGICAL INSTITUTE
OF WESTERN GREECE**

FACULTY OF PROFESSIONS OF HEALTH AND PROVIDENCE

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

DIPLOMA THESIS

**JUVENILE DELINQUENCY: FACTORS OF
MANIFESTATION, PREVENTION AND
CONFRONTATION OF THE PHENOMENON**

STUDENTS FULL NAME:

DAKA EMANUELA

POULOU VASILIKI

**SUPERVISOR TEACHER:
MSc PSYCHOGIOU ATHINA**

PATRA, 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ευκαιρία της εκπόνησης της παρούσας εργασίας, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στην εποπτεύουσα καθηγήτρια μας, Ph. D. Ψυχογιού Αθηνά, για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μας παρείχε, κατά την διάρκεια της συγγραφής της πτυχιακής μας εργασίας.

Ευχαριστούμε θερμά τους επαγγελματίες που μας υποδέχθηκαν στους χώρους εργασίας τους και μας βοήθησαν να πραγματοποιήσουμε τις απαραίτητες συνεντεύξεις για την εκπόνηση της ερευνάς μας.

Ευχαριστούμε τις δημόσιες υπηρεσίες και τους φορείς της Πάτρας που μας φιλοξένησαν στον χώρο τους και μας επέτρεψαν να πραγματοποιήσουμε συνεντεύξεις για την εκπόνηση της ερευνάς μας, καθώς και για τον διαμοιρασμό εντύπων και ενημερωτικών φυλλαδίων.

Ευχαριστούμε τα μέλη της επιτροπής για την συμμετοχή τους στην αξιολόγηση της Διπλωματικής μας εργασίας.

Τέλος, θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τις οικογένειες μας για την πολύτιμη βοήθεια, στήριξη και συμπαράσταση που μας προσέφεραν κατά την διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας, στο τελευταίο αυτό στάδιο της φοιτητικής μας πορείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	8
II. ABSTRACT	10
III. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
1.1 Εισαγωγή	13
1.2 Σκοπός Μελέτης	14
1.3 Ορισμοί εννοιών	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	18
2.1 Οικογενειακό περιβάλλον.....	18
2.2 Σχολικό περιβάλλον.....	22
2.3 Φίλοι	26
2.4 Συμμορίες Ανηλίκων	28
2.5 Γενετικοί παράγοντες.....	31
2.6 Κοινωνικοί παράγοντες.....	34
2.7 Οικονομικοί παράγοντες.....	35
2.8 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	38
3.1 Προηγούμενη Νομοθεσία	38
3.1.1 Διάκριση με βάση την ηλικία.....	39
3.1.2 Μέτρα κατά της παραβατικότητας.....	40
3.2 Ισχύουσα Νομοθεσία.....	40
3.2.1 Καινοτόμες Ρυθμίσεις του Νόμου 3189/2003	40
3.2.2 Διάκριση ανηλίκων με βάση την ηλικία	41
3.2.3 Μέτρα κατά της παραβατικότητας.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	47
4.1 Σωφρονιστικά Καταστήματα	47
4.2 Θεραπευτικά Καταστήματα	48
4.3 Ιδρύματα Αγωγής.....	49
4.4 Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων - Ε.Π.Α.....	52
4.5 Επιμελητές Ανηλίκων	55
4.6 Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.).....	57
4.7 Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.)	59

4.8 Μη Κυβερνητική Οργάνωση - ΠΡΑΞΙΣ.....	61
4.9 Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων – ΑΡΣΙΣ.....	63
4.10 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Αχαΐας «Καλλίπολις»	65
4.11 Δικαστήριο Ανηλίκων.....	67
4.11.1 Δικαστής και Εισαγγελέας Ανηλίκων.....	69
4.11.2 Διαδικασία Εκδίκασης των ανήλικων παραβατών	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ.....	72
5.1 Η πρόληψη της παραβατικότητας στο οικογενειακό περιβάλλον	73
5.2. Θεραπευτικές προσεγγίσεις στην οικογένεια για την πρόληψη του φαινομένου	75
5.2.1 Η στρατηγική προσέγγιση των Haley και Madanes	75
5.2.2 Η συμπεριφοριστική προσέγγιση.....	76
5.3 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση του φαινομένου στο σχολικό περιβάλλον	77
5.4 Ο ρόλος της κοινωνίας και του κράτους στην πρόληψη του φαινομένου	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ.....	83
6.1. Πρόγραμμα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού - Ο.Α.Ε.Δ.....	83
6.2 Προγράμματα Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων- ΑΡΣΙΣ	85
6.2.1 Προγράμματα που έχουν ολοκληρωθεί	85
6.2.2 Προγράμματα σε εξέλιξη.....	88
6.3 Ευρωπαϊκά Προγράμματα	90
6.4 Προγράμματα πρόληψης του φαινομένου σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ	97
7.1. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού ως Επιμελητής Ανηλίκων	98
7.2 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο οικογενειακό περιβάλλον	100
7.3 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων.....	100
7.4 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο σχολικό περιβάλλον	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΡΕΥΝΑ.....	105
8.1 Σκοπός έρευνας.....	105
8.2 Είδος έρευνας.....	105
8.3 Επιλογή εργαλείου έρευνας	106
8.4 Χρόνος διεξαγωγής έρευνας και δείγμα	106
8.5 Ανάλυση δεδομένων	107
8.6 Ερευνητικά Ερωτήματα	123

8.7 Αποτελέσματα έρευνας.....	124
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	125
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	137

ΜΕΡΟΣ Α
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία μελετά το φαινόμενο της παραβατικότητας των ανηλίκων, καθώς και τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου τόσο βιβλιογραφικά όσο και με την διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας. Το φαινόμενο της παραβατικότητας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανοδική πορεία και γίνεται φανερό πως η κοινωνία δεν έχει επίγνωση των διαστάσεων του, καθώς δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση. Η έρευνα που διεξάχθηκε εστίασε στην μελέτη του φαινομένου στα πλαίσια της κοινωνίας της Πάτρας και έχει σκοπό να διερευνήσει τις απόψεις των επαγγελματιών που συνεργάζονται με ανηλίκους είτε άμεσα είτε έμμεσα. Διερευνήθηκε η γνώμη των επαγγελματιών που διατηρούν συνεργασία με ανηλίκους που έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή ανηλίκους που βρίσκονται σε κίνδυνο να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη. Διερευνήθηκαν επίσης και οι απόψεις των επαγγελματιών που συμβάλλουν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι επαγγελματίες ρωτηθήκαν για το ποιοι είναι, κατά την άποψη τους, οι αιτιολογικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην εκδήλωση αυτής της συμπεριφοράς από τους ανηλίκους και για το εάν γνωρίζουν προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης που εφαρμόζονται για την εξάλειψη του. Επιπλέον διερευνήθηκε ο ρόλος των επαγγελματιών όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Η πτυχιακή εργασία απαρτίζεται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος είναι θεωρητικό και περιλαμβάνει επτά κεφαλαία, ενώ το δεύτερο μέρος είναι ερευνητικό και βασίζεται στην έρευνα που διεξήχθη, μέσω των συνεντεύξεων που ελήφθησαν και των συμπερασμάτων που εξήχθησαν από αυτές. Ειδικότερα, στο θεωρητικό μέρος της μελέτης, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο σκοπός της εργασίας και πραγματοποιείται μια προσπάθεια ώστε να προσδιοριστούν οι πιο σημαντικές έννοιες και όροι της παραβατικότητας που χρησιμοποιούνται στην παρούσα εργασία. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής ανάλυση των αιτιών που μπορεί να οδηγήσουν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το νομοθετικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας, χωρισμένο σε δύο ενότητες: η πρώτη αφορά την νομοθεσία που ίσχυε πριν την ψήφιση του Νόμου 3189/2003 και η δεύτερη την νομοθεσία που ισχύει μετά την ψήφιση του Νόμου.

Στη συνέχεια, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι υπηρεσίες που λειτουργούν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων, ενώ το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στους τρόπους αντιμετώπισης και πρόληψης στα πλαίσια της οικογένειας, του σχολείου αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Στη συνέχεια το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης που εφαρμόζονται στην Ελλάδα, σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε χώρες εκτός αυτής. Τέλος στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση στο οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον και στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων.

Η πτυχιακή εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της ποιοτικής έρευνας. Σκοπός της έρευνας ήταν να εντοπιστούν οι αιτιώδεις παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για την εμφάνιση της παραβατικότητας, να ερευνηθεί η συνεργασία και επαφή των επαγγελματιών που συνεργάζονται με ανηλίκους και να γνωστοποιηθεί η

εφαρμογή προγραμμάτων που αφορούν την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και ο ρόλος των επαγγελματιών στην εφαρμογή τους. Εν κατακλείδι τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι τα παρακάτω: Το πρόβλημα της παραβατικότητας είναι πολυπαραγοντικό και οι επαγγελματίες παρέχουν κυρίως συμβουλευτική και υποστηρικτή βοήθεια στους ανηλίκους.

II. ABSTRACT

The present thesis studies the phenomenon of juvenile delinquency, as also the ways of prevention and confrontation of the phenomenon as much as from the point of view of the existing literature but also by the conduction of a qualitative research. The last few years the phenomenon of delinquency displays an upward course and it becomes obvious that society is unaware of its dimensions due insufficient updating. The research was conducted in the borders of Patras society and studies the dimensions of the phenomenon and also intends to explore the opinions of the professionals that collaborate with delinquent juveniles either directly or indirectly. In the research were examined the opinions of the professionals which maintain a collaboration with juveniles that have went forward with a delinquent behavior or are in danger of committing a culpable act. The opinions of the professionals that contribute in the prevention and confrontation of the phenomenon were also examined. The professionals were asked to display their personal point of view and which they consider are the causative factors that contribute to the manifestation of juvenile behavior and if they are aware of programs concerning the prevention and confrontation of delinquency in order to extinct the phenomenon. Furthermore, in the research was examined the role of professionals concerning the prevention and confrontation of the phenomenon.

The thesis is composed by two parts. The first part is theoretical and includes seven chapters, whereas the second part is based on the conduction of a research. Also in the part of the research are indicated the interviews taken and its results. More specifically concerning the theoretical part of the thesis, the first chapter displays the purpose of the thesis and attempts to define the most important terms of delinquency which are used in the present thesis. The second chapter sufficiently analyses the causes which may lead a juvenile in a delinquent behavior. The third chapter displays the legislative frame that has been formed for the confrontation of delinquency, divided in two unites: the first unit concerns the legislation before the vote of the law 3189/2003 and the second concerns the legislation after the vote of that law.

Subsequently, the fourth chapter presents the services operating to prevent and combat juvenile delinquency, while the fifth chapter states the ways that exist in order to confront and prevent delinquency specifically in the borders of family, school but also of the general social environment of the juvenile. To continue, the sixth chapter displays the programs applied for preventing and confronting delinquency in Greece, in the countries of European Union but also in countries out of it. Concluding, in the seventh chapter is displayed the role of the Social Worker concerning the prevention and confrontation of delinquency in the borders of family and school and in obtaining social skills.

The thesis is completed with the presentation of the purpose of the qualitative research. The purpose of the research was to identify the causative factors which are responsible for the manifestation of delinquency. Also the purpose was to investigate the type cooperation and contact between the professionals and the juveniles and furthermore to notify the application of programs that concern the prevention and confrontation of the phenomenon and the role of the professionals concerning their

application. In conclusion, from the outcome of the research arise the below: The problem of delinquency is based on multiple factors and the professionals are providing mostly counseling and supportive therapy in order to help the juveniles.

III. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Σ.Κ.Α.	Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων
Δ.Σ.	Διοικητικό Συμβούλιο
Ε.Κ.Κ.Ν.	Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων
Ε.Π.Α.	Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων
Ε.Π.Α.Α.	Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας
Ε.Π.Α.Θ.	Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης
Κ.Δ.Α.	Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης
ΚΕ.Θ.Ε.Α.	Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων
Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.	Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.ΚΑ.ΝΑ.	Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
Σ.Ε.Δ.Α.	Σύνδεσμος Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Κάθε κοινωνία απαρτίζεται από νόμους και κανόνες με σκοπό την διατήρηση της ευημερίας μεταξύ των πολιτών καθώς επίσης και της κοινωνικής ασφάλειας. Όμως πολύ συχνά οι κανόνες παραβιάζονται και για αυτόν τον λόγο θα πρέπει να υπάρχουν μέτρα για την αξιολόγηση της σοβαρότητας της πράξης και την αντιμετώπιση της.

Κάποια στιγμή της παιδικής και εφηβικής μας ζωής ίσως να έχουμε καταπατήσει τον νόμο είτε άτυπα είτε υπό την μορφή πιο σοβαρών αδικημάτων. Αποφασίσαμε στην παρούσα εργασία να εστιάσουμε στην παραβατικότητα που διενεργείται από τους ανηλικούς ηλικίας οχτώ (8) έως δεκαοχτώ (18) ετών, διότι η νεανική παραβατικότητα είναι ένα φαινόμενο που δεν εξετάζεται τόσο συχνά και δεν λαμβάνει ιδιαίτερη προσοχή από την κοινωνία. Με την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας επιθυμούμε να αντλήσουμε πληροφορίες για το θέμα όσον αφορά τα αιτία που μπορεί να προκαλούν την παραβατική συμπεριφορά και την αντιμετώπιση των ανηλικών από την νομοθεσία και τα επιμορφωτικά μέτρα που τους ασκούνται. Επιπλέον επιθυμούμε να μάθουμε με ποιους τρόπους είναι δυνατόν να προληφθεί η παραβατική συμπεριφορά, ώστε το πρόβλημα να μην διαιωνιστεί.

Τέλος, θελήσαμε να εστιάσουμε την ερευνα στις υπηρεσίες και στους επαγγελματίες που συνεργάζονται με παραβατικούς ανηλικούς διότι η εμπειρία τους και οι προσωπικές τους απόψεις θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως εργαλείο σε μεταγενέστερες έρευνες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

1.2 Σκοπός Μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να ερμηνεύσει την πολυπαραγοντική φύση της παραβατικής συμπεριφοράς, να παρουσιάσει τους αιτιολογικούς παράγοντες που την προκαλούν και να ερευνήσει το νομικό πλαίσιο που την διέπει. Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι τρόποι πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου στο οικογενειακό, σχολικό αλλά και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης στην Ελλάδα και σε χώρες εκτός αυτής. Τέλος επισημαίνεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σχετικά με την παροχή βοήθειας στους ανήλικους παραβάτες.

1.3 Ορισμοί εννοιών

Ανήλικοι παραβάτες

Σύμφωνα με το άρθρο 121 Ποινικού Κώδικα ανήλικοι παραβάτες θεωρούνται αυτοί που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ του όγδοου και του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων. Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σφραγισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (www.ministryofjustice.gr).

Παραβατικότητα ανηλίκων

Ο όρος «νεανική παραβατικότητα» («Juvenile Delinquency») γεννήθηκε στην Αγγλία το 1815 με την ίδρυση του P. Bedford, μιας εταιρείας για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων. Σήμερα ο όρος χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Ο Kraus (1977) αναφερόμενος στην ορισμό της παραβατικότητας ανηλίκων υποστήριξε ότι αυτή αποτελεί μια μορφή αντικοινωνικής και παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς των ανηλίκων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η πρόκληση εναντίον των αρχών και η απειλή ενάντια στην ίδια τους την ασφάλεια (www.encephalos.gr).

Σύμφωνα με τις Καλτσούνη- Νόβα ο όρος παραβατικότητα εκφράζει την απόκλιση και έκτροπη συμπεριφορά παιδιών και εφήβων. Είναι μια μορφή αποκλίνουσας/ παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, η οποία μεταξύ άλλων συνιστά παράβαση νομικού κανόνα π.χ. απειλή, πρόκληση σωματικής βλάβης κ.λπ. Η παραβατική συμπεριφορά περιλαμβάνει πράξεις οι οποίες αντίκεινται, δεν είναι δηλαδή συμβατές με το νομικό και ηθικό καθεστώς μιας κοινωνίας (Καλτσούνη-Νόβα, 2001).

Τέλος σύμφωνα με τον Becker το όποιο πρόβλημα συμπεριφοράς, αντικοινωνικό σύμπτωμα, διαταρακτική ή αντικοινωνική συμπεριφορά, εφόσον εμπλακεί με το νόμο, χαρακτηρίζεται ως παραβατικότητα (Becker, 1963).

Εγκληματικότητα

Με τον όρο εγκληματικότητα εννοείται το σύνολο των εγκλημάτων που διαπράττονται σε ορισμένη τοπικά και χρονικά κοινωνική ομάδα (Αλεξιάδης, 2004). Είναι σημαντικό να ειπωθεί το ότι ο όρος εγκληματίας δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει έναν ανήλικο διότι ο ανήλικος θεωρείται άτομο που δεν δρα συνειδητά με πλήρη βούληση, αφού βρίσκεται σε φάση διαμόρφωσης της προσωπικότητας του (www.ministryofjustice.gr).

Αποκλίνουσα συμπεριφορά / Απόκλιση

Σύμφωνα με την Καλτσούνη- Νόβα ο όρος αποκλίνουσα συμπεριφορά αναφέρεται σε μορφές συμπεριφοράς οι οποίες συνιστούν την παραβίαση γενικά

αποδεκτών κανόνων ή την άρνηση ή την αδυναμία του ατόμου να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που έχει η κοινωνία από αυτό. Ο όρος απόκλιση περιλαμβάνει την όποια αντιτιθέμενη ή εναλλακτική διαφοροποίηση από την κυρίαρχη κουλτούρα μιας κοινωνίας. Αναφέρεται γενικά σε συμπεριφορές που, ενώ δεν γίνονται κοινωνικά αποδεκτές, δεν αποτελούν και παράβαση του νομικού κανόνα π.χ. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, αδικαιολόγητες απουσίες, φυγή από το σπίτι κ.λπ. (Καλτσούνη- Νόβα, 2001).

Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά / Παρέκκλιση

Με τον όρο παρεκκλίνουσα συμπεριφορά περιγράφεται η συμπεριφορά των νεαρών ατόμων, η οποία αφενός απομακρύνεται από τους νομικούς, ηθικούς και τους κοινωνικούς κανόνες που ισχύουν σε μια κοινωνία και αφετέρου έρχεται σε αντίθεση με αυτούς με συνέπεια η μορφή αυτής της συμπεριφοράς να προκαλεί παραβίαση των κανόνων. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο είναι ενδεχόμενο ο ανήλικος να βρεθεί αντιμέτωπος με τους φορείς επίσημου κοινωνικού ελέγχου (Εισαγγελέα, δικαστή, επιμελητή ανήλικων καθώς και τις αστυνομικές αρχές) και να πιθανολογείται η λήψη μέτρων σε βάρος του (www.encephalos.gr).

Σύμφωνα με την Καλτσούνη- Νόβα ο όρος παρέκκλιση αναφέρεται σε συμπεριφορές που συγκρούονται με τα κρατούντα ήθη και έθιμα μιας κοινωνίας (Καλτσούνη- Νόβα, 2001).

Ο Parsons αναφερόμενος στην έννοια της παρέκκλισης υποστηρίζει ότι αυτή συνιστά μια παρεκτροπή από τα φυσιολογικά πρότυπα, τα οποία έχουν εδραιωθεί ως συνήθης κουλτούρα.

Ο Merton αναφέρει ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, τη συμπεριφορά η οποία αποκλίνει σημαντικά από τις νόρμες που θεσπίζονται από τους ανθρώπους στο κοινωνικό τους πλαίσιο.

Ο A. Cohen ορίζει ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά τη συμπεριφορά που αναφέρεται στην παράβαση των προσδοκιών για το κοινωνικό status και ρόλο, όπως επίσης στη παράβαση κανόνα, εφόσον η παράβαση προκαλεί αποδοκιμασία, θυμό ή αγανάκτηση (όπως υποκρισία, απάτη, αδικία, έγκλημα, ανθρωποκτονία, ατιμία, προδοσία διαφθορά, διαστροφή και αμαρτία) (Thio, 2003).

Αντικοινωνική συμπεριφορά

Αντικοινωνική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά των νεαρών ατόμων, η οποία στρέφεται εναντίον της κοινωνίας, των θεσμών και των συμφερόντων της. Αποτελεί μέρος της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς και περιλαμβάνει ενέργειες, αξιόποινες πράξεις που έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες που έχει θέσει η κοινωνία και τα δεδομένα που δέχεται και επιδοκιμάζει το ισχύον σύστημα αξιών.

Από την άλλη πλευρά ο Πανούσης κάνοντας αναφορά στις μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς των νέων, υποστηρίζει ότι μολονότι κάθε πράξη εγκληματική, βίαιη ή επιθετική έχει και προβάλλει τον δικό της συμβολισμό στις

περισσότερες μορφές νεανικής αντικοινωνικής συμπεριφοράς, υποβόσκει η ανάγκη ενηλικίωσης, μέσω της βίας και υποταγής του «άλλου», όπως επίσης και η ασυνείδητη υιοθέτηση αντιπαραθετικών ή συγκρουσιακών ή και αρνητικών αξιών από τις κρατούσες (www.encephalos.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.1 Οικογενειακό περιβάλλον

Η μελέτη της δομής της οικογένειας όσον αφορά την παραβατικότητα ανηλίκων είναι μια απαραίτητη διαδικασία καθώς λειτουργεί σαν εργαλείο που χρησιμεύει στην συλλογή πληροφοριών σχετικά με την συμπεριφορά των παιδιών. Άλλωστε όπως πολύ ρεαλιστικά είχε διατυπώσει και ο Rosch «η οικογένεια είναι το πιο βίαιο σύνολο στην κοινωνία, με εξαίρεση την αστυνομία και το στρατό» (Γεωργούλας, 2000:88). Οι θεωρίες που μελετούν τους μηχανισμούς λειτουργίας της οικογένειας κάθε φορά εστιάζουν σε διαφορετικούς παράγοντες. Ένα μεγάλο μέρος των θεωριών έχουν βασιστεί πάνω στην μελέτη του τρόπου διαπαιδαγώγησης και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο γονέας για να κοινωνικοποιήσει και αντίστοιχα να οριοθετήσει το παιδί του. Σε άλλες θεωρίες εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας, το είδος, το μέγεθος της, η οικονομική της κατάσταση και το ίδιο το παιδί (Γεωργούλας, 2000).

Η δομή και οι διεργασίες στο εσωτερικό της έχουν συσχετισθεί άμεσα με διαταραχές της παιδικής ηλικίας και ειδικά με τις διαταραχές διαγωγής και παραβατικής συμπεριφοράς (McCord, Robins, & Rutter, 1994). Ιδίως κατά την παιδική ηλικία, τα προβλήματα διαγωγής παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να δημιουργηθούν σε οικογένειες που οι γονείς αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά άγχους και στις σχέσεις μεταξύ γονέων και παιδιών παρουσιάζονται υπερένταση και συγκρούσεις.

Οι συμπεριφορές μη συμμόρφωσης των παιδιών σχετίζονται με συγκεκριμένα πρότυπα γονεϊκής συμπεριφοράς και σχέσεων γονέα – παιδιού. Οι γονείς των παιδιών προσχολικής ηλικίας που δεν συμμορφώνονται, παρουσιάζουν συχνά αντίθετο προφίλ, δηλαδή είναι αυταρχικοί και αρνητικοί στις αλληλεπιδράσεις με τα παιδιά τους. Τα θέματα αρνητισμού και εχθρότητας που αναπτύσσονται ανάμεσα σε γονείς και παιδιά οδηγούν σε άτοπες στρατηγικές και αναδύουν προβλήματα διαγωγής σε παιδιά και εφήβους (Νόβα - Καλτσούνη, 2001).

Σε κάθε περίπτωση τα «προπαραβατικά» στοιχεία που μπορεί να εμφανίζει στην προσωπικότητα του το παιδί είναι αποτέλεσμα της κακής επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών. Η δυσλειτουργία αυτή στις διαπροσωπικές σχέσεις μπορεί να οφείλεται στην ανευθυνότητα των γονέων απέναντι στα παιδιά τους και στην έλλειψη χρόνου των γονέων να ασχοληθούν μαζί τους. Σε πλείστες περιπτώσεις βεβαία είναι πιθανό η δυσλειτουργία αυτή να προέρχεται από την αμέλεια των γονέων για τα συναισθήματα των παιδιών τους, ακόμα και το παιδί να δέχεται κακοποίηση (Γεωργούλας, 2000).

Παίρνοντας ως παράδειγμα άλλες μελέτες που έχουν εστιάσει στον τρόπο λειτουργίας της οικογένειας φαίνεται πως «η σκληρή απόρριψη των γονιών ή η ακραία υπερπροστασία, σε συνδυασμό με διαφωνίες των γονιών ως προς τη διαπαιδαγώγηση, που προκαλούν μια έντονη οικογενειακή δυσλειτουργία, έχουν ως

αποτέλεσμα την αντίδραση του παιδιού και τη διαφυγή από κάθε πρότυπο πειθαρχίας. Οι γονείς εμφανίζονται ψυχροί και άκαμπτοι, περιοριστικοί και καταπιεστικοί στις μεθόδους ανατροφής, ενώ οι ίδιοι περιγράφουν το παιδί ως αγχώδες, «άρρωστο» και φοβισμένο. Από την άλλη, επειδή ο φόβος για απώλεια της αγάπης είναι δυνατός, το παιδί ακολουθεί πιστά την αντικοινωνική ηθική άλλων νέων» (Γεωργούλας, 2000:90).

Παιδιά με αντικοινωνική συμπεριφορά φαίνεται να προέρχονται από γονείς που τουλάχιστον ο ένας παρουσιάζει επίσης αντικοινωνική συμπεριφορά. Γίνεται διακριτή η σωματική τιμωρία με στενά τα όρια της κακοποίησης και πολλές φορές της αμέλειας όσον αφορά τις ανάγκες των παιδιών. Προφανώς, εάν στην οικογένεια η μετάθεση των ευθυνών συμβαίνει συχνά, οδηγεί στην διαφοροποιημένη μεταχείριση ανάμεσα στα παιδιά. Αυτή η μεταχείριση αυξάνει τις πιθανότητες παραβατικής συμπεριφοράς. (Νόβα - Καλτσούνη, 2001).

Η επιθετική συμπεριφορά της οικογένειας μπορεί να ασκήσει μεγάλο αντίκτυπο στην ψυχολογία του παιδιού. Αρχικά εάν ένας από τους γονείς έχει βιώσει σε μικρότερη ηλικία την παραμέληση και την κακοποίηση από την δική του οικογένεια αυξάνει το ενδεχόμενο να εμφανίσει αυτή την συμπεριφορά απέναντι στην δική του οικογένεια. Αυτό ωστόσο δεν πρέπει να προδικάζει πως όσοι βίωσαν κακοποίηση στην παιδική τους ηλικία θα το εμφανίσουν στην μετέπειτα ζωή τους.

Η άσκηση της βίας μπορεί να γίνει είτε μέσω της φυσικής ή ψυχικής κακοποίησης, ακόμα και με την άσκηση της σεξουαλικής κακοποίησης (Ζάχαρης, 2003).

Η άσκηση βίας μπορεί να είναι επιζήμια και σχεδόν βλαβερή για την ψυχική υγεία του παιδιού. Η βίαιη συμπεριφορά των γονέων εμποδίζει την ομαλή εξέλιξη του παιδιού. Το περιβάλλον αυτό συνεπώς δεν είναι γόνιμο διότι δεν συμβάλλει στην πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη, αντιθέτως το χαρακτηρίζει η έλλειψη ερεθισμάτων. Κατά συνέπεια είναι ευκολότερο τα παιδιά αυτά να βιώσουν συναισθήματα ενοχής, απόρριψης και κατωτερότητας. Η εμφάνιση διαταραχών συμπεριφοράς ελλοχεύει τους κινδύνους εμφάνισης επιθετικότητας, με αποτέλεσμα να υποπέσουν πιο εύκολα στην παραβατική πράξη, βρίσκοντας καταφύγιο μέσα σε αυτήν (Ζάχαρης, 2003).

Η παραβατική συμπεριφορά μπορεί να φωλιάσει επίσης σε ένα πλαίσιο συζυγικής δυσαρμονίας και διάλυσης της οικογένειας. Με τον χωρισμό να έχει επέλθει πριν της γραφειοκρατικής λύσης του γάμου, τα παιδιά βλέπουν, μιμούνται και τραυματίζονται ψυχικά από τις έντονες διαμάχες τους και οδηγούνται σε παραβατικές συμπεριφορές για να φύγουν από το «πολεμικό περιβάλλον» (Νόβα - Καλτσούνη, 2005). Όντας τα πιο αδύναμα μέλη της οικογένειας απορροφούν όλες τις συγκρούσεις και τις αρνητικές συμπεριφορές και τους ασκείται ο αντίκτυπος από την κοινωνική εικόνα που προβάλλει η οικογένεια (Κατσιγαράκη, 2011).

Με βάση τα παραπάνω, παρατίθεται μια έρευνα που έγινε σχετικά με την δομή και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της οικογένειας. Το δείγμα βασίστηκε σε άτομα που είχαν τελήσει παραβατική πράξη κατά την περίοδο της εφηβείας και μελετήθηκε: α) η ποιότητα των σχέσεων της οικογένειας, β) ο τρόπος διαπαιδαγώγησης και οριοθέτησης των παιδιών και γ) η ύπαρξη κακοποίησης και παραμέλησης μέσα στην οικογένεια. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν δείχνουν πως ένα ποσοστό τάξεως 71,4% των παιδιών που διαπράττουν κάποια εγκληματική πράξη προέρχονται από οικογένειες με πολλά μέλη και πιο συγκεκριμένα από αυτό το

ποσοστό το 18,0 % συμβιώνει και με τα ετεροθαλή του αδέρφια. Η οικονομική κατάσταση των οικογενειών είναι συνήθως πολύ κακή, αγγίζοντας σχεδόν την φτώχεια. Όσον αφορά την κακοποίηση το 95,5% των ερωτηθέντων δήλωσε πως οι γονείς είχαν απειλήσει την σωματική τους ακεραιότητα μια φορά τουλάχιστον, ασκώντας τους ως μέθοδο πειθαρχίας την επιβολή σωματικής τιμωρίας.

Επιπλέον η έρευνα αποκαλύπτει πως ο γονέας που επιλέγει συχνότερα τέτοιες μεθόδους επιμόρφωσης είναι ο πατέρας σε αντίθεση με την μητέρα (Κατσιγαράκη, 2011).

Σύμφωνα με τους Farrington και συν. το 17% των πατεράδων των παραβατικών παιδιών είναι και οι ίδιοι παραβάτες ή εγκληματίες. Και με βάση τα στατιστικά αρχεία της αστυνομίας το 39% των νέων που είχαν διαπράξει εγκληματική ενέργεια προέρχονται από οικογένειες που και ο πατέρας είχε διαπράξει κάποια αντίστοιχη ενέργεια σε αντίθεση με το 17% να προέρχονται από οικογένειες που ο πατέρας δεν ήταν παραβάτης (Rutter & Giller, 1983).

Αναφορικά με την μητέρα η έρευνα απέδειξε πως ο ρόλος της είναι πολύ σημαντικός και η συμπεριφορά της φέρει μεγαλύτερες επιπτώσεις στην ψυχολογία του παιδιού σε σύγκριση με τον πατέρα. Ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος προέρχεται από οικογένειες κατά τις οποίες είτε υπήρξε απουσία της μητέρας από το οικογενειακό περιβάλλον είτε η ίδια ήταν συναισθηματικά αδιάφορη και δεν μπορούσε να προσφέρει τρυφερότητα στα παιδιά της. Αυτή η συναισθηματική απόρριψη γέννησε στα παιδιά αυτά κατάλοιπα και απωθημένα συναισθήματα με αποτέλεσμα να διακατέχονται από μια συναισθηματική αστάθεια και τα ίδια στην προσωπική τους ζωή και να αποφεύγουν οποιαδήποτε ένδειξη τρυφερότητας (Κατσιγαράκη, 2011).

Η έρευνα κλείνει τονίζοντας κάποια κύρια σημεία που συμβάλλουν στην δυσλειτουργία του οικογενειακού θεσμού.

- Η ποιότητα των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας και ανάμεσα στους συζύγους είναι καταλυτικής σημασίας για την διαμόρφωση της εμπιστοσύνης και της επικοινωνίας.
- Η επιβολή του ξυλοδαρμού και του φόβου ως μέσο οριοθέτησης προκαλεί δυσχέρειες στην επικοινωνία μεταξύ των μελών, γεννά συναισθήματα καταπίεσης και απόρριψης στο παιδί με αποτέλεσμα την ανάπτυξη τάσεων φυγής από το οικογενειακό περιβάλλον (Κατσιγαράκη, 2011). Η φυγή μπορεί να έχει την μορφή της απομόνωσης του παιδιού στο δωμάτιο του ή την επιλογή να κάνει δραστηριότητες έξω από το σπίτι που να μην περιλαμβάνουν την οικογένεια (Rutter & Giller, 1983).
- Οι οργανικές ή ψυχικές παθήσεις στην οικογένεια μπορούν να ταράζουν τις ισορροπίες και να υιοθετηθούν ασυνείδητα συμπτώματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς και επιθετικότητας.

Η ανικανότητα των γονέων να ολοκληρώσουν την προσωπικότητα τους και να διαχειριστούν τις δικές τους τραυματικές εμπειρίες από την παιδική τους ηλικία, δημιουργούν λάθος γονεϊκά πρότυπα. Κύριο πρότυπο τους είναι αυτό του σκληρού και απορριπτικού πατέρα, το οποίο αποφασίζουν να προβάλλουν στην

δική τους οικογένεια διότι είναι η μόνη «αξία» που έχουν προσκομίσει από το οικογενειακό τους περιβάλλον (Κατσιγαράκη, 2011).

2.2 Σχολικό περιβάλλον

Η παραβατικότητα στο σχολείο συχνά συγχέεται με την ανικανότητα του παιδιού να συγκεντρωθεί και να αφιερωθεί στα μαθήματα του, με τις εκρήξεις θυμού και την απροθυμία να υπακούσει στις εντολές του δασκάλου του. Αυτοί είναι παράγοντες βασικοί που πρέπει να διαχωρίζουν την ψυχοσυναισθηματική προσωπικότητα του παιδιού από την παραβατική συμπτωματολογία διότι τα άτομα αυτά είναι ηλικίας οχτώ έως δεκατεσσάρων ετών και δεν έχουν επίγνωση των σκέψεων και των πράξεων τους (Τσέτσος, 2009).

Για να χαρακτηριστεί μια συμπεριφορά ως παραβατική θα πρέπει να είναι επαναλαμβανόμενη για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να δημιουργεί ενδεχομένως κάποια ένταση. Τα προειδοποιητικά σημάδια που τονίζουν ότι η συμπεριφορά του παιδιού αρχίζει και γίνεται κοινωνικά μη αποδεκτή είναι όταν το παιδί παρουσιάζει αποδιοργάνωση από το μάθημα, όταν ασκεί λεκτικές ή και σωματικές επιθέσεις απέναντι στους άλλους συμμαθητές του, ή όταν ψάχνει ευκαιρίες να συγκρουστεί με τον δάσκαλο του. Βέβαια δεν σηματοδοτούν μόνο αυτές οι έντονες αντιδράσεις την ύπαρξη παραβατικής συμπεριφοράς. Αντιθέτως η απόλυτη αδιαφορία και η ασυνήθιστη για το παιδί άρνηση να συμμετάσχει σε δραστηριότητες στο σχολείο καθώς και η αντίδραση και πρόκληση προβλημάτων, όταν γίνεται προσπάθεια από τον εκπαιδευτικό να το εντάξει σε ένα σύνολο, μπορούν να προσδώσουν πως μια συμπεριφορά μπορεί να είναι παραβατική (Τσέτσος, 2009).

Το σχολείο συνιστά ένα ακόμη σημαντικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των παιδιών. Εγκληματολογικές θεωρίες έχουν από καιρό διαμορφώσει επιχειρήματα για το ότι η αποτυχία της παιδείας, οι αδικαιολόγητες απουσίες και ο χαμηλού επιπέδου δεσμός με το σχολείο παίζουν ένα ρόλο στη γέννηση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς των ανηλίκων και οι σχολικές εμπειρίες συνιστούν μια προφανή πηγή επιδράσεων από το κοινωνικό περιβάλλον, οι οποίες παίζουν ρόλο στην επίδραση της συμπεριφοράς (Δήμου, 2003).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στον εντοπισμό της παραβατικότητας.

Η παρατήρηση είναι το βασικότερο εργαλείο του δασκάλου για τον εντοπισμό του προβλήματος της παραβατικότητας. Μέσω αυτής μπορεί να εντοπίσει τις αντιδράσεις και τα ξεσπάσματα των μαθητών ώστε να μπορέσει να βγάλει έγκαιρα συμπεράσματα. Μέσω της παρατήρησης ο δάσκαλος καθίσταται ενεργός στον ρόλο του και μπορεί να παρέμβει παιδαγωγικά, αποτελώντας με αυτόν τον τρόπο ένα βασικό στοιχείο στην αναμόρφωση του παιδιού. Η αδιαφορία του δασκάλου μόνο λύση δεν μπορεί να επιφέρει στο πρόβλημα, αντιθέτως η άμεση ανταπόκριση του και η βοήθεια του μπορεί να συμβάλλει καταλυτικά στην προσωπικότητα του παιδιού αλλά να βοηθήσει και τα υπόλοιπα παιδιά να παραδειγματιστούν από την συγκεκριμένη κατάσταση και να οριοθετηθούν (Τσέτσος, 2009).

Ωστόσο στόχος του δασκάλου θα πρέπει να είναι πως αυτό που ισχύει για τον παραβατικό έφηβο να ισχύει και για την υπόλοιπη τάξη. Η επιβολή της ησυχίας και της συμμόρφωσης πρέπει να είναι κοινό για όλους ώστε να προάγεται το εκπαιδευτικό κλίμα. Εάν ένα παιδί έχει την τάση με την συμπεριφορά του να

προκαλεί εντάσεις μέσα στην τάξη, λογομαχίες και αντιπαλότητες δεν είναι δυνατόν ο δάσκαλος να το αφήνει να επηρεάζει και τα υπόλοιπα μέλη θεωρώντας πως αυτού του είδους η συμπεριφορά είναι αποδεκτή (Τσέτσος, 2009).

Σε τέτοιες καταστάσεις ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει να αντιδράσει με δυο τρόπους: α) είτε να νιώθει πως κάθε μέρα δίνει μια μάχη μέσα στην τάξη είτε β) να φτάσει στο άλλο άκρο της αδιαφορίας και της μη αντιμετώπισης καταστάσεων. Ειδικά η δεύτερη στάση του εκπαιδευτικού μπορεί να προέρθει από την ελπίδα του ότι η κατάσταση θα λυθεί από μόνη της. Η αδράνεια του εκπαιδευτικού συνεπώς οφείλεται στην πεποίθηση πως κάποια στιγμή ο έφηβος από μόνος του θα αποφασίσει να πάρει τον έλεγχο της κατάστασης. Βεβαία όπως μπορούμε να κατανοήσουμε ακόμα και όταν παρέμβει η δράση του είναι περιορισμένη καθώς δεν είναι εκπαιδευμένος κατάλληλα ώστε να αναζητήσει τα ενδοτέρα αίτια που προκαλούν αυτή την παθογένεια, ούτε μπορεί να γνωρίζει ποια προγράμματα είναι κατάλληλα για την περίπτωση του (Τσέτσος, 2009).

Επιθετικότητα στο σχολείο

«Κάτω από τον όρο «επιθετική συμπεριφορά» συμπεριλαμβάνονται όλα εκείνα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το επιθετικό παιδί. Βέβαια, μπορούν να δοθούν και άλλες ονομασίες, όπως αντικοινωνική συμπεριφορά ή αντιδραστική θέση. Παρόλα αυτά όμως, πρόκειται για μια έντονη εσωτερική διάθεση προκειμένου να προκαλέσει βλάβες σε πράγματα και πρόσωπα. Πρόκειται για ένα δυναμικό που παρουσιάζει το παιδί με ποικίλους τρόπους και κλιμακώνεται σε διάφορα στάδια από ανεπαίσθητα ή ακόμα και «κρυφά» μέχρι έντονα επιθετικά έως και ακραία επιθετικά στάδια» (Τρίγκα - Μερτίκα, 2011:38).

Σύμφωνα με τον Κουντουρή (2006) η επιθετικότητα εμφανίζεται κυρίως με το πείσμα και την αντίδραση που εμφανίζει το παιδί απέναντι στο σχολείο και την οικογένεια. Αντιμιλάει και εκκρίνει θυμό απέναντι στον περίγυρο του. Αρνείται να συμβιβαστεί και δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει την συμπεριφορά του. Αντιθέτως εάν του επισημανθεί ότι αντιδρά άσχημα η απάντησή του σε αυτές τις νουθεσίες θα είναι με το να αντιδράσει ακόμα πιο επιθετικά (Κουντουρή, 2006).

Με την πάροδο των χρόνων φαίνεται πως υπάρχει κλιμάκωση της επιθετικότητας με το πείσμα να αποχωρεί και την θέση του να παίρνουν οι βίαιες πράξεις απέναντι στους ανθρώπους ή στα ζώα. Σταδιακά δημιουργείται μια αδυναμία σε οτιδήποτε είναι ικανό να προκαλέσει πόνο στους άλλους και να τους βλάψει. Η χρήση μαχαιριών και οπλών αρχίζει και παίρνει μια πιο σοβαρή διάσταση στην ζωή των παιδιών αυτών. Ειδικότερα κατά τα τελευταία σχολικά χρόνια με την αλλαγή της σωματικής διάπλασης του παιδιού η επιθετικότητα παίρνει την μορφή της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Η τάση για καταστροφή συνοδεύεται από τις παραβατικές πράξεις. Ο νέος διαφεύγει στην κλοπή κατά της περιουσίας, συγκρούεται με την αστυνομία ή οποιαδήποτε μορφή εξουσίας και χρησιμοποιεί την βία για την επίτευξη τους. Παράλληλα κατά την περίοδο αυτή υιοθετεί έναν τρόπο ζωής που συνδέεται με την απουσία ή την φυγή από το σπίτι ακόμα και για μέρες και το συστηματικό σκασιαρχείο από το σχολείο (Κουντουρή, 2006).

Είναι σημαντικό οι παιδαγωγοί να εντοπίζουν τα έντονα συναισθηματικά ξεσπάσματα και να καθησυχάζουν το παιδί πως αυτό που νιώθει είναι κάτι

φυσιολογικό και πως μπορεί να μάθει να το εξωτερικεύει με πιο υγιείς τρόπους. Αυτή η παρέμβαση του παιδαγωγού θα ήταν απαραίτητο να γίνει από την πρώιμη κιόλας ηλικία του παιδιού διότι αργότερα όσο το παιδί μεγαλώνει και αποκτά νέες κοινωνικές σχέσεις αλλάζει μορφή και ο τρόπος με τον οποίο επιλέγει να εκφράσει την επιθετικότητα του. Η επιθετικότητα θα συγκαλυφτεί κάτω από τον μανδύα των κοινωνικών σχέσεων και των νέων εναλλακτικών τρόπων του παιδιού να ξεσπάσει τον θυμό του. Συνεπώς η παρατήρηση όπως είπαμε σε συνδυασμό με την άμεση ανταπόκριση και δράση του εκπαιδευτικού θα συμβάλλουν στην πρόληψη της έξαρσης του φαινόμενου της επιθετικότητας.

Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση.

Η βία στα σχολεία περιγράφεται με δυο όρους: α) τον εκφοβισμό (bullying) και β) την θυματοποίηση (victimization). Και σύμφωνα με τους Κυριόπουλος & Παππά (2008) με την χρήση των όρων αυτών περιγράφεται η κατάσταση κατά την οποία ένα παιδί θα δεχθεί μια επιθετική συμπεριφορά (Τρίγκα- Μερτίκα, 2011). Σύμφωνα με τον Olweus (2009) ο εκφοβισμός μπορεί να οριστεί ως «ένας μαθητής γίνεται αντικείμενο εκφοβισμού ή θυματοποιείται όταν υποβάλλεται, κατ' επανάληψη και κατ' εξακολούθηση, σε αρνητικές ενέργειες από έναν ή περισσότερους άλλους μαθητές» (Olweus, 2009).

Διαχωρισμός ανάμεσα των όρων εκφοβισμός και θυματοποίηση.

Εκφοβισμός: Προϋποθέτει κυρίως την εμφανή διαφορά σε σωματική διάπλαση και μυϊκή δύναμη και το παιδί που δέχεται την επίθεση είναι ανίκανο να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Εάν αναφερόμαστε ωστόσο σε δυο άτομα ίδιας σωματικής διάπλασης και δύναμης να προβαίνουν σε πάλη δεν μιλάμε για εκφοβισμό τότε.

Θυματοποίηση: Μπορεί να είναι άμεση και έμμεση.

- Άμεση είναι όταν το παιδί δέχεται την επίθεση ανοιχτά- δηλαδή δεν απομονώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον.
- Έμμεση είναι το θύμα απομονώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον. (Τρίγκα-Μερτίκα, 2011)

Οι Χηνάς και Χρυσάφισης (2000) διατύπωσαν πως κατά την θυματοποίηση δημιουργείται ένα «παιχνίδι» ανισοτήτων όπου ο θύτης έχει τον έλεγχο της κατάστασης και το θύμα προσπαθεί να αμυνθεί ενάντια στην επιθετικότητα του πρώτου. Τις περισσότερες φορές δεν επιτυγχάνει να προστατευθεί με συνέπεια αυτή η κατάσταση να του διαταράσσει την ψυχική του ηρεμία, δημιουργώντας του την επιθυμία να αποσυρθεί από το κοινωνικό σύνολο. Ταυτόχρονα βιώνει έντονα τα συναισθήματα του θυμού και του πόνου σε αντίθεση με τον θύτη που θεωρεί πως με αυτή του την πράξη υπερέχει σαν προσωπικότητα. Στην ουσία η όλη ενέργεια του θύτη στοχεύει στο να αυξήσει την δική του αυτοπεποίθηση στηρίζοντας την στην

χαμηλή αυτοεκτίμηση κάποιου άλλου συνομηλίκου του (Χηνάς και Χρυσafiδης, 2000).

Σύμφωνα με τον Ανδρέου (2004) «η βία στο σχολείο είναι μια συλλογική διεργασία, έχει δηλαδή τις ρίζες της στον τρόπο που αντιδρά η ομάδα των συνομηλίκων στις διαδικασίες θυματοποίησης των μελών της. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια «μεταδοτική αρρώστια», όπως υποστηρίζει ο Olweus, η οποία εξασθενεί τον έλεγχο της αναστολής των επιθετικών μορφών συμπεριφοράς, διαταράσσει το σύστημα κατανομής συλλογικών ευθυνών και σταδιακά μεταβάλλει τις κοινωνικές γνώσεις που αφορούν τις αντιλήψεις μιας σχολικής τάξης για το τι περιλαμβάνει μια διαδικασία θυματοποίησης» (Τρίγκα - Μερτίκα, 2011: 52).

Τέλος, στο σχολείο η σχέση γονέα- παιδιού αντανakλάται στην σχέση γονέα-δασκάλου. Οι συγκρούσεις αυτές εκδηλώνονται ανάλογα με την οργάνωση του σχολείου, όπου όταν υπάρχει μια οργανωτική διεύθυνση με εποικοδομητικές τεχνικές διαχείρισης στην αίθουσα, η κατάλληλη έμφαση σε θέματα σχολικής παιδείας και οι επιβαλλόμενες, όχι υπερβολικές κυρώσεις, οι παραβατικές συμπεριφορές ελέγχονται.

Ενώ σε σχολικά περιβάλλοντα όπου το προσωπικό έχει διασπαστική συμπεριφορά δεν είναι σε θέση να διαχειριστεί τα προβλήματα και η παραβατική συμπεριφορά είναι δυνατόν να βγει και εκτός ορίου. (Δήμου, 2003).

2.3 Φίλοι

Πέραν του οικογενειακού και του σχολικού περιβάλλοντος, το φιλικό περιβάλλον είναι ένας άλλος χώρος όπου μπορεί να εκδηλωθεί η παραβατική συμπεριφορά. Οι Helsen, Vollebergh και Meeus (2000) πιστεύουν πως όσο τα παιδιά απομακρύνονται από την οικογένεια, πλησιάζουν προς τους συνομηλικούς αναζητώντας από αυτούς την κάλυψη των συναισθηματικών τους κενών και ένα στήριγμα. Οι φίλοι αντικαθιστούν ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής των παιδιών και κερδίζουν τον θαυμασμό και τον σεβασμό τους. Για τον λόγο αυτό μετά την οικογένεια και το σχολείο, η παρέα αποτελεί και αυτή παράγοντα της παραβατικής συμπεριφοράς διότι μπορεί να επηρεάσει τα παιδιά στην υιοθέτηση θετικών ή αρνητικών συμπεριφορών (Τρίγκα-Μερτίκα, 2011).

Σύμφωνα με έρευνες που είχαν διεξαχθεί από τους Vasquez και Zimmerman (2014) από το 90% υποθέσεων που εκδικάζονται, οι δύο ή και περισσότερες αφορούν ανήλικους που έχουν διενεργήσει ενάντια στον νόμο. Με βάση αυτά τα ποσοστά γεννήθηκε η ανάγκη στους επιστήμονες να μελετήσουν το περιβάλλον όπου καλλιεργείται η παραβατικότητα μέσα στα πλαίσια που συνάπτει σχέσεις το παιδί και κοινωνικοποιείται, όπως αυτό του φιλικού περιβάλλοντος. Κυριότερα, θέλησαν να εξετάσουν τις επιδράσεις που μπορεί να επιφέρει ο χρόνος που δαπανάται με τους φίλους και η ποιότητα της φιλίας (Vasquez & Zimmerman, 2014).

Βάση ερευνών αποδεικνύεται πως η πολλή αλληλεπίδραση με τους φίλους έχει μια θετική επίδραση στην υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς. Οι Vasquez και Zimmerman (2014), για παράδειγμα, σε έρευνα που έκαναν, χρησιμοποίησαν μια γενική κλίμακα μέτρησης που μετρά τον χρόνο και την αλληλεπίδραση με τους φίλους. Εξέτασαν δηλαδή την συχνότητα των εξόδων με τους φίλους τους και πως επιλέγουν να διασκεδάζουν. Οι μετρήσεις ανέφεραν πως η εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς είναι ανάλογη με τον χρόνο που δαπανάται στην αλληλεπίδραση με τους φίλους. Περισσότερος χρόνος με φίλους ισούται αύξηση της πιθανότητας για παραβατική συμπεριφορά. Δημιουργείται ωστόσο μια προβληματική όσον αφορά την έρευνα διότι δεν διαχωρίζεται εάν ο χρόνος αυτός καθ' αυτός προκαλεί την παραβατική συμπεριφορά ή την προκαλεί ο χρόνος που δαπανάται στις δραστηριότητες που επιλέγουν με τους φίλους τους (Vasquez & Zimmerman, 2014).

Στην προβληματική αυτή λοιπόν έρχεται να πατήσει η θεωρία του Regnerus η όποια μετράει καθαρά και μόνο τον χρόνο που περνάνε τα άτομα με τους φίλους τους. Καταλήγει στο συμπέρασμα πως ανεξάρτητα από την φύση των φίλων, η τριβή με τα άτομα μπορεί να αποτελέσει αίτιο παραβατικής συμπεριφοράς. Επιπλέον οι Osgood και συν πρόσθεσαν πως δεν έχει σημασία το υπόβαθρο της παραβατικότητας που υπάρχει μέσα στο φιλικό περιβάλλον, αλλά δίνεται βάση στις δραστηριότητες που επιλέγουν. Εάν ο χρόνος τους ξοδεύεται σε δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνουν συγκεκριμένη δομή και δεν ελέγχονται από κάποια μορφή εξουσίας, πολλαπλασιάζει τις πιθανότητες εμφάνισης αυτής συμπεριφοράς (Vasquez & Zimmerman, 2014).

Ποιότητα φιλίας

Η μελέτη της ποιότητας της φιλίας και της παραβατικότητας είναι πιο περίπλοκη να εξετασθεί, διότι η ποιότητα φιλίας δεν μπορεί να μετρηθεί με κάποια κλίμακα όπως ο χρόνος. Σύμφωνα με τους Cohen και Prinstein, οι ψυχολόγοι χρησιμοποίησαν πειραματικές μεθόδους οι οποίες απέδειξαν ότι οι φίλοι με υψηλότερη θέση (status) συμβάλλουν ως μέσο επίδρασης της κοινωνικοποίησης. Δηλαδή εάν μέσα στην παρέα υπάρχει κάποια προσωπικότητα που οι νέοι θαυμάζουν και σέβονται θα επηρεαστούν πιο εύκολα. Επιπρόσθετα διαπιστώθηκε πως τα σοβαρά περιστατικά παραβατικότητας προκύπτουν από το κατά πόσο ή όχι νιώθουν οι νέοι στενά συνδεδεμένοι με τους φίλους τους. Όσο στενότερη η φιλία με τα άτομα, αυξάνονται οι πιθανότητες να εμπλακεί μαζί τους στην παραβατική πράξη. Αντίθετα εάν ο ανήλικος δεν διαθέτει τόσο στενές φιλίες είναι πιο δύσκολο να παρασυρθεί και να τελέσει παραβατική πράξη (Vasquez & Zimmerman, 2014).

Κατά τους Berndt και Keefe έρευνες έδειξαν πως τα άτομα είναι πιο επιρρεπή όταν η ποιότητα της φιλίας είναι χαμηλότερη. Για παράδειγμα οι Poulin, Dishion και Haas απέδειξαν πως τα αγόρια διαπράττουν πιο εύκολα παραβατικές πράξεις και ανήκουν σε παρέες όπου οι δεσμοί της φιλίας δεν είναι τόσο στενοί. Για αυτόν τον λόγο είναι περισσότερο πιθανόν να εμπλακούν σε παραβατικές ενέργειες, σε αντίθεση με όσους ανήκουν σε παρέες με υψηλής ποιότητας φιλία (Vasquez & Zimmerman, 2014).

Βέβαια στα πλαίσια της παρέας και της φιλίας θα μπορούσε να σημειωθεί και ένας άλλος παράγοντας που δρα συμπληρωματικά στην εμφάνιση της παραβατικής συμπεριφοράς. Σύμφωνα με την συμπεριφοριστική θεωρία παρατηρήθηκε ότι ένας άλλος λόγος που συμβάλλει σε αυτού του είδους συμπεριφορά είναι η ερωτική έλξη μεταξύ των ατόμων μιας παρέας και η εύρεση ερωτικού συντρόφου (Vasquez & Zimmerman, 2014).

2.4 Συμμορίες Ανηλίκων

Οι περιθωριακοί νέοι αντιδρούν σε καθετί το «κατεστημένο», περιφρονούν και χλευάζουν τις σύγχρονες μορφές ζωής. Απογοητεύονται από τη διάρθρωση της σύγχρονης κοινωνίας. Συχνά οργανώνονται σε «συμμορίες» με αυστηρή πολλές φορές ιεραρχία- συμμετέχουν σε βίαιες, τρομοκρατικές ενέργειες. Οδηγούνται σε πλείστες μορφές παρανομίας και φυγής από τα παραδεκτά κοινωνικά πρότυπα: κλοπές, ναρκωτικά, καταχρήσεις, αλκοολισμό, πορνεία, βιασμό, δολοφονία, αυτοκτονία (Αρτινοπούλου, 2001).

Πριν λοιπόν αναλυθούν τα δομικά χαρακτηριστικά των συμμοριών των ανηλίκων θα ήταν χρήσιμο να εξετασθεί τι ορίζεται ως συμμορία και με βάση ποια χαρακτηριστικά, ατομικά ή ομαδικά, δίνεται αυτή η περιγραφή στην συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Παρακάτω θα δίνονται κάποιοι ορισμοί που αποδίδονται στον όρο της συμμορίας ανηλίκων.

Σύμφωνα με τον Trasher η συμμορία ορίζεται ως « μία ενδιάμεση ομάδα που διαμορφώνεται αρχικά αυθόρμητα και μεταβάλλεται στη συνέχεια μέσω της σύγκρουσης. Τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν το χαρακτήρα της ως τέτοια είναι: Η διαπροσωπική επαφή, πρόσωπο με πρόσωπο των μελών της ομάδας, η παρουσία και κίνηση της ομάδας στο χώρο ως μια ενιαία και ξεχωριστή οντότητα, η σύγκρουση με άλλες ομάδες, και ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων τους. Ως αποτέλεσμα, της συλλογικής αυτής συμπεριφοράς, προκύπτει η ανάπτυξη κάποιας παράδοσης μίας μη σταθερής εσωτερικής δομής, ομαδικού πνεύματος, αισθήματος αλληλεγγύης, συνειδητοποίησης της ομάδας και σύνδεση με μία τοπική περιοχή» (Μανουδάκη, 2011: 406).

Χρειάζεται λοιπόν προσοχή και όταν χρησιμοποιείται ο όρος συμμορία ανηλίκων να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ της παρέας, των ομάδων που έχουν κάποιο ιδεολογικό και πολιτικό υπόβαθρο ακόμα και των ομάδων νέων που μπορεί να έχουν υιοθετήσει μια συμπεριφορά ή μια πολιτιστική ταυτότητα, όπως για παράδειγμα ένα είδος μουσικής, που να προωθήσει την γέννηση στερεοτύπων και να εντάξει τα άτομα σε οργανωμένες συμμορίες.

Ο ρόλος της οικογένειας απέναντι στον ρόλο της συμμορίας

Η συμμορία έρχεται και αντικαθιστά την οικογένεια και γίνεται πλέον ένα ζωτικό κομμάτι στην καθημερινότητα του νέου, καθώς πλέον καταλαμβάνει το συναισθηματικό χώρο της οικογένειας. Στην ομάδα ο νέος θα μπορέσει να βρει στοιχεία που είχε ανάγκη και ένιωθε πως η οικογένεια δεν μπορούσε να του τα προσφέρει όπως ο σεβασμός, η αποδοχή, η συναισθηματική κάλυψη μέχρι και την οικονομική κάλυψη.

Το αρχέτυπο της πατρικής φιγούρας βρίσκει νέα ανταπόκριση πλέον στο πρόσωπο του αρχηγού της συμμορίας ο οποίος αναλαμβάνει να είναι ο προστάτης των μελών (όπως είναι αντίστοιχα ο πατέρας για την οικογένεια) και ταυτόχρονα τους εμπνέει σεβασμό και φόβο (Μανουδάκη, 2011).

Σε μια έρευνα που διενεργήθηκε, μεγάλος αριθμός των ατόμων που έλαβαν μέρος, ανέφεραν πως οι σχέσεις με την οικογένεια ήταν είτε αδιάφορες είτε πολύ τεταμένες. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι η οικογένεια δεν είχε τον κατάλληλο τρόπο για να παρέμβει και να οριοθετήσει την συμπεριφορά και την δράση των παιδιών που ανήκαν σε παραβατικές ομάδες. Ένα άλλο ποσοστό των παιδιών που πήραν μέρος στην έρευνα ανέφερε πως η συμμετοχή τους σε παραβατικές ομάδες μπορούσε να γίνει αποδεκτή από την οικογένεια, εφόσον προσέφερε σε αυτήν και στον ανήλικο οικονομικό όφελος (Μανουδάκη, 2011).

Σε σύγκριση με τα παραπάνω βεβαίως υπήρξαν και παιδιά τα όποια με την υποστήριξη της οικογένειας τους κατάφεραν να αποχωρίσουν από την ομάδα αρκετά πιο εύκολα (Μανουδάκη, 2011).

Δομικά χαρακτηριστικά της συμμορίας ανηλίκων

Η δομή της συμμορίας αποτελείται από:

- Την ηγετική ομάδα
- Τα σταθερά μέλη
- Τα περιφερειακά μέλη
- Το ευρύτερο δίκτυο συνεργασίας και γνωριμιών

Ηγετική ομάδα: Είναι ο βασικός πυρήνας της συμμορίας και αποτελείται από τέσσερα μέχρι πέντε άτομα τα όποια διαθέτουν όλη την εξουσία και λαμβάνουν όλες τις αποφάσεις. Σχηματίζεται άτυπα και εδραιώνεται στην συνείδηση των άλλων μελών της λόγω των ατομικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων σε αυτή. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο ηγέτης είναι το πρότυπο το όποιο εμπνέει τον σεβασμό αλλά και τον φόβο των μελών της συμμορίας. Η ομάδα αυτή είναι υπεύθυνη ώστε να κρατάει τις ισορροπίες της ομάδας, να λαμβάνει τις αποφάσεις για τον συντονισμό των ενεργειών, να εγκρίνει ή να απορρίπτει τις προτάσεις των μελών σχετικά με τις δράσεις. Ο λόγος της έχει ισχύ και αυτή ορίζει σε μεγάλο βαθμό για το πώς θα κινηθεί και θα ενεργήσει η ομάδα (Μανουδάκη, 2011).

Σταθερά μέλη: Αποτελεί την δεύτερη ομάδα και είναι αυτή η όποια αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας τις δράσεις- αποστολές της συμμορίας. Η δράση της είναι ομαδική κατά κύριο λόγο αλλά ανάλογα την περίπτωση μπορεί να χρειαστεί να χωριστεί σε υποομάδες των δύο ή τριών ατόμων (αν πρόκειται για περίπτωση κλοπής). Οι υποομάδες συντελούν στην ευελιξία τους και στην γρήγορη διαφυγή τους, ενώ παράλληλα επιτυγχάνεται η αποφυγή έκθεσης όλης της ομάδας στον κίνδυνο. Είναι η ομάδα που αποφέρει τα οικονομικά οφέλη στην συμμορία, τα όποια θα τα αποδώσουν στα ηγετικά μέλη, τα όποια στην συνέχεια θα μοιράσουν στα μέλη το χρηματικό ποσό (Μανουδάκη, 2011).

Περιφερειακά μέλη: Είναι η τρίτη ομάδα της συμμορίας. Τα μέλη της ομάδας αυτής δεν είναι τόσο ενεργά, καθώς είναι αυτά που συμμετέχουν είτε περιστασιακά με σκοπό να βοηθήσουν, είτε μπορεί να αποτελούν άτομα που θέλουν να ενταχθούν στην ομάδα (Μανουδάκη, 2011).

Ευρύτερο δίκτυο συνεργασίας και γνωριμιών: Ταυτόχρονα με τα οργανωμένα μέλη της συμμορίας, ρόλο παίζουν και οι προσωπικές, φιλικές και συγγενικές σχέσεις με τρίτα άτομα που δεν λαμβάνουν μέρος σε αυτήν. Ωστόσο μπορεί να προέρχονται από την ίδια περιοχή που ζουν και τα άτομα της συμμορίας και να έρθουν σε επαφή μαζί τους επειδή έχουν ανάγκη από βοήθεια, συμβουλές ακόμα και από επαφές για αντιμετωπίσουν αντίπαλες ομάδες. Το δίκτυο αυτό αποτελείται κυρίως από ενήλικες οι όποιοι παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά ανεξάρτητα από την ομάδα (Μανουδάκη, 2011).

Συνήθως η ένταξη σε κάποια συμμορία γίνεται μέσω μιας άτυπης διαδικασίας. Το μέλος που επιθυμεί να ενταχθεί στην ομάδα αυτή θα πρέπει να αποδείξει ότι αξίζει την θέση του τελώντας κάποια παραβατική πράξη που θα του επιβάλλει η ηγετική ομάδα.

Σε αντίθεση με τα αγόρια, οι κοπέλες σπανιότερα επιθυμούν να γίνουν μέλος μιας συμμορίας και όσες ανήκουν σε κάποια συμβαίνει διότι μπορεί να έχουν συνάψει ερωτική σχέση με κάποιο μέλος της. Επιπλέον είναι πολύ εύκολο να απομακρυνθούν από την συμμορία σε περίπτωση που αποφασίσουν να δημιουργήσουν επαφές με άτομα από αντίπαλες συμμορίες και συχνά αυτό προκαλεί συγκρούσεις. Οι επιπτώσεις αυτής της επιλογής μπορεί να είναι άσχημες για τα ίδια τα κορίτσια καθώς μέσα από τις συνεντεύξεις κοριτσιών που ήταν μέλη τέτοιων ομάδων, διαπιστώθηκε πως συχνά τους ασκείται βία και σεξουαλική κακοποίηση όταν πρόκειται να εγκαταλείψουν την ομάδα (Μανουδάκη, 2011).

Κάποια ερευνητικά πορίσματα που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων έφεραν τα εξής στοιχεία στην επιφάνεια:

- Τα αγόρια που ανήκουν σε συμμορίες είναι κυρίως ηλικίας δεκαέξι έως δεκαεννέα ετών.
- Τα μέλη της είναι της ίδιας εθνικότητας.
- Υπάρχει συνήθως αντιπαλότητα μεταξύ των συμμοριών διαφορετικών εθνικοτήτων.
- Στις περισσότερες περιπτώσεις τα μέλη συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς.
- Στόχος τους είναι να κερδίσουν χρήματα και για να κυριαρχήσουν στην τοπική κοινότητα όπου ανήκουν.

Τέλος, για να γίνει κατανοητή η σύσταση και η λειτουργία των συμμοριών θα πρέπει εξετασθεί το ζήτημα της οργάνωσης της συμμορίας και ποιες διαδικασίες ακολουθεί, καθώς οι συμμορίες τείνουν να έχουν μια περίπλοκη δομή και να αλλάζουν μορφή με το πέρασμα των χρόνων (Μανουδάκη, 2011).

2.5 Γενετικοί παράγοντες

Όλο και περισσότερα στοιχεία συνηγορούν υπέρ του ότι τα γεγονότα που διαδραματίζονται στα αρχικά στάδια ανάπτυξης σχετίζονται με τα προβλήματα διαγωγής. Κατά συνέπεια η κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την πρόιμη ανάπτυξη του εγκεφάλου είναι πολύ σημαντική. Παραδείγματος χάρη, το κάπνισμα κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης, φέρει μεγάλους κινδύνους στην ανάπτυξη του εγκεφάλου εξαιτίας της επίδρασης της νικοτίνης. Βιώματα που διαδραματίστηκαν κατά την ηλικία των τριών ετών μπορούν να εμφανιστούν στην ηλικία των δεκαοχτώ με την μορφή βίαιων πεποιθήσεων. Υποδεικνύεται λοιπόν ότι οι διακυμάνσεις στην λειτουργία των σχετικών νευρικών συστημάτων κατά την πρόιμη παιδική ηλικία, μπορεί να επηρεάσουν την ευπάθεια που έχει ένα άτομο στις διαταραχές διαγωγής (Γεωργούλας, 2000).

Γενικά ο αντίκτυπος των βιολογικών ή κοινωνικών παραγόντων που δημιουργούν προβλήματα, είναι πιθανό να επηρεάζεται από την πρότερη ευπάθεια, τον συγχρονισμό και την αθροιστική δράση ή τις συνέπειες της αλληλεπίδρασης άλλων παραγόντων κινδύνου ή προστασίας. Κάποιες επιδράσεις είναι μόνιμες και κάποιες αναστρέψιμες.

Το κεντρικό νευρικό σύστημα αποτελείται από νευρώνες και νευρογλοιακά κύτταρα. Οι νευρώνες είναι κύτταρα που μεταδίδουν πληροφορίες κατά μήκος των αξόνων τους με την μορφή ηλεκτρικών ώσεων. Οι πληροφορίες μεταδίδονται μέσω των νευροδιαβιβαστών από τον ένα νευρώνα στον άλλον σε συνάψεις. Οι περισσότεροι νευρώνες έχουν περίπου 1000 επαφές με άλλους νευρώνες. Τα νευρογλοιακά κύτταρα παίζουν κυρίως διατροφικό ρόλο και συμμετέχουν κυρίως στην επαναπρόσληψη των νευροδιαβιβαστών. Οι περισσότερες εξειδικευμένες δομές σχηματίζονται κατά την κύηση. Οι δενδρίτες, οι διακλαδώσεις δηλαδή των νευρώνων δημιουργούν συνεχώς συνάψεις κατά την κύηση. Σε ορισμένα μέρη του εγκεφάλου μάλιστα, όπως στον μετωπιαίο λοβό η συναπτική πυκνότητα κορυφώνεται κατά την πρόιμη μεταγεννητική περίοδο και στην συνέχεια μειώνεται έως την ηλικία των δεκαέξι ετών.

Οι διαφορές μεταξύ αρσενικών και θηλυκών εγκεφάλων φαίνεται να διέπονται από την κυκλοφορία των ορμονών του κάθε φύλου, ανδρογόνα και οιστρογόνα, πάνω στους νευρώνες και όχι απαραίτητα να είναι αποτέλεσμα γενετικών διαφορών που υπάρχουν στα νευρικά κύτταρα.

Έχει αποδειχθεί ότι η προγεννητική τεστοστερόνη ίσως να συμβάλει στον κίνδυνο της γλωσσικής καθυστέρησης που διατρέχουν τα αγόρια και σχετίζεται με την διαταραχή διαγωγής στην μετέπειτα παιδική και εφηβική ηλικία (Γεωργούλας, 2000).

Στους γενετικούς παράγοντες μπορούν να ενταχθούν και οι γενετικές ανωμαλίες που ενδέχεται να συμβάλλουν στην εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς. Σύμφωνα με εγκληματολογικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί αποδεικνύεται πως τα άτομα με το σύνδρομο ΧΥΥ τείνουν να εμφανίζουν πιο εύκολα

παραβατική συμπεριφορά σε αντίθεση με τα άτομα που δεν το εμφανίζουν (Γεωργούλας, 2000).

Πέραν των γενετικών ανωμαλιών υπάρχουν και άλλα οργανικά αίτια που μπορούν να σχετίζονται με την παραβατική συμπεριφορά. Εγκληματολογικές έρευνες που έγιναν για την σκιαγράφηση του «προπαραβατικού» ανήλικου, βασιστήκαν πάνω σε μελέτες που έγιναν σε παραβατικούς και μη παραβατικούς ανήλικους φανερώνοντας ενδοκρινολογικές διαφορές και διαφορές στην δερματική αγωγιμότητα. Πιο συγκεκριμένα οι παραβατικοί ανήλικοι φαίνεται να παρουσιάζουν ανωμαλίες στα παραπάνω σε συνδυασμό με εγκεφαλικές αλλοιώσεις, στοιχεία τα όποια συνθέτουν το προφίλ ενός «προπαραβατικού» ανήλικου. Επίσης χρήσιμο είναι να οριστεί ο όρος της παροδικής παραβατικότητας που σχετίζεται με αδενικές δυσλειτουργίες που μπορεί να έχουν επίδραση στην ιδιοσυγκρασία του εφήβου (Γεωργούλας, 2000).

Η ψυχαναλυτική θεωρία υποστηρίζει πως η προπαραβατική συμπεριφορά μπορεί να οφείλεται είτε σε ένστικτα και επιθυμίες που έχουν απορροφηθεί στο ασυνείδητο του ανήλικου κατά την παιδική ηλικία και σταδιακά βγαίνουν στην επιφάνεια, είτε ο ανήλικος διαθέτει μια προσωπικότητα η οποία φέρει δυσπροσαρμογή στις ψυχολογικές αντιδράσεις.

Αυτή η ανικανότητα διαχείρισης του ασυνειδήτου και των επιθυμιών προκαλούν συγκρούσεις στο εσωτερικό σύστημα του ατόμου (Αυτό, Εγώ, Υπερεγώ) με αποτέλεσμα την πρόκληση αντικοινωνικής συμπεριφοράς (Γεωργούλας, 2000).

Σε περίπτωση που ο ανήλικος πάσχει από αντικοινωνική συμπεριφορά αυτό από μόνο του δεν αρκεί στην πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς. Κάποια σημάδια στην ψυχοπαθολογία των ανήλικων μπορεί να υποδείξουν βίαιη συμπεριφορά στο μέλλον είναι η ευερεθιστότητα, οι έντονες ψυχολογικές μεταπτώσεις και η συναισθηματική ανωριμότητα. Η διαταραχή τους οδηγεί στο να συμπεριφέρονται ενάντια της νομοθεσίας, τελώντας κλοπές, βιαιοπραγώντας απέναντι στα ζώα και στους ανθρώπους και φέροντας αντιδράσεις σε κάθε μορφή επιβολής (Γεωργούλας, 2000).

Σε περίπτωση που ο ανήλικος πάσχει από ψυχική ασθένεια ο Quay είχε διατυπώσει την εξής θεωρία: «Η ψυχοπάθεια αποτελεί όχι μόνο κίνητρο παραβατικής συμπεριφοράς, αλλά όσοι εμφανίζουν αργότερα εμφανή ψυχοπαθητική συμπεριφορά έχουν γεννηθεί με νευρικό σύστημα που είναι υπό-αντιδραστικό στα ερεθίσματα. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, πως το παιδί αναπτύσσει φυσιολογικές και ανάλογες απαντήσεις στον πόνο (φυσικό και κοινωνικό). Έτσι, είναι δύσκολο στη μεταχείριση» (Γεωργούλας, 2000: 60).

Στην μελέτη της «προπαραβατικής» συμπεριφοράς μελετάται και το ενδεχόμενο της νοητικής καθυστέρησης χρησιμοποιώντας τον δείκτη μέτρησης της νοημοσύνης (IQ). Πολλές εγκληματολογικές έρευνες που έγιναν στο Λονδίνο το 1973 από τους Vervaeck, West και Farrington επιβεβαιώνει πως υπάρχει σύνδεση μεταξύ νοητικής καθυστέρησης και εγκληματικής πράξης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη την οικογένεια και την κοινωνία σαν μεταβλητές.

Άλλες έρευνες έχοντας σαν βάση τους τα παραπάνω έδειξαν πως δεν υπάρχει συνάφεια μεταξύ νοητικής καθυστέρησης και παραβατικότητας με το επιχείρημα πως οι ανήλικοι, όμοια με τους ψυχικά άσχοντες δεν έχουν επίγνωση του περιβάλλοντος

που διαβιώνουν. Άρα ακόμα και σε περίπτωση που οδηγηθούν στην πράξη δεν θα τους είναι εφικτό να γλυτώσουν από αυτήν διότι δεν καταφέρνουν να κρυφτούν μέσα στο πλήθος για μεγάλο χρονικό διάστημα (Γεωργούλας, 2000).

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη τα είδη των θεωριών γίνεται αντιληπτό πως οι γενετικοί παράγοντες που μπορεί να συμβάλλουν στην εμφάνιση της προπαραβατικής προσωπικότητας ποικίλλουν. Ορισμένες θεωρίες εστιάζουν στον ψυχισμό του ανηλίκου, στις ασυνείδητες επιθυμίες του οι οποίες καταπιέζονται και στην πορεία της ζωής του εμφανίζονται με την μορφή της επιθετικότητας και της αντικοινωνικής διαταραχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Dollard που συσχέτιζε την επιθετικότητα ως μια αντίδραση απέναντι στα βιώματα του ατόμου κατά την πρώιμη ηλικία του. Άλλες θεωρίες στηρίζουν την άποψη πως οι νευρώσεις είναι ικανές να διαμορφώσουν μια προπαραβατική προσωπικότητα. Τέλος υπάρχουν και οι θεωρίες που πιστεύουν πως οι γενετικοί παράγοντες, μετά το περιβάλλον συμβάλλουν στην γέννηση της εγκληματικότητας (Γεωργούλας, 2000).

2.6 Κοινωνικοί παράγοντες

Η οικονομική κρίση που εμφανίζεται με την μορφή της ανεργίας υπενθυμίζει στον νέο πως δεν έχει την δυνατότητα να αποκτήσει τα αγαθά που επιθυμεί, αναγκάζοντας τον να πάρει μια περιθωριακή θέση μέσα στην κοινωνία. Συνεπώς του δημιουργείται η αίσθηση πως η κοινωνία δεν είναι ένα περιβάλλον γόνιμο να εκφρασθεί, ούτε κατάλληλο ώστε να τον βοηθήσει να αναπτύξει τις ικανότητες του και να ανεξαρτητοποιηθεί (Αρτινοπούλου, 2001).

Μέσα στους κοινωνικούς παράγοντες ίσως θα μπορούσαν να ενταχθούν και οι ατομικές ιδιαιτερότητες των νέων που συμβάλλουν στην γένεση ενός αφιλόξενου κοινωνικού περιβάλλοντος. Οι νέοι χαρακτηρίζονται από έναν παρορμητικό χαρακτήρα ο οποίος μπορεί πολύ εύκολα να απογοητευθεί. Η αστάθεια είναι το δεύτερο πράγμα που τους χαρακτηρίζει λόγω έλλειψης αυτογνωσίας σε συνδυασμό με μια απόλυτη κρίση που δεν τους επιτρέπει να αναλύουν με καθαρότητα τις καταστάσεις (Αρτινοπούλου, 2001).

Επιπλέον η αποκοπή του ομφαλίου λώρου με την οικογένεια και η απουσία επικοινωνίας μεταξύ των μελών, συντελεί στην επιδείνωση την κρίσης του οικογενειακού θεσμού. Κατά συνέπεια η απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον και τις αξίες που αυτό πρεσβεύει επιφέρει διαταραχές επάνω στο παιδί καθώς το απομονώνει, συντελώντας αίτιο στην εμφάνιση επιθετικότητας (Αρτινοπούλου, 2001).

2.7 Οικονομικοί παράγοντες

Όσον αφορά τους οικονομικούς παράγοντες, δεν εξετάζεται η περιοχή στην οποία διαμένουν τα άτομα ούτε το επίπεδο φτώχειας, αν και είναι και οι δυο παράγοντες που μπορεί να συμβάλλουν και να ορίσουν τα στοιχεία που θα καλλιεργήσουν στα άτομα αυτού του είδους συμπεριφορά.

Η φτώχεια, όπως είχε παρατηρηθεί από τον Niceforo το 1905, δεν αποτελεί αίτιο ανάπτυξης της παραβατικής συμπεριφοράς αλλά πνευματικής και ηθικής υπολειψυχίας. Συνεπώς κατά μια έννοια συμβάλλει στην υποβάθμιση του αναπτυξιακού συστήματος (Φαρσεδάκης, 2005).

Όπως εξετάζεται στην συνέχεια η παραβατικότητα επηρεάζεται α) από την πορεία των οικονομικών εξελίξεων και β) από την διαδοχική αυξομείωση της οικονομίας.

A) Σύμφωνα με μια έρευνα του Poletti που διεξήχθη το 1882 διαπιστώνεται πως όσο πολλαπλασιάζονται οι σχέσεις συμφερόντων σε μια κοινωνία, παρουσιάζεται αύξηση στην εγκληματικότητα κατά της περιουσίας (Φαρσεδάκης, 2005).

B) Σύμφωνα με τον Wiers και με έρευνες που διεξήχθησαν το 1945, έδειξαν πως η σχέση οικονομίας και παραβατικότητας ήταν ανάλογη. Δηλαδή όσο πιο ανεπτυγμένη ήταν η οικονομία τόσο άνθιζε και η παραβατική συμπεριφορά αντίστοιχα. Σύμφωνα με τον Leaute το 1972 σε περιόδους με οικονομική κρίση η κυκλοφορία των αγαθών στην αγορά παρουσίαζε πτώση, ενώ σε περιόδους οικονομικής άνεσης και αφθονίας η κυκλοφορία των αγαθών παρουσίαζε ανοδική πορεία (Φαρσεδάκης, 2005).

Δεν θα μπορούσε βέβαια να παραλειφθεί και η επίδραση της ανεργίας στους νέους και κατά πόσο συμβάλλει στην εμφάνιση της παραβατικής συμπεριφοράς. Η επίδραση της ανεργίας στους νέους έδωσε αντιφατικά πορίσματα. Σύμφωνα με έρευνες των Phillips, Voteg και Maxwell (1972), των Mc Clintock και Avison (1968), του Diamond (1978) και Home Offiue (1980), οι οποίοι μελέτησαν το είδος της εργασιακής απασχόλησης των νέων και τα ποσοστά των αυτοκτονιών, παρατήρησαν ότι άλλοτε αυξάνονταν και άλλοτε μειώνονταν.

Είναι φανερό πως οι διαφορές στα αποτελέσματα οφείλονται στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς τα αποτελέσματα της αύξησης της ανεργίας δεν δύναται να είναι άμεσα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μπορεί να καθυστερήσουν για κάποιο χρονικό διάστημα αλλά και στις μεταβλητές που εξετάζονται εξίσου (Φαρσεδάκης, 2005).

2.8 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ιδιαίτερα η τηλεόραση συμβάλλει ενεργά στην δημιουργία συναισθημάτων κοινωνικής ανισότητας προβάλλοντας στους νέους έναν κόσμο ματαιόδοξο, που όχι μόνο απέχει από αυτούς αλλά είναι σχεδόν άπιαστος οξύνοντας το αίσθημα του κοινωνικά κατωτέρου και οικονομικά ανίσχυρου (Φαρσεδάκης, 2005).

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν την ιδιότητα να παίζουν με το υποσυνείδητο του ανθρώπου προβάλλοντας του καθημερινά συγκεκριμένα μηνύματα και έναν τρόπο ζωής. Οι ανήλικοι ως επί το πλείστον δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσουν όλα αυτά τα μηνύματα που καταγράφονται στο υποσυνείδητο τους, πόσο μάλλον να μπουν σε μια διαδικασία φιλτραρίσματος τους. Επιπροσθέτως, λόγω της έλλειψης πνευματικής ωριμότητας μπαίνουν στην διαδικασία να μιμηθούν τρόπους ζωής που τους προβάλλονται. Διαπιστώνεται πως τα μέσα υποκινούν μια διαδικασία μίμησης και υποβολής των ανηλίκων, η οποία μπορεί πολύ εύκολα να θέσει σε καταστολή το υπερεγώ τους. Συνεπώς, η τηλεόραση μπορεί να πυροδοτήσει στους ανηλίκους ασυνείδητα μια συμπεριφορά που τους οδηγεί στο να εκδηλώσουν παραβατική συμπεριφορά, θεωρώντας όμως πως οι ίδιοι επέλεξαν να συμπεριφερθούν με αυτόν τον τρόπο χωρίς να τους έχει ασκηθεί κάποια εξωτερική επιρροή (Φαρσεδάκης, 2005).

Μια άλλη αρνητική επίπτωση των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι πως μπορεί να προβάλλουν μια πολύ λανθασμένη εικόνα μιας κοινωνικής ομάδας. Κάποιες φορές είναι δυνατόν να χαρακτηρίσουν τις νεανικές ομάδες που έχουν κάποιο πολιτικό υπόβαθρο και μια ιδεολογική βάση ως συμμορίες, περνώντας διαστρεβλωμένη εικόνα του τι μπορεί να είναι μια συμμορία. Για τον λόγο αυτό θα ήταν απαραίτητο να γίνεται από τα μέσα ενημέρωσης ένας διαχωρισμός του τι αποτελούν οι συμμορίες, τι δομή έχουν και που στοχεύουν με τις δράσεις τους ώστε να μην σχηματίζονται αυθαίρετες εντυπώσεις για άλλα είδη ομάδων με διαφορετικό σκοπό και δράση (Μανουδάκη, 2011).

Επιπλέον η τηλεόραση επιτρέπει την μετάδοση ενός μεγάλου αριθμού διαφημίσεων που στοχεύουν στην γέννηση πλασματικών αναγκών και στον άσκοπο καταναλωτισμό προϊόντων. Αυτός ο βομβαρδισμός από υλικά προϊόντα δημιουργεί ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής και την προσδοκία στους νέους ότι πρέπει να υιοθετήσουν έναν παρόμοιο που θα χαρακτηρίζεται από πολλά υλικά αγαθά και ανέσεις. Ωστόσο αυτός ο τρόπος ζωής δεν είναι δυνατόν να υιοθετηθεί στην πραγματικότητα λόγω των οικονομικών δυσχερειών που μπορεί να μαστίζουν την οικογένεια. Σε αυτή την περίπτωση συμβαίνει αυτό που είχε περιγράψει ο Merton στην θεωρία της ανομίας του: οι νέοι για να αποκτήσουν τα προϊόντα που τους προβάλλονται, καταφεύγουν στην τέλεση παραβατικών πράξεων, ώστε να μπορέσουν να τα αποκτήσουν (Γεωργούλας, 2000).

Καταλήγοντας, γνωρίζουμε πως η μεγάλη και η μικρή οθόνη κατέχουν ένα μεγάλο μέρος στην καθημερινότητα του ανθρώπου προβάλλοντας του εικόνες και πρότυπα από μια ζωή άπιαστη καθώς δημιουργεί και ένα πρότυπο μιας ιδανικής προσωπικότητας. Τα πρότυπα αυτά είναι πολύ εύκολο να υιοθετηθούν από τους νέους διότι είναι πιο ευάλωτοι στην σκέψη και δεν μπορούν να φιλτράρουν όλα τα μηνύματα που τους περνάει η τηλεόραση, υποκύπτοντας πολλές φορές στην

υιοθέτηση των ανομικών συναισθημάτων που τους οδηγούν στην τέλεση παραβατικών πράξεων (Γεωργούλας, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3.1 Προηγούμενη Νομοθεσία

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στο θεσμικό πλαίσιο που αφορά τους ανηλίκους, το οποίο ίσχυε στην χώρα πριν την ψήφιση του Νόμου 3189/2003 «Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις». Ειδικότερα παρουσιάζονται οι τρεις κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται οι ανήλικοι με βάση την ηλικία σε νήπια, παιδιά και εφήβους, σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα του 1950,. Τέλος εξετάζονται με ενδελέχεια τα Αναμορφωτικά, Θεραπευτικά και Σωφρονιστικά μέτρα που επιβάλλονταν σε βάρος των ανηλίκων που είχαν προβεί σε κάποια παραβατική συμπεριφορά.

3.1.1 Διάκριση με βάση την ηλικία

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα του 1950 τα ηλικιακά όρια ποινικής αντιμετώπισης ανηλίκων διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α) τα νήπια, β) τα παιδιά και γ) οι έφηβοι.

α) Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα ανήλικα άτομα ηλικίας κάτω των επτά ετών. Τα άτομα αυτά ονομάζονται νήπια και δεν υπόκεινται σε καμία απολύτως ποινική μεταχείριση, καθώς θεωρούνται αδιάφορα και άνευ σημασίας για το Ποινικό Δίκαιο. Τα μέτρα που μπορούν να επιβληθούν στα νήπια είναι αυτά που προβλέπονται από τις διατάξεις του αστικού δικαίου και που έχουν ως άξονα τη γονική μέριμνα ή την μέριμνα των επιτρόπων μέσα στο πλαίσιο του σεβασμού του νηπίου ως ανθρώπου. Δεν μπορούν να τους επιβληθούν ούτε καν τα προνοιακά μέτρα για προπαραβατικούς ανηλίκους, διότι θεωρούνται ανίκανα να διαπράξουν αξιόποινη πράξη.

β) Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει άτομα ηλικίας επτά έως δώδεκα ετών, τα οποία ονομάζονται «παιδιά». Τα παιδιά ανεξάρτητα από το πραγματικό επίπεδο ωριμότητας, το οποίο διαπιστώνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, θεωρούνται ανίκανα προς καταλογισμό, δηλαδή ανίκανα να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη. Στα «παιδιά» μπορούν να επιβληθούν μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα τα οποία ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα. Τα μέτρα αυτά θα τους επιβληθούν εφόσον το Δικαστήριο Ανηλίκων κρίνει την επιβολή αυτή αναγκαία και σκόπιμη για την διαπαιδαγώγηση ή αντίστοιχα για την θεραπεία τους. Τα αναμορφωτικά και τα θεραπευτικά μέτρα δεν είναι ποινές ούτε μέτρα ασφαλείας αλλά μια τρίτη ιδιόρρυθμη κατηγορία ποινικών κυρώσεων, ειδικά για ανηλίκους.

γ) Η τελευταία κατηγορία αφορά τα άτομα ηλικίας δώδεκα έως δεκαεπτά ετών, τα οποία χαρακτηρίζονται ως έφηβοι. Ο νομοθέτης για την ποινική μεταχείριση του ανηλίκου δεν λαμβάνει υπόψη μόνο το τυπικό κριτήριο της ηλικίας αλλά επιπλέον εξετάζει και το πραγματικό επίπεδο ωριμότητας του κάθε εφήβου και την σκοπιμότητα επιβολής σε αυτόν μιας ποινικής κύρωσης. Ο ποινικός σφραγισμός επιβάλλεται σε ανηλίκους οι οποίοι έχουν διαγνωστεί με αρνητική πρόγνωση που σχετίζεται με την πιθανότητα του ανηλίκου να υποτροπιάσει και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η προσωπικότητα του ανηλίκου και οι περιστάσεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης του δικαιολογούν κάτι τέτοιο, δηλαδή προπάντων σε περιπτώσεις βίαιης, μακροχρόνιας και επίμονης παραβατικότητας (www.niotho-asfalis.gr).

3.1.2 Μέτρα κατά της παραβατικότητας

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα τα μέτρα που ίσχυαν πριν ψηφιστεί ο νέος Νόμος 3189/ 2003 τον Οκτώβριο του 2003 ήταν τα αναμορφωτικά, τα θεραπευτικά και τα σωφρονιστικά. Από αυτά μόνο τα αναμορφωτικά μέτρα ήταν διαφορετικά από αυτά που ισχύουν σήμερα, δηλαδή ίσχυαν τα εξής τέσσερα μέτρα: «α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του, γ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ειδικούς επιμελητές και δ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο ίδρυμα». Τα θεραπευτικά και σωφρονιστικά μέτρα δεν υπέστησαν αλλαγές (www.niotho-asfalis.gr).

3.2 Ισχύουσα Νομοθεσία

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι καινοτόμες ρυθμίσεις του νέου Ν. 3189/2003, περιγράφονται τα μέτρα που επιβάλλονται σε βάρος των ανηλίκων που έχουν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη, όπως ισχύουν μετά την ψήφιση του Νόμου, και επισημαίνονται οι αλλαγές που έχουν γίνει. Τέλος παρουσιάζονται τα ηλικιακά όρια με βάση τα οποία διακρίνονται οι ανήλικοι σε ανήλικοι ποινικώς αδιάφοροι, ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι και ανήλικοι ποινικώς υπεύθυνοι.

3.2.1 Καινοτόμες Ρυθμίσεις του Νόμου 3189/2003

Οι Καινοτόμες ρυθμίσεις για την Ελληνική έννομη τάξη, οι οποίες υιοθετήθηκαν από το Ν. 3189/2003, και οι οποίες σέβονται τη δομή και εσωτερική συνέπεια του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, είναι οι ακόλουθες:

- Η κατάργηση της διάκρισης σε «νήπια», «παιδιά» και «εφήβους» και στη θέση αυτής ο καθορισμός των ηλικιακών ορίων των ανηλίκων.
- Ο εμπλουτισμός των αναμορφωτικών μέτρων, με σκοπό την καλύτερη μεταχείριση των ανήλικων παραβατών.
- Ο περιορισμός των περιπτώσεων κατά τις οποίες είναι δυνατή η στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου, είτε με τη μορφή των μέτρων είτε με τη μορφή ιδιότυπης ποινής περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων.
- Η κατάργηση της αοριστίας της ποινής του περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα νέων.
- Η δυνατότητα συνδυασμού περισσότερων μη στερητικών της ελευθερίας μέτρων.

- Η θεσμοθέτηση νέων μέτρων, όπως της αποζημιώσεως του θύματος, της προσφοράς κοινωφελούς εργασίας και της φοίτησης σε σχολές επαγγελματικής κατάρτισης.

Από πλευράς Δικονομικών διατάξεων επήλθαν οι εξής καινοτομίες:

- Η αναβάθμιση του ρόλου του Εισαγγελέα με τη δυνατότητα να αναστείλει την Ποινική Δίωξη για ευκαιριακούς δράστες και ορισμένες μικρής σημασίας αξιόποινες πράξεις, περιπτώσεις για τις οποίες διατάσσει Αναμορφωτικά μέτρα, εκτός από μέτρα κατά της ελευθερίας ή ποινή περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα.
- Η διεύρυνση της δυνατότητας άσκησης έφεσης.
- Η ανάθεση στον Εισαγγελέα Ανηλίκων της εφαρμογής των αποφάσεων του Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Τέλος σημαντικό είναι να αναφερθεί η καινοτομία η οποία καθορίζει τα όρια της Ποινικής ανηλικότητας. Με τις νέες ρυθμίσεις η απόλυτη ποινική ανηλικότητα αρχίζει από το όγδοο έτος και τελειώνει στο δέκατο τρίτο έτος, ενώ η περιορισμένη ποινική ανηλικότητα ξεκινά με την συμπλήρωση του δέκατου τρίτου έτους και επεκτείνεται έως το δέκατο όγδοο έτος συμπληρωμένο. Ο προσδιορισμός της ποινικής ανηλικότητας του φερόμενου ως δράστη ανηλίκου κρίνεται με βάση την ηλικία που είχε κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης. Τα ηλικιακά όρια με βάση τα οποία διακρίνονται οι ανήλικοι αναλύονται εκτενέστερα στην επόμενη υποενότητα (www.niotho-asfalis.gr).

3.2.2 Διάκριση ανηλίκων με βάση την ηλικία

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα η διάκριση ανηλίκων με βάση την ηλικία γίνεται ως εξής: α) ανήλικοι ποινικώς αδιάφοροι, β) ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι και γ) ανήλικοι ποινικώς υπεύθυνοι.

A) Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα άτομα που βρίσκονται σε ηλικία κάτω των οκτώ ετών και όχι των επτά που ίσχυε στην προηγούμενη νομοθεσία. Τα άτομα της κατηγορίας αυτής δεν υποβάλλονται σε καμία ποινική μεταχείριση (Κατσίρας, 2008).

B) Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι. Ποινικώς ανεύθυνοι ανήλικοι θεωρούνται τα άτομα ηλικίας οκτώ έως δεκατριών ετών και όχι επτά έως δώδεκα που ίσχυε με βάση την προηγούμενη νομοθεσία. Τα άτομα αυτά με βάση την ηλικία που διανύουν έχουν διαφορετική αντιμετώπιση για τις πράξεις τους από το δικαστήριο (Κατσίρας, 2008).

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 126 Π.Κ «στους ανήλικους ηλικίας οκτώ έως δεκατριών ετών η αξιόποινή πράξη δεν καταλογίζεται σε αυτούς, ενώ στους ανήλικους οι όποιοι δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους δύναται να τους επιβληθούν μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Όσοι έχουν

συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους, τους επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ανάλογα με την αξιόποινη πράξη που τέλεσαν, έκτος αν κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί ο ποινικός σωφρονισμός». Συγκεκριμένα το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης ανήλικου σε κατάλληλο ίδρυμα αγωγής, επιβάλλεται μόνο σε ανήλικο που τέλεσε πράξη την οποία αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα.

Γ) Η τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει τους ποινικά υπεύθυνους ανηλίκους, δηλαδή τα άτομα ηλικίας δεκατριών έως δεκαοκτώ ετών. Σύμφωνα με το άρθρο 127 Π.Κ, «ποινικώς υπεύθυνοι ανήλικοι θεωρούνται τα άτομα που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος ηλικίας τους. Στην συγκεκριμένη κατηγορία επιβάλλονται είτε αναμορφωτικά είτε θεραπευτικά μετρά ή αν κρίνεται απαραίτητο ο ποινικός σωφρονισμός.

Ο περιορισμός ενός ανήλικου σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, επιβάλλεται εφόσον η πράξη του, αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα και εμπεριέχει στοιχεία βίας, στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή τελείται κατά επάγγελμα ή κατά εξακολούθηση».

Η ίδια ποινή δύναται να επιβληθεί και για τις πράξεις του άρθρου 336, το οποίο ορίζει ότι «όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε ετών». «Περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων μπορεί να επιβληθεί και σε ανήλικο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του και του έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης ανήλικου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής» όπως ορίζει το άρθρο 122 Π.Κ, εάν μετά την εισαγωγή του στο ίδρυμα αγωγής τελέσει έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα (www.ministryofjustice.gr).

Η απόφαση του δικαστηρίου θα πρέπει να περιέχει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στην κάθε περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανήλικου. Τέλος σύμφωνα με το άρθρο 54 «το δικαστήριο ορίζει επακριβώς τον χρόνο παραμονής του ανήλικου στο κατάστημα κράτησης νέων» (Πιτσελά, 2004).

3.2.3 Μέτρα κατά της παραβατικότητας

Τα μέτρα που μπορούν να επιβληθούν σε έναν ανήλικο διακρίνονται σε α) αναμορφωτικά μέτρα, β) θεραπευτικά μέτρα και γ) σωφρονιστικά μέτρα.

A. Αναμορφωτικά μέτρα

Μετά την νομοθετική τροποποίηση του 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 122 Π.Κ τα αναμορφωτικά μέτρα είναι τα εξής:

α) η επίπληξη του ανηλίκου, δηλαδή να αποδοκιμαστεί η πράξη του επίσημα από το Δικαστήριο.

β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του. Σκοπός του μέτρου είναι να ενισχυθεί η διαδικασία διαπαιδαγώγησης του ανηλίκου.

γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δηλαδή σε οικογένεια επιδοτούμενη από το κράτος ή και οικογένεια που δέχεται τον ανήλικο με βάση τις ιδέες του εθελοντισμού.

δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, δηλαδή σε επιμελητή της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων έπειτα από κοινωνική έρευνα που αυτός διεξάγει για την προσωπικότητα και το οικογενειακό περιβάλλον του ανηλίκου.

ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης. Είναι σημαντικό να υπάρξει φυσική προσέγγιση του ανηλίκου με το θύμα προκειμένου να κατανοήσουν ο ένας τα προβλήματα του άλλου, να λυθούν οι παρεξηγήσεις με έκφραση αληθινούς συγγνώμης από τον ανήλικο και να υπάρξει, εάν αυτό είναι εφικτό, αποκατάσταση της βλάβης (υλικής και ηθικής) που προκλήθηκε.

στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατά άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο. Γενικά προτιμάται η αποζημίωση να γίνεται από τον ίδιο τον ανήλικο προκειμένου να συνειδητοποιήσει ο ίδιος τις συνέπειες των πράξεων του.

ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, δηλαδή η εργασία του ανηλίκου χωρίς αμοιβή σε εργασίες όπως η δασοφυτεύση, οι κηπουρικές εργασίες κ.α. Είναι σημαντικό το είδος της εργασίας να μην δημιουργεί ανταγωνισμούς με άλλους εργαζόμενους, να μην είναι ιδιαίτερα επίπονο για τον συγκεκριμένο ανήλικο και να του παρέχει την δυνατότητα εκμάθησης κάποιας τέχνης ή άλλης επικερδούς εργασίας,

η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς,

θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης,

ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής.

ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων. Το μέτρο αυτό απαιτεί ιδιαίτερη ενασχόληση με τον ανήλικο τόσο από πλευράς χρόνου όσο και από πλευράς ποιοτικών επαφών με σκοπό την επίβλεψη, την διαπαιδαγώγηση και την συμβουλευτική του υποστήριξη. Το μέτρο αυτό θα πρέπει να επιβάλλεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις παραβατικότητας.

ιβ) και τέλος η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής (www.niotho-asfalis.gr).

Σε κάθε περίπτωση ως πρόσθετο αναμορφωτικό μέτρο μπορεί να επιβληθούν επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή τη διαπαιδαγώγησή του. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν δύο ή περισσότερα από τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α` έως και ια` της προηγούμενης παραγράφου. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται η μέγιστη διάρκεια του αναμορφωτικού μέτρου.

Σύμφωνα με το άρθρο 124 Π.Κ το δικαστήριο που δίκασε μπορεί οποτεδήποτε να αντικαταστήσει τα αναμορφωτικά μέτρα που επέβαλε με άλλα, αν το κρίνει αναγκαίο. Αν τα μέτρα εκπλήρωσαν το σκοπό τους, τα αίρει.

Τέλος σύμφωνα με το άρθρο 125 Π.Κ όταν ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του τα αναμορφωτικά μέτρα που επέβαλε το δικαστήριο παύουν αυτοδικαίως. Το δικαστήριο μπορεί με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του, να παρατείνει τα μέτρα, το πολύ μέχρι την συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους της ηλικίας του ανηλίκου (Φαρσεδάκης, 2004).

B. Θεραπευτικά μέτρα

Τα θεραπευτικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 123 Π.Κ ορίζονται ως εξής: «αν η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν πάσχει από ψυχική ασθένεια ή τελεί σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή από οργανική νόσο ή κατάσταση που του δημιουργεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση οινόπνευματων ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη, το δικαστήριο διατάσσει: α) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους του ή στην ανάδοχη οικογένεια, β) την ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων, γ) την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και δ) την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α` ή β` σε συνδυασμό με το μέτρο που προβλέπεται στην περίπτωση γ`».

Τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από προηγούμενη διάγνωση και γνωμοδότηση από εξειδικευμένη ομάδα ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, οι οποίοι κατά περίπτωση υπάγονται σε Μονάδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης ή σε ιατρικά κέντρα υγείας ή κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

«Αν ο ανήλικος είναι χρήστης ναρκωτικών και αν η χρήση του έχει γίνει έξη και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις, το δικαστήριο πριν επιβάλει θεραπευτικά μέτρα που προβλέπονται στην πρώτη παράγραφο διατάσσει ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη και εργαστηριακή εξέταση», σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 του Ν. 1729/1987.»

Σύμφωνα με το άρθρο 124 Π.Κ «το δικαστήριο που δίκασε μπορεί οποτεδήποτε να αντικαταστήσει τα θεραπευτικά μέτρα που επέβαλε με άλλα, αν το κρίνει αναγκαίο ύστερα από γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 123 παράγραφο 2». Επιπρόσθετα το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα ύστερα από γνωμοδότηση να αντικαταστήσει τα αναμορφωτικά μέτρα με θεραπευτικά, σύμφωνα με το άρθρο 123 παράγραφος 2.

Η συνδρομή των προϋποθέσεων αντικατάστασης ή άρσης των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων ελέγχεται από το δικαστήριο το αργότερο μετά την πάροδο ενός έτους από την επιβολή τους.

Τέλος σύμφωνα με το άρθρο 125 Π.Κ «τα θεραπευτικά μέτρα επιτρέπεται να παρατεθούν και μετά το δέκατο όγδοο έτος, ύστερα από γνωμοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 123 παράγραφος 2, το πολύ μέχρι τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους της ηλικίας του ανηλίκου» (www.ministryofjustice.gr).

Γ. Σωφρονιστικά μέτρα

Ο ανήλικος υποβάλλεται σε ποινικό σωφρονισμό μόνο εφόσον έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του και εφόσον η πράξη του, αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα και εμπεριέχει στοιχεία βίας, στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή τελείται κατά επάγγελμα ή κατά εξακολούθηση. Στην Εισηγητική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου 3189/2003 υποστηρίζεται η άποψη, από τους συντάκτες, ότι αντικαθίσταται πολύ σωστά ο όρος περιορισμός σε «Σωφρονιστικό Κατάστημα» με τον όρο «Περιορισμός σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων». Με αυτή την ουσιαστική μεταβολή καθίσταται εμφανής η διαφορά μεταξύ ποινικής μεταχείρισης ανηλίκων και ενηλίκων δραστών. Οι ανήλικοι δεν τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης αλλά περιορίζονται, με σκοπό τον Σωφρονισμό τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 54 Π.Κ «η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη ούτε είναι μικρότερη από έξι μήνες, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί κάθειρξη μέχρι δέκα έτη. Αν η απειλούμενη ποινή είναι ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη μεγαλύτερη αυτής του προηγούμενου εδαφίου, η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης δεν υπερβαίνει τα δέκα έτη ούτε είναι μικρότερη από δύο. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων που απειλούνται με ισόβια κάθειρξη ή κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών μπορεί το δικαστήριο να επιβάλλει περιορισμό μέχρι δεκαπέντε έτη».

Στην περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο τον ποινικό σωφρονισμό του ανηλίκου θα πρέπει να αιτιολογήσει ειδικά και εμπεριστατωμένα την σχετική απόφαση του. Επιπλέον υποχρεούται να ορίσει επακριβώς τον χρόνο παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα. Σύμφωνα με το άρθρο 129 Π.Κ. «Με τη λήξη του ημίσεος

της ποινής του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, η οποία έχει επιβληθεί, το δικαστήριο απολύει τον ανήλικο, κατά τα οριζόμενα παρακάτω. Στην απόφαση για την απόλυση υπό όρο ορίζεται ο χρόνος της δοκιμασίας, που δεν μπορεί να υπερβαίνει το υπόλοιπο της ποινής».

Σύμφωνα με το άρθρο 133 Π.Κ. «εάν ο ανήλικος κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, είχε συμπληρώσει το δέκατο όγδοο, όχι όμως και το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του, το δικαστήριο έχει την δυνατότητα να επιβάλει ελαττωμένη ποινή. Στην περίπτωση αυτή οι στερητικές της ελευθερίας ποινές δεν συνεπάγονται σε καμία περίπτωση τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή την παραπομπή σε κατάσταση εργασίας» (www.ministryofjustice.gr).

Συρροή

Σύμφωνα με το άρθρο 132 Π.Κ. «αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων διαπράξει αξιόποινη πράξη πριν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του ή αν συντρέξει άλλη περίπτωση συρροής κατά το άρθρο 97, το δικαστήριο επαυξάνει την ποινή που του είχε καθορίσει με την προηγούμενη απόφασή του χωρίς να υπερβεί τα όρια του άρθρου 54».

Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων αφού συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του διαπράξει αξιόποινη πράξη ισχύουν τα εξής:

α) «Εφόσον η ποινή που προσδιορίστηκε για την πράξη αυτή είναι πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επιβάλλει συνολική ποινή κάθειρξης επαυξημένη. Η επαύξηση της κάθειρξης δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το ήμισυ της ποινής που είχε καθορίσει η προηγούμενη απόφαση του δικαστηρίου».

β) «Αν η ποινή που επιβλήθηκε για τη νέα πράξη είναι ηπιότερη από την πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επαυξάνει την ποινή που είχε καθορίσει με προηγούμενη απόφαση, όχι όμως πέρα από το ανώτατο όριο περιορισμού, το οποίο ορίζεται στο άρθρο 54» (www.ministryofjustice.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

4.1 Σωφρονιστικά Καταστήματα

Σύμφωνα με το Υπουργείο Δικαιοσύνης: «Υπηρεσίες που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ασχολούνται με την πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων» (www.ministryofjustice.gr).

α) Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων - Ε.Π.Α.

Οι Ε.Π.Α. είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Λειτουργούν κάτω από την επιτήρηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Κάθε πρωτοδικείο στην βάση του απαρτίζεται από μια εταιρεία προστασίας ανηλίκων καθώς στοχεύουν στην πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων που εκδηλώνουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά ή βρίσκονται σε σοβαρό κίνδυνο να διαπράξουν εγκληματικές πράξεις που διώκονται ποινικά ή θύματα τέτοιων πράξεων, εξαιτίας του επιβλαβούς οικογενειακού περιβάλλοντος, έλλειψη του ή άλλων ατυχών κοινωνικών παραγόντων.

Όταν καλυφθούν οι βασικές ανάγκες μέσω των χρημάτων που θα συλλέξουν, οι Εταιρείες ιδρύουν Στέγες φιλοξενίας ανηλίκων όπου παρέχουν στέγαση, ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη και φιλοξενία στα ανήλικα παιδιά. Στέγες φιλοξενίας διαθέτουν οι Ε.Π.Α. Αθήνας, Πειραιά, Ηρακλείου Κρήτης, Καρδίτσας, Αλεξανδρούπολης, Κοζάνης και Βόλου (www.ministryofjustice.gr).

β) Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων των Δικαστηρίων Ανηλίκων

Είναι υπηρεσίες που υπάρχουν σε κάθε τοπική περιφέρεια και στεγάζονται στην βάση κάθε πρωτοδικείου που διαθέτει δικαστήριο και βρίσκονται υπό την επιτήρηση του δικαστή ανηλίκων σύμφωνα με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (www.ministryofjustice.gr).

Η υπηρεσία των επιμελητών ανηλίκων αποτελεί τον κυριότερο φορέα που αναλαμβάνει την μεταχείριση των ανηλίκων έξω από τα πλαίσια του ιδρύματος. Στο δυναμικό της διαθέτει τους επιμελητές ανηλίκων, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την άσκηση αναμορφωτικών μέτρων των ανηλίκων που χρήζουν επιμέλειας (άρθρο 122 Π.Κ.). Αναλαμβάνουν επίσης να φροντίσουν και να δώσουν βοήθεια τόσο στους ανηλίκους που βρίσκονται σε κίνδυνο να διαπράξουν κάποια αξιόποινη πράξη, όσο και τις οικογένειές τους.

γ) Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. «Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων».

4.2 Θεραπευτικά Καταστήματα

Τα θεραπευτικά καταστήματα που υπάρχουν στην Ελλάδα και αναλαμβάνουν ανηλίκους παραβάτες είναι τα εξής:

1. Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού
2. Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού
3. Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελαιώνα Θηβών

Ο Ποινικός Κώδικας ορίζει ότι ο ανήλικος που έχει εισαχθεί σε κάποιο κρατικό ή ιδιωτικό κατάστημα με σκοπό την αγωγή του, σημαίνει πως έχει τοποθετηθεί εκεί επειδή όλα τα άλλα μέτρα και προγράμματα που του ασκηθήκαν δεν επέφεραν κάποιο αποτέλεσμα στην συμπεριφορά του. Επομένως ο ανήλικος αυτός χρήζει «ιδιαιτέρης μεταχείρισης» (Κατσίρας, 2008). «Στην περίπτωση, δηλαδή, όπου ο ανήλικος πάσχει από ψυχική ασθένεια ή άλλη νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή είναι τυφλός, κωφάλαλος, επιληπτικός ή καθ' ἑξῆς χρήστης οιοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και είναι αδύνατος ο αυτοέλεγχος με τις δικές του δυνάμεις, ή εμφανίζει ανώμαλη πνευματική ή ηθική καθυστέρηση, τότε το δικαστήριο διατάσσει την παραπομπή του σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα» (Κατσίρας, 2008:112).

Για να τοποθετηθεί ο ανήλικος σε κάποιο θεραπευτικό κατάστημα θα πρέπει να περάσει πρώτα από μια επιστημονική ομάδα η οποία αποτελείται από ιατρούς, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Η ομάδα αυτή θα εξετάσει τις πνευματικές του ικανότητες και θα καταλήξει σε μια διάγνωση, βάση της οποίας θα κριθεί εάν εν τέλει ο ανήλικος χρήζει εγκλεισμού (Κατσίρας, 2008).

Βέβαια είναι δύσκολο να αποδώσουμε ποσοτικά τον αριθμό των ανηλίκων που όντως χρήζουν εγκλεισμού σε κάποιο θεραπευτικό κατάστημα και έχουν ανάγκη από ειδική μεταχείριση.

Αυτό μπορεί να συμβαίνει για δυο λόγους: α) επειδή ο αριθμός των νέων που πάσχουν από κάποια ψυχική ασθένεια δεν είναι τόσο αντιπροσωπευτικός, β) γιατί η κάθε περίπτωση που θα εξετασθεί μπορεί να εμφανίζει ταυτόχρονα είτε σωματικό είτε ψυχικό πρόβλημα και αυτό μπορεί να δυσκολεύει την έγκυρη διάγνωση. Πέραν αυτών των λόγων, ο εγκλεισμός σε θεραπευτικό κατάστημα μπορεί να γίνει και εξαιτίας παραβίασης κάποιου νόμου που έχει σχέση με την ιδιοκτησία.

Ωστόσο υπάρχουν και άλλοι λόγοι για την κράτηση του ανηλίκου σε ένα θεραπευτικό κατάστημα. Ο περιορισμένος αριθμός των ιδρυμάτων αγωγής αναγκάζει τα ιδρύματα να μεταφέρουν τους ανηλίκους σε ένα από τα θεραπευτικά καταστήματα. Στην συνέχεια άλλη μια αιτία μπορεί να είναι και η έλλειψη ανοχής από τα ειδικά σχολεία να εντάξουν στο περιβάλλον τους αυτά τα παιδιά (Κατσίρας, 2008).

4.3 Ιδρύματα Αγωγής

Τα ειδικά καταστήματα κράτησης που υπάρχουν στην Ελλάδα είναι τα εξής:

1. Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Αυλώνα
2. Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Βόλου
3. Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων (Α.Σ.Κ.Α.) Κασσαβέτειας

Τα Ιδρύματα Αγωγής εμφανιστήκαν στην Ελλάδα υστέρη από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αρχικά ονομαζόντουσαν Αναμορφωτικά Καταστήματα, αλλά το 1976 με βάση το Προεδρικό Διάταγμα αντικαταστάθηκε από την ονομασία «ιδρύματα αγωγής» καθώς ο προηγούμενος όρος θεωρείτο ότι στιγματίζε τον νέο και δεν του επέτρεπε να επανενταχτεί ομαλά μέσα στην κοινωνία (Κατσίρας, 2008).

«Η οργάνωση και η ρύθμιση της λειτουργίας των αναμορφωτικών καταστημάτων πραγματοποιήθηκε υπό το πνεύμα της σύστασης σχολείων επιβλεπόμενης αγωγής. Σκοπός του νόμου ήταν τα αναμορφωτικά καταστήματα να γίνουν σχολεία «επιβλεπόμενης αγωγής», ηθικοψυχικής αναπλάσεως, γραμματικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Εξάλλου η μετονομασία των αναμορφωτικών ιδρυμάτων σε «ιδρύματα αγωγής» υποδηλώνει μια βαθύτερη αλλαγή κοινωνικής νοοτροπίας μια μεταστροφή από το αναμορφωτικό πλαίσιο στο αγωγικό. Η λέξη αγωγή σημασιολογικά υποδηλώνει παροχή βοήθειας και στήριξης από το κράτος με παιδευτικά μέσα και παιδευτικές διαδικασίες, ενέργειες και μεθόδους» (Κατσίρας, 2008:103).

Με την πάροδο των χρόνων και καθώς μεταβάλλεται η νομοθεσία, σκοπός της είναι να αναδείξει την προσπάθεια του θεσμού να παντρέψει το σωφρονιστικό και το παιδαγωγικό στοιχείο, καθώς παράλληλα να γίνει γνωστό πως ανάλογα τις κοινωνικές νόρμες που ίσχυαν σε κάθε εποχή, τον ίδιο χαρακτήρα υιοθετούσαν και οι θεσμοί αντίστοιχα. Ας εξετάσουμε με μια γρήγορη ματιά τα δυο αυτά στοιχεία για λίγο (Κατσίρας, 2008).

Πιο συγκεκριμένα:

Το παιδαγωγικό στοιχείο: Τονίζονται τα μέτρα που έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα και μπαίνουν σε εφαρμογή σε περιπτώσεις διαχείρισης των ανηλίκων παραβατών.

Το σωφρονιστικό στοιχείο: Προσπαθεί να κάνει αντιληπτό στην κοινωνία το αίσθημα πως ο ανήλικος ιδρυματοποιείται και είναι πλέον υπό την προστασία κάποιου κρατικού φορέα (Κατσίρας, 2008).

«Σύμφωνα με τον Κώδικα Μεταχείρισης Κρατουμένων, για την εκπαίδευση σχολική και επαγγελματική των ανηλίκων, ισχύουν τα εξής: Σύμφωνα με το άρθρο 39 του Κώδικα Μεταχείρισης των κρατουμένων είναι η ομαλή επανένταξη τους στο

κοινωνικό, επαγγελματικό, και οικογενειακό περιβάλλον. Η αγωγή των κρατουμένων πραγματοποιείται από εξειδικευμένο προσωπικό, με σύγχρονες και κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους και προγράμματα, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο. Οι ανήλικοι κρατούμενοι διαβιώνουν χωριστά από τους ενήλικους κρατουμένους οποιασδήποτε κατηγορίας. Η λειτουργία των ιδρυμάτων υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και μάλιστα στη διεύθυνση Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων» (Κατσίρας, 2008:105).

Μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής λειτουργεί κανονικά σχολείο το οποίο πρέπει να απαρτίζεται από εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό. Όσον αφορά την εκπαίδευση των ανηλίκων όσοι ανήλικοι εισέρχονται στο ίδρυμα πρέπει να έχουν περάσει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όσοι από τους ανήλικους έχουν γνώσεις πρωτοβάθμιας, είναι εφικτό για αυτούς να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, χωρίς να είναι υποχρεωτικός ο εγκλεισμός τους μέσα στο ίδρυμα.

Μια έρευνα που εκπονήθηκε από τον Στράτο Γεωργούλα προσπαθεί να αναδείξει τα προβλήματα που φέρουν οι ανήλικοι που είναι έγκλειστοι στα ιδρύματα αγωγής. Η έρευνα έδειξε πως τα παιδιά αυτά συνήθως προέρχονται από δυσλειτουργικές οικογένειες. Διαθέτουν ελάχιστη ή μηδαμινή μόρφωση, η οικονομική τους κατάσταση δεν τους επιτρέπει να κάνουν σχέδια για το μέλλον ούτε πολύ μεγάλα όνειρα για κοινωνική ανέλιξη διότι τα παιδιά αυτά ως επί το πλείστον δεν μπορούν να έχουν στην διάθεση τους ούτε τα απαραίτητα αγαθά.

Παρατηρούμε συνεπώς πως τα παιδιά αυτά δεν δέχονται από πουθενά βοήθεια ώστε να μπορέσουν να ξεφύγουν από αυτή την κατάσταση, δεν δέχονται ερεθίσματα και δεν διαθέτουν κάποια επαγγελματική δεξιότητα. Η έρευνα του καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πλειοψηφία των ανηλίκων που βρίσκονται μέσα στα ιδρύματα είναι κατά κόρον αγράμματοι, δεν διαθέτουν μόρφωση η οποία θα μπορούσε να τους αποφέρει επαγγελματική επιτυχία και το οικογενειακό τους περιβάλλον χαρακτηρίζεται από μια βαθιά αποδόμηση (Κατσίρας, 2008).

Από την παραπάνω μελέτη συμπεραίνουμε πως τα ιδρύματα αγωγής δεν παρέχουν όλα τα βασικά εφόδια στους ανήλικους για να μπορέσουν να επανενταχθούν στην κοινωνία. Στην χειρότερη περίπτωση θα υπάρχει πλήρης έλλειψη εκπαίδευσης μέσα στο ίδρυμα ή η εκπαίδευση που εφαρμόζεται δεν θα είναι ικανή να καλύψει τα γνωστικά κενά και να δώσει στους νέους την ευκαιρία να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, είτε θεωρητικού είτε πιο τεχνολογικού χαρακτήρα που θα τους εξασφαλίσουν την μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση. Συνεπώς καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως οι ανήλικοι δεν μπορούν να γίνουν παραγωγικοί ούτε μέσα στα ιδρύματα αγωγής. Η εκδήλωση του ενδιαφέροντος τους σε κάποια ενασχόληση δεν πραγματοποιείται διότι δεν υπάρχει κάτι να τους παρακινεί και να τους τραβάει το ενδιαφέρον (Κατσίρας, 2008).

Πάλι με βάση την ερευνητική μελέτη του Γεωργούλα τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν πως ένα ποσοστό των 30% των ανηλίκων που βρίσκονται σε ιδρύματα αγωγής έχουν υπάρξει ξανά στο παρελθόν υπό κράτηση και σε άλλα ιδρύματα ή γενικότερα έχουν αποστερηθεί την ελευθερία τους για κάποιο διάστημα και πως η εγκληματική τους συμπεριφορά αντί να εξαλείφεται μετά την κράτηση στο ίδρυμα, αντιθέτως παίρνει μια ανοδική πορεία. Στην συνέχεια ένα ποσοστό τάξεως του 54% των ανηλίκων δείχνει πως πριν την κράτηση τους στο ίδρυμα οι ανήλικοι δεν είχαν

τελέσει ποτέ ξανά παραβατική πράξη. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα αποτελέσματα, γεννάται η ερώτηση του κατά πόσο εν τέλει τα ιδρύματα αγωγής είναι αποτελεσματικά και κατά πόσο μπορούν να επιλύσουν την εγκληματική συμπεριφορά από την στιγμή που έχουν προηγηθεί αναποτελεσματικά άλλα αναμορφωτικά μέτρα (Κατσίρας, 2008).

«Από όλα τούτα συνάγεται ότι, παρά το γράμμα του νόμου, τα ελληνικά δικαστήρια καταφεύγουν πολύ γρήγορα στο έσχατο μέσο, δηλαδή στην επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής, χωρίς προηγουμένως να έχουν επιβάλει εξωιδρυματικά αναμορφωτικά μέτρα στους ανηλίκους παραβάτες. Έτσι, τα ελληνικά ιδρύματα αγωγής στεγάζουν στον ίδιο χώρο ανηλίκους από επτά ως δεκαεπτά ετών. Τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής, με την έννοια ότι διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων με τα όποια τελούν καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις (άρθρο 17 .5 του Ν. 2298/95)» (Κατσίρας, 2008: 108).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, όσων αναφερθήκαν προηγουμένως αποτελεί το ίδρυμα αγωγής θηλέων Παπάγου το οποίο δεν πληρούσε τις απαραίτητες εγκαταστάσεις και προϋποθέσεις για την αξιοπρεπή διαβίωση των κρατούμενων. Σύμφωνα με τον νόμο οι ανήλικες με τις ενήλικες κρατούμενες δεν φυλάσσονταν στα διαφορετικά καταστήματα. Συνεπώς οι ανήλικες κοπέλες ήταν αναγκασμένες να διαμένουν στα ίδια καταστήματα κράτησης με τις ενήλικες κρατούμενες στην πτέρυγα του Κορυδαλλού (Κατσίρας, 2008).

Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω παράδειγμα γίνεται αντιληπτό πόσο σημαντικό και απαραίτητο είναι να δημιουργηθούν νέα μέτρα τα όποια θα αποτρέπουν τον εγκλεισμό των ανηλίκων σε ιδρύματα αγωγής. Αντιθέτως θα ήταν πιο αποτελεσματικό να ληφθούν νέα μέτρα που θα προάγουν την εξωιδρυματική τους αναμόρφωση.

Μια τελευταία παράθεση αναφορικά με τα ιδρύματα αγωγής είναι πως φέρουν εν τέλει τα αντίθετα αποτελέσματα από τα επιθυμητά. Δηλαδή μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα οι νέοι δεν έρχονται σε επαφή με πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δρώμενα που μπορούν να τους δώσουν ερεθίσματα ώστε να καλλιεργηθούν και να αναπτύξουν στοιχειώδεις γνώσεις. Δεν τους δίνεται το έναυσμα να εξελιχθούν και να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κοινωνίας, αφότου αφεθούν ελεύθεροι. Ουσιαστικά η όλη δράση και ο αντίκτυπος των ιδρυμάτων αγωγής δρα αντίστροφα και σχεδόν απειλητικά για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανήλικου παραβάτη. (Κατσίρας, 2008)

Αυτό συμβαίνει για τον έξης λόγο: αποκόβοντας τον ανήλικο από την κοινωνία και από απομονώνοντας τον σε ένα χώρο με άτομα που φέρουν όμοια χαρακτηριστικά με αυτό μπορεί μόνο να επιδεινώσει και όχι να εξαλείψει φαινόμενο, οδηγώντας το νέο παιδί να δημιουργήσει μια νέα «κουλτούρα».

Για την καταστολή και μείωση αυτού του φαινομένου η Πολιτεία αποφάσισε να φτιάξει υποδομές οι όποιες να ενδείκνυνται ως εξωιδρυματικές. Έτσι ξεκίνησε η λειτουργία των κέντρων ημερησίας θεραπείας τα όποια παρέχουν μερική κάλυψη στέγασης και υποστήριξη στους ανηλίκους και στις οικογένειες τους. Σχετικά με την εφαρμογή των ιδρυμάτων αυτών, στην Ελλάδα δημιουργείται ένα πρωτότυπο θεραπευτικό κατάστημα για την απεξάρτηση από τις χρήσεις (Κατσίρας, 2008).

4.4 Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων - Ε.Π.Α.

«Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων συστήνονται στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου και διοικούνται από 9μελές ή 11μελές Συμβούλιο (ανάλογα με το μέγεθος της πόλης όπου εδρεύει το Πρωτοδικείο). Το αξίωμα του μέλους του Συμβουλίου είναι τιμητικό και άμισθο. Το συμβούλιο έχει 3ετή θητεία, και σε αυτό μετέχουν ο δικαστής ανηλίκων ή εκπρόσωπος της Εισαγγελικής Αρχής, εκπρόσωπος του Υπουργείου Δικαιοσύνης και εκπρόσωποι συλλόγων και οργανώσεων που ενδιαφέρονται για τη νεότητα» (Κατσίρας, 2008).

Αρμοδιότητα των εταιρειών αυτών ουσιαστικά είναι να διαφυλάξουν τον ανήλικο που μπορεί να κινδυνεύει να υποπέσει στην παραβατικότητα, ανεξαρτήτως του είδους της παραβατικότητας, ακόμα και αν ο κίνδυνος αυτός είναι ηθικής φύσεως. Σε κάθε περίπτωση καθήκον τους είναι να διαθέσουν στους ανήλικους ένα μέρος για να μπορέσουν να μείνουν, ο οποίος συνήθως μπορεί να μην παρέχει πολύ αυτονομία και ελευθερία. Παράλληλα δημιουργώντας μια συνεργατική σχέση με τις αστυνομικές αρχές, συμβάλλουν δραστικά ώστε να εξασφαλιστεί α) η επαγγελματική αποκατάσταση των ανηλίκων, β) η δημιουργία δόμων ικανών να φιλοξενήσουν τους ανήλικους και γ) η παροχή υποστήριξης των ανηλίκων που βιώνουν μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Αναφορικά με το οικογενειακό περιβάλλον παρέχεται ψυχοκοινωνική στήριξη, ιατρική περίθαλψη και εκπαιδευτικές δυνατότητες, κυρίως όταν το οικογενειακό αδυνατεί να τα προσφέρει στο παιδί ή οι γονείς δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να τους διαπαιδαγωγήσουν. Επιπλέον σε μερικές Εταιρείες είναι δυνατόν να δημιουργηθούν «σχολές κοινωνικής πρόνοιας» με σκοπό να εκπαιδευτούν κοινωνικοί λειτουργοί.

Οι Ε.Π.Α. λειτουργούν στην Ελλάδα κυρίως στον τομέα της πρόληψης και της μείωσης του φαινομένου της παραβατικότητας. Μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν ως μέτρο αναμόρφωσης, αντί δηλαδή ο δικαστής να αποφασίσει τον εγκλεισμό του ανήλικου σε κάποιο ίδρυμα ή την παρακολούθηση του από κάποιον επιμελητή μπορεί να αναζητήσει την βοήθεια των εταιρειών προστασίας για την αναμόρφωση των ανηλίκων (Κατσίρας, 2008).

Οι εταιρείες αυτές διαθέτουν και νομικά προγράμματα τα όποια τα αναλαμβάνουν εθελοντές δικηγόροι και παρέχεται βοήθεια σε παιδιά έως δεκαοκτώ ετών.

Τέλος οι Ε.Π.Α. προσφέρουν στους ανήλικους παραβάτες και νομική υποστήριξη στο κομμάτι της εκδίκασης υποθέσεων και αδικημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές οι ανήλικοι παρουσιάζονται στο δικαστήριο ως πολιτικώς ενάγοντες, ακόμα και όταν οι υποθέσεις τους συνδικάζονται με μικτές υποθέσεις (ενηλίκων- ανηλίκων) (Κατσίρας, 2008).

Υπάρχουν πάρα πολλές Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων σε όλη την Ελλάδα, παρακάτω θα παρουσιάσουμε ενδεικτικά αυτά της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης καθώς και τον τρόπο που παρεμβαίνουν.

- ***Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας (Ε.Π.Α.Α.)***

Νομική Φύση/Διοίκηση της Ε.Π.Α.Α: «Είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου Δικαίου, έχει την έδρα της στο Εφετείο Αθηνών (Κυρίλλου Λουκάρεως 14) εκπροσωπείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, του οποίου προεδρεύει Δικαστικός ή Εισαγγελικός Λειτουργός και εποπτεύεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Η συμμετοχή των μελών στο Δ.Σ είναι τιμητική και άμισθη, για αυτό τα μέλη που επιλέγονται από άτομα που διακρίνονται για την ειδική μόρφωση και κοινωνική τους ευαισθησία και ορίζονται με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης» (act4people.gr/data/entypo_et-prost-anilikon.pdf).

Η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας στοχεύει στην πρόληψη της εγκληματικότητας. Εξετάζει τα αίτια που συμβάλλουν στην παραβατικότητα μελετώντας την προσωπικότητα του ανηλίκου, το περιβάλλον στο οποίο διαμένει, τον κοινωνικό του κύκλο, την οικονομική του κατάσταση και άλλα αίτια που μπορεί να συμβάλλουν στην πρόκληση αυτής της συμπεριφοράς

Η Ε.Π.Α.Α. όμως έχει επίσης σαν στόχο της να προσφέρει υλική και κοινωνική υποστήριξη στους ανηλίκους που έχουν παραβεί σε πράξεις που είναι εναντία στην δικαιοσύνη και στους όποιους έχουν ασκηθεί αναμορφωτικά μέτρα. Παρέχει βοήθεια επίσης σε όσους έχουν ήδη αφεθεί ελεύθεροι από τα ιδρύματα αγωγής ανηλίκων ή τα ειδικά καταστήματα κράτησης ανηλίκων, ή σε ανηλίκους που βιώνουν σε ένα περιβάλλον που τα άτομα διαπράττουν καθεξήν ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις. Επιπλέον σε περίπτωση που οι ανήλικοι δεν λαμβάνουν βοήθεια ή υποστήριξη, μεριμνά να τους προσφέρει επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση, ακόμα και στέγη.

Η Ε.Π.Α.Α. παρέχει δικηγόρους στους ανηλίκους που περνάνε από δίκη και χρήζουν υπεράσπισης. Πέραν των ανηλίκων που πρόκειται να περάσουν από δίκη παρέχεται νομική υποστήριξη και στους ανήλικους που ήδη τελούν υπό κράτηση. Έρχεται επίσης σε συνεργασία με τον εισαγγελέα ανηλίκων και τον δικαστή για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ανηλίκων και μεριμνά για την επανένταξη των νέων στην κοινωνία, φροντίζοντας ο ανήλικος να μην φέρει μαζί του το στίγμα (act4people.gr/data/entypo_et-prost-anilikon.pdf).

- ***Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ.)***

Ο Σύλλογος Φίλων Εθελοντών της Ε.Π.Α.Θ. βρίσκεται στην οδό Αμβροσίου 5 στην Θεσσαλονίκη. Συστάθηκε επίσημα το 1998 με σκοπό να υποστηρίξει την δράση και το έργο της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης. «Απαρτίζεται από την εθελοντική ομάδα του Κέντρου Αλντεριανής Ψυχολογίας. Επιπλέον είναι εγγεγραμμένος στο Εθνικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, καθώς και στο Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών Μη κυβερνητικών Οργανώσεων» (www.sfe-epath.com).

Η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης συστάθηκε για τους εξής λόγους:

- Για να στοχεύσει στην ανάπτυξη και υποστήριξη του εθελοντισμού.
- Αναλαμβάνει να φέρει παιδαγωγικό και επιμορφωτικό ρόλο για τους ανηλίκους που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς επίσης και να τους παραχωρήσουν στέγη, σίτιση και υποστήριξη ψυχολογικής και συμβουλευτικής φύσεως, παρέχοντας στους ανηλίκους τα απαραίτητα εφόδια και μέσα για την ένταξη και την επανένταξη τους στην κοινωνία.
- Πέραν της κάλυψης των αναγκών των νέων, στοχεύει στο να γνωστοποιήσει στην κοινωνία την διάσταση που μπορεί να πάρει η κοινωνική περιθωριοποίηση και να αναδείξει τις ανάγκες που μπορεί να έχουν οι ανήλικοι παραβάτες και οι ανήλικοι που βρίσκονται σε κίνδυνο παραβατικότητας.
- Δείχνοντας τα προβλήματα αυτού του πληθυσμού επιτυγχάνουν να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη να συμμετάσχει στα προγράμματα καταπολέμησης και πρόληψης της παραβατικότητας.
- Ενημερώνει για θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και για τα δικαιώματα του παιδιού, την αποδοχή της διαφορετικότητας, την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης ώστε να δημιουργεί ένα κλίμα όπου όλοι θα παίρνουν πρωτοβουλίες και θα δρουν.
- Την καλλιέργεια σχέσεων συνεργασίας με άλλες οργανώσεις και φορείς με σκοπό την κινητοποίηση και την δράση σε θέματα που αφορούν την παραβατικότητα και την κοινωνική περιθωριοποίηση.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων με σκοπό την κατάκτηση περισσότερων γνώσεων πάνω σε θέματα πρόληψης και ανάπτυξης των τρόπων παρέμβασης αναφορικά με την κοινωνική περιθωριοποίηση και την παραβατικότητα των ανηλίκων (<http://www.sfe-epath.com>).

4.5 Επιμελητές Ανηλίκων

«Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων ασκούν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων. Αποτελούν τον κυρίαρχο φορέα επίσημου κοινωνικού ελέγχου στη χώρα μας. Διάφορα νομοθετήματα ρυθμίζουν τη λειτουργία τους και λειτουργούν τόσο προληπτικά (ανακάλυψη ανηλίκων σε κίνδυνο), όσο και κατασταλτικά (αντιμετώπιση κρίσεων και, αφού αυτές παρέλθουν, αποκατάσταση)» (Κατσίρας, 2008: 119). Οι γονείς, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αλλά και το σχολικό περιβάλλον οφείλουν όταν εντοπίζουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά ή τα παραβατικά στοιχεία στην προσωπικότητα τους και να το αναφέρουν στις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων ή στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων που υπάρχει κοντά τους (Κατσίρας, 2008).

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων έχουν υποχρέωση με το που γίνει κάποια αναφορά παραβατικού περιστατικού να οργανώσουν και να διεξάγουν κοινωνική έρευνα σχετικά με τον ανήλικο. Η έρευνα αυτή θα αφορά την συλλογή στοιχείων σχετικά με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ανήλικου, την δομή της οικογένειας και τον τρόπο λειτουργίας τη και κάτω από ποιες συνθήκες αυτό διαβιώνει.

Η διεξαγωγή της έρευνας αυτής δεν πραγματοποιείται μόνο από την στιγμή που θα γίνει η αναφορά του περιστατικού αλλά ακολουθείται μια σταθερή πορεία παρακολούθησης και συλλογής στοιχείων και μετά την άσκηση αναμορφωτικού μέτρου. Σε αυτή την περίπτωση ο επιμελητής παρεμβαίνει και λειτουργεί με εξωιδρυματικό τρόπο, υπό την μορφή μιας προστατευτικής επίβλεψης. Σε περίπτωση που ο ανήλικος είχε εισαχθεί σε ίδρυμα αγωγής, μετά την έξοδο του η έρευνα επικεντρώνεται στο να καταγράψει η υπηρεσία κυρίως στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τις περιπτώσεις παραβατικότητας. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να διαμορφώσει μια πλήρη εικόνα για τον αριθμό των περιπτώσεων που έχει αναλάβει, πόσα περιστατικά κατάφεραν με επιτυχία να επανενταχθούν στην κοινωνία και ποία ενδεχομένως να εμφάνισαν στοιχεία υποτροπής. Με αυτόν τον τρόπο συνεπώς είναι ευκολότερο η υπηρεσία να υιοθετήσει και έναν προληπτικό χαρακτήρα ο οποίος θα συμβάλλει στην μείωση των περιστατικών εγκληματικότητας (Κατσίρας, 2008).

Ο ρόλος των επιμελητών ανηλίκων

Οι επιμελητές ανηλίκων είναι επαγγελματίες οι οποίοι κατέχουν εξειδικευμένη γνώση και εκπαίδευση πάνω στον τομέα. Κύριο μέλημα τους είναι η ενασχόληση με τους ανηλικούς που τελούν παραβατικές πράξεις και έρχονται αντιμέτωποι με ποινικές διώξεις που τους ασκούνται από το Μονομελές ή Τριμελές Δικαστήριο ανηλίκων.

Κατ' αποκλειστικότητα είναι οι μόνοι που ασχολούνται με περιπτώσεις παραβατικών παιδιών ενώ παράλληλα παρεμβαίνουν και στο κομμάτι της πρόληψης προσπαθώντας να προσφέρουν βοήθεια και στους ανηλικούς που βρίσκονται στα όρια της παραβατικότητας (www.epimelitesanilikon.gr).

Όλη η παρέμβαση του επιμελητή ανηλίκων εστιάζει στο να εκτιμηθούν οι ανάγκες του ανήλικου και να σχεδιαστεί ένα βασικό πλάνο παρέμβασης, με άξονες που θα είναι κατάλληλοι για τον ανήλικο και θα ταιριάζουν στα δικά του μέτρα και σταθμά. Για αυτόν τον λόγο προσφέρεται και στον ανήλικο αλλά και στην οικογένεια

συμβουλευτική υποστήριξη αλλά και βοήθεια κατά την διαδικασία παραπομπής σε άλλους φορείς και υπηρεσίες.

Επιπρόσθετα οι επιμελητές ανηλίκων στις υπηρεσίες αναλαμβάνουν περιστατικά που αποστέλλονται σε αυτές απευθείας από την Εισαγγελία και την Αστυνομία, μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, και παρακολουθούνται από τους επιμελητές ανηλίκων μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης. Πολλές από τις περιπτώσεις αυτές παρακολουθούνται και μετά από την επιβολή κάποιου αναμορφωτικού μέτρου. Τέτοια περιστατικά (που αποτυπώνονται σαν μια περίπτωση) συνήθως απασχολούν για μεγάλο χρονικό διάστημα τον Επιμελητή Ανηλίκων που τα έχει αναλάβει. Και αυτό συμβαίνει διότι μπορεί να περάσει πάρα πολύς καιρός από τη στιγμή όπου ο επιμελητής θα αναλάβει την εκάστοτε περίπτωση μέχρις ότου της αποδοθεί μια ποινή ή αναμορφωτικό μέτρο. Με αποτέλεσμα το κάθε περιστατικό να χρειαστεί για χρόνια παρακολούθηση (www.epimelitesanilikon.gr).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως οι επιμελητές ανηλίκων είναι υπεύθυνοι στο να διεξάγουν κοινωνικές έρευνες και να συλλέγουν στατιστικά στοιχεία για τον ίδιο τον ανήλικο και το οικογενειακό του περιβάλλον. Ωστόσο το έργο τους δεν περιορίζεται μόνο σε αυτόν τον τομέα. Οι επιμελητές ανηλίκων έχουν επιπλέον την υποχρέωση να συντάσσουν Εκθέσεις και να συμπληρώνουν Κοινωνικά Ιστορικά, ώστε να είναι ευκολότερο για αυτούς να βγάλουν τα πορίσματα των ερευνών τους και έπειτα να προχωρήσουν στην επιλογή του καταλληλότερου αναμορφωτικού μέτρου για την μεταχείριση του ανηλίκου.

«Οι επιμελητές ανηλίκων εφαρμόζουν τα αναμορφωτικά μέτρα που επιβάλλονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων και παρακολουθούν την τήρηση τους από την πλευρά του ανήλικου ενώ παράλληλα είναι υπεύθυνοι στο να παρεμβαίνουν και να προτείνουν τη συμπλήρωση ή/και τον επαναπροσδιορισμό τους όταν τα επιβαλλόμενα μέτρα δεν επαρκούν ή αυτό κρίνεται αναγκαίο ή είναι προς το συμφέρον του ανηλίκου (μετατροπή ή άρση του αναμορφωτικού μέτρου επανεισάγοντας την υπόθεση στο δικαστήριο). Αυτό σημαίνει ότι η παρέμβαση τους διαρκεί καθ' όλο το διάστημα εφαρμογής ενός αναμορφωτικού μέτρου και συνακόλουθα αυτό δημιουργεί αύξηση του πραγματικού εργασιακού τους όγκου που δεν αποτυπώνεται όταν το περιστατικό δηλώνεται σαν αριθμητική μονάδα» (www.epimelitesanilikon.gr).

Οι παραπομπές σε άλλες υπηρεσίες είναι ένα άλλο κομμάτι που αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας οι επιμελητές ανηλίκων. Η διαδικασία των παραπομπών είναι κοπιαστική και απαιτεί πολύ χρόνο κάτι που σημαίνει πως ο επιμελητής ανηλίκων πρέπει να αναλάβει μεγαλύτερο φόρτο εργασίας. Σε περίπτωση δε που ο ανήλικος σταματήσει να συνεργάζεται με τους φορείς που του έχουν επιβληθεί και επιστρέψει πάλι στις υπηρεσίες των επιμελητών ανηλίκων προσθέτει και άλλη δουλειά στον επιμελητή καθώς πλέον ο ανήλικος δεν καταγράφεται πλέον σαν ένα περιστατικό αλλά σαν περισσότερα.

Σε ένα τρίτο και τελευταίο επίπεδο η δουλειά των επιμελητών ανηλίκων εστιάζει στην εργασία με την κοινότητα ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις και να ληφθούν τα σωστά μέτρα για την πρόληψη της παραβατικότητας (www.epimelitesanilikon.gr).

4.6 Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.)

«Το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.) ιδρύθηκε με το νόμο 3860 (Κείμενο Ν.3860), το καλοκαίρι του 2010» (www.ministryofjustice.gr).

Αποτελείται από συμβούλιο το οποίο είναι αρμόδιο να σχεδιάζει δράσεις και να τις πραγματοποιεί. Συχνά φέρει την ευθύνη να προτείνει νέα μέτρα στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Για να γίνει αυτό εφικτό το επιστημονικού συμβούλιου αναλαμβάνει:

- Να επιτηρεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα το έργο που επιφέρουν στην Ελλάδα οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων.
- Να οργανώσει ένα ευρύ δίκτυο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης δημιουργώντας σχέσεις συνεργασίας με δημοσίους ή κρατικούς φορείς, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και οργανώσεις που στοχεύουν στην πρόληψη και εξάλειψη της εγκληματικότητας.
- Να εξετάζει τις υποθέσεις των ανηλίκων που έχουν υποστεί κακοποίηση ή τους έχουν εγκαταλείψει.
- Να μεριμνά και να ασχολείται με θέματα που αφορούν την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου μέσω νέων αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων.
- Να ασχολείται ενεργά με τον εθελοντισμό ώστε να μπορεί να καλύπτει τις ανάγκες των ανηλίκων καθώς και διοργανώνει δράσεις ώστε να ευαισθητοποιήσει και να ενημερώσει την τοπική κοινότητα αναφορικά με το πρόβλημα της θυματοποίησης και εγκληματικότητας.
- Να εστιάζει στην δημιουργία νέων τρόπων εντοπισμού κακοποιημένων παιδιών συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας καθώς και με την δημιουργία προσωπικής επαφής με εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους συλλόγους γονέων για να διευκολυνθεί η διαδικασία εντοπισμού.
- Να ενημερώνει λεπτομερώς κάθε χρόνο τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την δράση και την λειτουργία του κέντρου μέσω της σύνταξης μιας έκθεσης (www.ministryofjustice.gr).

Το Συμβούλιο του Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. επιλέγεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Γνωστοποιείται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τα μέλη που επιθυμούν να συμμετάσχουν δεν απολαμβάνουν

χρηματική αμοιβή και η θέση τους στο Συμβούλιο διαρκεί τρία χρόνια. Μετά την πάροδο των τριών ετών μπορούν εφόσον το επιθυμούν να δηλώσουν ξανά διάθεση.

4.7 Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.)

Το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ιδρύθηκε το 1983 στη Θεσσαλονίκη με το όνομα ΚΕ.Θ.Ε.Α. - ΙΘΑΚΗ, το οποίο αποτελεί την πρώτη Θεραπευτική Κοινότητα της Ελλάδας. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Αποτελώντας το μεγαλύτερο δίκτυο υπηρεσιών απεξάρτησης της χώρας προσφέρει υπηρεσίες στους χρήστες ουσιών και στις οικογένειές τους. Επιπλέον βοηθάει τα άτομα αυτά να επανενταχθούν πάλι ομαλά στην κοινωνία και ταυτόχρονα απευθύνεται και σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα και με άλλες μορφές εξάρτησης, όπως το αλκοόλ, το διαδίκτυο και ο τζόγος, και κοινωνικής επανένταξης στη χώρα μας. Τέλος όλες οι υπηρεσίες του παρέχονται δωρεάν, βασίζονται στο μοντέλο των θεραπευτικών κοινοτήτων χωρίς τη χρήση υποκατάστατων ή άλλων ουσιών και είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να καλύπτουν ανάγκες χρηστών με διαφορετικά χαρακτηριστικά: ενήλικες, έφηβοι, κρατούμενοι, γονείς, μετανάστες κλ.π. (www.kethea.gr).

Η διαδικασία της θεραπείας

Τα θεραπευτικά προγράμματα του ΚΕ.Θ.Ε.Α. παρέχουν συμβουλευτική και θεραπεία στο άτομο, υποστήριξη της οικογένειας και ακολουθούν ψυχοκοινωνική κατεύθυνση χωρίς να χορηγούν φαρμακευτικές ή υποκατάστατες ουσίες για την αντιμετώπιση της εξάρτησης. Επιπλέον παρέχουν φροντίδα για θέματα υγείας, νομική στήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των ατόμων στην κοινωνία. Στόχος της θεραπείας είναι η πλήρης και σταθερή αποχή από τις ουσίες καθώς και να αντιμετωπίσει το σύνολο των ψυχοκοινωνικών παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία και διατήρηση της εξάρτησης. Για το σκοπό αυτό η θεραπευτική διαδικασία λαμβάνει υπόψη και εμπλέκει το άτομο, το διαπροσωπικό του δίκτυο αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Κατά την διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας το άτομο δεν αντιμετωπίζεται ως «ασθενής» που υποβάλλεται παθητικά σε θεραπεία, αλλά συμμετέχει ενεργά σε αυτήν. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι εθελούσια και ο θεραπευόμενος έχει το δικαίωμα να διακόψει την παρακολούθηση ανά πάσα στιγμή. Από τη στιγμή που το άτομο εντάσσεται στο θεραπευτικό πρόγραμμα, υπάρχει η απαίτηση για ενεργητική συμμετοχή στις καθημερινές θεραπευτικές, εκπαιδευτικές και άλλες δραστηριότητες. Τέλος σημαντικό είναι να ειπωθεί ότι οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν στους χρήστες ουσιών και στις οικογένειές τους και χωρίς διακρίσεις (www.kethea.gr).

Ενημέρωση και πρόληψη

Τα προγράμματα του ΚΕ.Θ.Ε.Α. έχουν εκτός από θεραπευτικό και προληπτικό ρόλο μέσα στην κοινωνία, λειτουργώντας με δράσεις και πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στο θέμα της χρήσης ουσιών, καθώς και την εξασφάλιση της συμμετοχής της στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Στόχος των

ενημερωτικών ενεργειών του ΚΕ.Θ.Ε.Α. είναι να καταρρίψει τους μύθους που υπάρχουν γύρω από το θέμα των ναρκωτικών, να παρέχει έγκυρη ενημέρωση για τις ουσίες και τις εξαρτήσεις και να προωθήσει μηνύματα πρόληψης στην κοινωνία. Επιπλέον στοχεύει στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων που γίνονται εις βάρος των ατόμων που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα.

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. παρέχει επίσης, εκπαίδευση σε θέματα πρόληψης σε διάφορες επαγγελματικές ομάδες και πραγματοποιεί ενημερωτικές και επιστημονικές ομιλίες με στόχο να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη και να προωθήσει την πρόληψη. Τέλος εφαρμόζει εξειδικευμένα προγράμματα πρόληψης και αγωγής υγείας σε εκπαιδευτικές κοινότητες όλων των βαθμίδων, στην οικογένεια, σε ομάδες με συμπεριφορά υψηλού κινδύνου για χρήση ουσιών και στις τοπικές κοινωνίες. Τα προγράμματα αυτά πέρα από την παροχή αντικειμενικής και κατάλληλης για κάθε ηλικιακή ομάδα ενημέρωσης, σημαντικό χαρακτηριστικό τους είναι ο βιωματικός χαρακτήρας, που στοχεύει στη διανοητική και συναισθηματική κινητοποίηση, στην ενεργητική συμμετοχή των ατόμων, στην ανταλλαγή εμπειριών και στην κατανόηση και ερμηνεία (www.kethea.gr).

4.8 Μη Κυβερνητική Οργάνωση - ΠΡΑΞΙΣ

«Η ΠΡΑΞΙΣ είναι ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση που έχει σαν κύριο στόχο το σχεδιασμό, εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης» (www.praksis.gr).

Η ΠΡΑΞΙΣ στοχεύει στο να εξαλείψει τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό που μπορεί ενδεχομένως να βιώνει μια πιο ευάλωτη κοινωνική ομάδα, διεκδικώντας εκ μέρους τους να διασφαλίσουν τα ατομικά και κοινωνικά τους δικαιώματα απέναντι στην κοινωνία.

«Τρεις βασικοί άξονες που απαρτίζουν το έργο της ΠΡΑΞΙΣ είναι:

- Πρόληψη
- Άμεση παρέμβαση / υποστήριξη
- Άσκηση πίεσης και διεκδίκηση δικαιωμάτων»

Τα προγράμματα της ΠΡΑΞΙΣ, ξεκίνησαν την δράση τους τον Νοέμβριο του 1996. Λειτουργούν με σκοπό να μπορέσουν να βοηθήσουν ομάδες του πληθυσμού που είναι κοινωνικά ευάλωτες και ευπαθείς χωρίς να γίνονται φυλετικές, εθνικές, πολιτικές θρησκευτικές διακρίσεις ή διακρίσεις που έχουν σχέση με το φύλο (www.praksis.gr).

Η ΠΡΑΞΙΣ εξυπηρετεί κάθε άτομο το οποίο βιώνει κάθε είδους αποκλεισμό κοινωνικό και οικονομικό και δεν μπορεί να έχει πρόσβαση στα απαραίτητα για την διαβίωση του αγαθά. Πέραν λοιπόν της συνεισφοράς βοήθειας στους άπορους, στους άστεγους, στους αιτούντες άσυλο/ πρόσφυγες προσφέρουν επίσης βοήθεια σε ασυνόδευτα παιδιά, παιδιά που βρίσκονται στον δρόμο.

Τα προγράμματα που σχεδιάζει η Μ.Κ.Ο. ΠΡΑΞΙΣ στοχεύουν να δράσουν απέναντι στον κοινωνικό αποκλεισμό των κοινωνικά ευπαθών ομάδων και στην υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων. Με κύριο χαρακτήρα των προγραμμάτων η ανθρωπιστική δράση (www.praksis.gr).

«Ανάλογα τα προγράμματα η ΠΡΑΞΙΣ παρέχει και κάποιες βασικές υπηρεσίες. Αυτές είναι:

- Άμεση και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- Βασικές υπηρεσίες υγιεινής (ντους, κιτ υγιεινής, ρούχα)
- Ψυχολογική υποστήριξη
- Κοινωνική υποστήριξη

- Εργασιακή συμβουλευτική και προώθηση στην εργασία
- Νομική συμβουλευτική
- Οικονομική ενίσχυση σε συγκεκριμένα προγράμματα
- Συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες
- Στέγαση»

(www.praksis.gr).

4.9 Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων – ΑΡΣΙΣ

Η ΑΡΣΙΣ ιδρύθηκε το 1992 και αποτελεί μια κοινωνική μη κυβερνητική οργάνωση η οποία δραστηριοποιείται με στόχους: την κοινωνική υποστήριξη των νέων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν κοινωνικά αποκλεισμένοι, την προάσπιση των δικαιωμάτων τους καθώς και την πρόληψη της νεανικής περιθωριοποίησης. Προκειμένου να υλοποιήσει τους παραπάνω στόχους αναπτύσσει μεθοδολογίες για την υποστήριξη των νέων, συμμετέχει σε δίκτυα και συνεργάζεται με δημόσιες υπηρεσίες και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Λειτουργεί με κέντρα στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, το Βόλο, την Κοζάνη και την Αλεξανδρούπολη, ενώ έχει αναπτύξει δραστηριότητες και σε πολλές άλλες πόλεις.

Η ΑΡΣΙΣ ασχολείται κυρίως με νέους ηλικίας δεκαπέντε έως εικοσι ενός ετών, και κατά περίπτωση με μικρότερα παιδιά ή μεγαλύτερα πρόσωπα με προβλήματα στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης και συνθήκες ζωής επιβαρυντικές για την ομαλή προσωπική τους ανάπτυξη και την πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά. Συνήθως οι συνθήκες αυτές μπορεί να είναι: η έλλειψη υποστήριξης από την οικογένεια, η παραμέληση, η κακοποίηση, η εκμετάλλευση, η απόρριψη από το εκπαιδευτικό σύστημα, η μετανάστευση, η προσφυγιά, η έλλειψη στέγης, η ανεργία, η σύγκρουση με το νόμο, η διαβίωση σε ιδρύματα ή σωφρονιστικά καταστήματα, κ.α. (arsis.gr).

Η ΑΡΣΙΣ, στα χρόνια λειτουργίας της, έχει πετύχει να είναι ένας νέος συνομιλητής και πομπός νέων ιδεών και προσεγγίσεων στο θέμα της παραβατικότητας των ανηλίκων και των νέων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. Το προσωπικό της ΑΡΣΙΣ αποτελείται από ειδικευμένα στελέχη και εκπαιδευμένους εθελοντές, οι οποίοι δραστηριοποιούνται με βάση τις αξίες της κοινωνικής αλληλεγγύης, της αποδοχής, της δημοκρατίας και του αμοιβαίου σεβασμού. Στο γραφείο της κάθε πόλης όπου δραστηριοποιείται, υπάρχει ομάδα στελεχών που μοιράζονται τις ευθύνες σχεδιασμού, ανάπτυξης και παρακολούθησης του έργου της. Οι εθελοντές εντάσσονται σε ομάδες και εποπτεύονται από τα υπεύθυνα στελέχη.

Οι τομείς δραστηριοποίησης της είναι η προετοιμασία των νέων για την ένταξη στην εργασία, η νεανική υποστήριξη και δραστηριοποίηση, η ενημέρωση και ο κοινωνικός διάλογος («ΑΡΣΙΣ» Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, 1995).

Η ΑΡΣΙΣ μέσω της κοινωνικής δράσης της στοχεύει στην ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών στο θέμα της παραβατικής συμπεριφοράς, στην βελτίωση των όρων κοινωνικής συμμετοχής και ένταξης των νέων, ιδιαίτερα σε εκείνους που προέρχονται από κοινωνικά ασθενέστερες ομάδες.

Τέλος μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων, εθνικών και ευρωπαϊκών, επιδιώκει:

- α) να μειώσει τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού των νέων
- β) να αναδείξει το κοινωνικό πρόβλημα της παραβατικότητας και να σχεδιάσει δράση για την αντιμετώπιση του

- γ) να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες
- δ) να συνεργαστεί με κοινωνικές υπηρεσίες, δημόσιες και μη κυβερνητικές, σε επίπεδο εθνικό, διακρατικό, ευρωπαϊκό και διεθνές
- ε) να δημιουργήσει υπηρεσίες άμεσης παρέμβασης- βοήθειας σε νέους που μειονεκτούν κοινωνικά και άλλες ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και τη διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης
- ζ) την άμεση συνεργασία με τους σχετικούς φορείς και υπηρεσίες με στόχο την αλληλοενημέρωση, τον συντονισμό και την δημιουργική τους κριτική
- η) την αξιοποίηση θεσμικών προβλέψεων για την άμεση εμπλοκή θεσμικών φορέων με στόχο την ευαισθητοποίηση και ανάπτυξη περαιτέρω δράσης (Ο.Α.Ε.Δ.)
- θ) την ενεργοποίηση ευαισθητοποιημένων πολιτών και την αξιοποίηση επαγγελματικής γνώσης και προσφοράς εργασίας (arsis.gr).

4.10 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Αχαΐας «Καλλίπολις»

Το Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Αχαΐας «Καλλίπολις» δημιουργήθηκε το 1998 με την υποστήριξη και εποπτεία του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών - Ο.ΚΑ.ΝΑ. Αποτελεί αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία και έχει ως στόχο την πρόληψη της χρήσης ουσιών και την προαγωγή της υγείας στην οικογένεια, στο σχολείο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Σημαντικό ρόλο στην σύσταση του Κέντρου είχε η Κίνηση ΠΡΟΤΑΣΗ, η οποία λειτουργεί από το 1988 καθώς και τοπικοί φορείς όπως το Πανεπιστήμιο, ο Ιατρικός Σύλλογος, ο Δήμος Πατρών και η Νομαρχία.

Το Κέντρο πραγματοποιεί μια σειρά από δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη των εξαρτήσεων και κατά συνέπεια της εκδήλωσης παραβατικών συμπεριφορών. Επιπλέον εστιάζουν στην προαγωγή της υγείας στο περιβάλλον όπου αναπτύσσονται τα παιδιά και οι έφηβοι (οικογένεια, σχολείο, κοινωνικό περιβάλλον).

Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν:

- Συναντήσεις για γονείς στα σχολεία, με σκοπό την ενημέρωση των γονέων για θέματα που σχετίζονται με την λειτουργία της οικογένειας, το μέγαλωμα των παιδιών αλλά και ειδικότερα το θέμα της εξάρτησης.
- Σεμινάρια για γονείς που γίνονται με σκοπό να βοηθήσουν τους γονείς να γίνουν πιο αποτελεσματικοί στον ρόλο τους και να βελτιώσουν τις σχέσεις μέσα στην οικογένειά τους.
- Εκπαιδευτικές συναντήσεις και συναντήσεις υποστήριξης για δασκάλους και καθηγητές. Οι συμμετέχοντες, στην διάρκεια των συναντήσεων, έχουν την ευκαιρία να ενισχύσουν τις δεξιότητες τους και να μοιραστούν εμπειρίες με άλλους εκπαιδευτικούς. Επιπλέον μπορούν να ανακαλύψουν νέους τρόπους διδασκαλίας και μεθόδους προσέγγισης των μαθητών, οι οποίες θα τους οδηγήσουν σε καλύτερη συνεργασία μαζί τους.
- Προγράμματα πρόληψης για παιδιά και εφήβους, εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος.
- Προγράμματα εκπαίδευσης εθελοντών που λειτουργούν στην Πάτρα, το Αίγιο και την Ακράτα.
- Συναντήσεις με άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης με στόχο την υποστήριξη στην αναζήτηση του κατάλληλου θεραπευτικού προγράμματος.
- Παρεμβάσεις πρόληψης στις ένοπλες δυνάμεις
- Εκπαίδευση και πρακτική άσκηση φοιτητών και σπουδαστών

- Ανοιχτές εκδηλώσεις και συναντήσεις με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Τα σεμινάρια για γονείς, εκπαιδευτικούς, παιδιά, εφήβους και άλλες πληθυσμιακές ομάδες συντονίζονται από επαγγελματίες υγείας (Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγους κ.λπ.). Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων είναι θετικά για την οικογένεια και το παιδί, αφού βοηθούν στην καλύτερη επικοινωνία γονέων - παιδιών, στο σχολικό περιβάλλον με την βελτίωση της συνεργασίας δασκάλων - μαθητών αλλά και στο ευρύτερο περιβάλλον συμβάλλοντας στην μείωση και πρόληψη της χρήσης ουσιών και στην εκδήλωση επιθετικών - παραβατικών συμπεριφορών παιδιών και εφήβων (www.protasi.org.gr).

4.11 Δικαστήριο Ανηλίκων

Τα Δικαστήρια Ανηλίκων είναι ποινικά δικαστήρια τα οποία ασκούν ειδική ποινική διαδικασία και δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους (Φαρσεδάκης, 2005). Δεν συνεδριάζουν δημόσια προκειμένου να αποφευχθεί ο στιγματισμός των ανηλίκων. Διακρίνονται σε α) μονομελή δικαστήρια, β) τριμελή δικαστήρια και γ) εφετείο (Συλλογικό έργο, 1992).

α) Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από έναν πρωτοδίκη σε κάθε πρωτοδικείο, ο οποίος ορίζεται μαζί με έναν αναπληρωτή για δύο χρόνια, με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου και μετά πρόταση του Υπουργού της Δικαιοσύνης. Προτιμώνται όσοι έχουν ειδικές γνώσεις και γνωρίζουν, αν είναι δυνατό, μία από τις γλώσσες αγγλική, γαλλική, γερμανική ή ιταλική.

Το μονομελές δικαστήριο συντίθεται από τον Δικαστή ανηλίκων, τον Εισαγγελέα και έναν Γραμματέα. Είναι υπεύθυνο για την επιβολή των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων που ορίζει ο Ποινικός Κώδικας στους ανηλίκους που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους (Συλλογικό έργο, 1992).

Το μονομελές δικαστήριο δικάζει τις πράξεις που τελούνται από τους ανηλίκους εκτός από εκείνες που δικάζει το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, τα πταίσματα που τελούνται από ανηλίκους στην έδρα του πρωτοδικείου και τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανηλίκους.

Σύμφωνα με το άρθρο 128 Π.Κ. «αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος συνιστά πταίσμα τότε εφαρμόζονται μόνο τα αναμορφωτικά μέτρα α', β' και ι' της παραγράφου 1 του άρθρου 122 Π.Κ.».

β) Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 7 Κ.Π.Δ. «το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από το δικαστή ανηλίκων και από δύο πλημμελειοδίκες, που ορίζονται από τον πρόεδρο πρωτοδικών. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει, αν είναι δυνατό, ο δικαστής ανηλίκων».

Σύμφωνα με το άρθρο 113 Κ.Π.Δ. «είναι υπεύθυνο για την εκδίκαση των αξιόποινων πράξεων που τελούνται από ανηλίκους, για τις οποίες, αν τελούνταν από ενήλικα, απειλείται ισόβια κάθειρξη καθώς και τις πράξεις του άρθρου 336 Π.Κ. εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε ετών».

Επιπρόσθετα το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων είναι αρμόδιο για την απόλυση του ανηλίκου και την ανάκληση της υπό όρο απόλυσης στο Πλημμελειοδικείο του τόπου όπου εκτίεται ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων

γ) Το εφετείο ανηλίκων συγκροτείται από έναν εφέτη και έναν αναπληρωτή του, που ορίζονται σε κάθε εφετείο, και από δύο άλλους εφέτες, που ορίζονται ως δικαστές ανηλίκων από τον πρόεδρο των εφετών σύμφωνα με το άρθρο 7 Ποινικής Δικονομίας. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει, αν είναι δυνατό, ο εφέτης δικαστής ανηλίκων. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία (www.ministryofjustice.gr).

4.11.1 Δικαστής και Εισαγγελέας Ανηλίκων

Δικαστής

Τα καθήκοντα του δικαστή ανηλίκων αναλαμβάνει πρόεδρος πρωτοδικών, ο οποίος ορίζεται με έναν αναπληρωτή του, πρόεδρο ή πρωτοδίκη κατά την διαδικασία που προβλέπει ο Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών.

Ο δικαστής ανηλίκων είναι αυτός που αποφασίζει αν ένας ανήλικος σε κίνδυνο θα υποβληθεί στο μέτρο του εγκλεισμού σε ίδρυμα ή στο μέτρο της επιμέλειας από επιμελητή ανηλίκου κατόπιν αίτησης που θα του έχει υποβληθεί από τις αστυνομικές αρχές ή από τις εισαγγελικές αρχές. Η νομοθεσία προβλέπει ότι θα πρέπει να έχει νομική κατάρτιση και γνώσεις ειδικής νομοθεσίας ανηλίκων καθώς και άλλων επιστημονικών κλάδων, όπως ψυχολογίας, βιολογίας, παιδαγωγικής κ.λπ. (Γεωργούλας, 2000).

Προβλέπεται επίσης η παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων που θα πρέπει να οργανώνει η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, ώστε να εφαρμόζονται πλήρως οι σχετικές διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών, κατά τις οποίες ως δικαστές ανηλίκων ορίζονται ειδικά εκπαιδευμένοι και εξειδικευμένοι δικαστές.

Τέλος σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας η θητεία των δικαστών ανηλίκων μπορεί να ανανεώνεται αφού βέβαια υπάρχει και η συναίνεσή τους. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους επιτρέπεται η αντικατάστασή τους, μετά όμως από σύμφωνη και ειδικά αιτιολογημένη γνώμη του προέδρου και του εισαγγελέα εφετών (Γεωργούλας, 2000).

Εισαγγελέας

Ο Εισαγγελέας Ανηλίκων παρίσταται στις δίκες που διεξάγονται στα Δικαστήρια Ανηλίκων και είναι αυτός που έρχεται σε πρώτη επαφή με μια κατάσταση κρίσης μετά από αίτηση των γονιών ή των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων ή μετά από αναφορά άλλων ενδιαφερομένων. Σύμφωνα με το άρθρο 43 Κ.Π.Δ. υποχρέωση του είναι να ασκήσει ποινική δίωξη κατόπιν μήνυσης ή αναφοράς. Εάν όμως κρίνει αβάσιμη την αναφορά ή την μήνυση τότε την θέτει στο αρχείο, αφού ο νόμος του παρέχει αυτή την δυνατότητα. Τέλος σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων των δικαστηρίων ανηλίκων, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 549 Κ.Π.Δ., φροντίζει αυτεπάγγελτος ο αρμόδιος εισαγγελέας ανηλίκων και, αν η απόφαση έχει εκδοθεί από το εφετείο ανηλίκων, ο εισαγγελέας του δικαστηρίου αυτού, ο οποίος μπορεί να αναθέσει την εκτέλεση στον εισαγγελέα ανηλίκων. Επίσης, ο εισαγγελέας επιβλέπει αν γίνεται εφαρμογή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, καθώς και αν εφαρμόζεται ο περιορισμός σε ειδικά καταστήματα κράτησης νέων (Γεωργούλας, 2000).

Σχετικά με τον προληπτικό ρόλο του Εισαγγελέα Ανηλίκων σύμφωνα με το Ν. 1329/1983 ο εισαγγελέας θεωρείται φύλακας και προστάτης της παιδικής ηλικίας. Παρίσταται στα αστικά δικαστήρια και έχει τη δυνατότητα να ζητά να αφαιρεθεί η γονική μέριμνα και η επιμέλεια από ακατάλληλους γονείς, επεμβαίνοντας προληπτικά σε περισσότερες περιπτώσεις ανηλίκων από όσες του δίνει δυνατότητα ο Ν. 2298/1995. Επιπλέον αν κρίνει ότι ο ανήλικος έχει την ανάγκη βοήθειας, τότε τον προωθεί για αποκατάσταση, ενημερώνοντας τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων ή τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων. Σε πιο σοβαρές περιπτώσεις, διαβιβάζει το φάκελο της υπόθεσης στο δικαστή ο οποίος είναι αρμόδιος για την κατάλληλη αντιμετώπιση του προπαραβατικού ανηλίκου (Γεωργούλας, 2000).

4.11.2 Διαδικασία Εκδίκασης των ανήλικων παραβατών

Η ποινική δίκη ενός ανήλικου παραβάτη εμφανίζει ως προς το θεσμικό της πλαίσιο και τον τρόπο διεξαγωγής της ορισμένες ιδιαιτερότητες που τη διαφοροποιούν σημαντικά από τις ποινικές δίκες των ενηλίκων. Αυτές είναι:

α) Πρώτη ιδιαιτερότητα είναι ότι η διαδικασία εκδίκασης των ανήλικων παραβατών πραγματοποιείται «κεκλεισμένων των θυρών». Σκοπός είναι να υπάρξει σεβασμός στο ανήλικο άτομο και να διαφυλάξει τα προσωπικά στοιχεία του ανήλικου από τρίτους προκειμένου να αποφευχθούν συμπεριφορές στιγματισμού σε βάρος του ανήλικου, οι οποίες θα μπορούσαν να του προκαλέσουν ψυχολογικά τραύματα και να τον εξωθήσουν σε αρνητική στάση κατά της κοινωνίας. Χάρη σε αυτήν την ιδιαιτερότητα της δίκης οι κατηγορούμενοι έφηβοι δεν έχουν την δυνατότητα παρακολούθησης της εκδίκασης των προηγούμενων υποθέσεων με αποτέλεσμα να μην μπορούν να σχηματίσουν σαφή γνώμη για την διαδικασία εκδίκασης και για την στάση της έδρας (Χαϊρπάλογλου, 2010).

β) Άλλη μία ιδιαιτερότητα της δίκης του ανήλικου είναι η μη καταγραφή και μετάδοση πληροφοριών σχετικά με τον ανήλικο παραβάτη από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στην Ελλάδα με τον νόμο 3090/2002 καθιερώθηκε η απαγόρευση της μετάδοσης από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο της δίκης ενώπιον ποινικού, πολιτικού ή διοικητικού δικαστηρίου, καθώς και της μετάδοσης από την τηλεόραση, φωτογράφισης κ.λπ. των προσώπων που οδηγούνται ενώπιον εισαγγελικών, δικαστικών ή αστυνομικών αρχών.

γ) Επιπλέον υπάρχει η διαφύλαξη της εχεμυθείας και εμπιστευτικότητας του ποινικού μητρώου στο οποίο αναγράφονται στοιχεία για τον ανήλικο και την καταστροφή των στοιχείων αυτών ή έστω την αχρήστευση τους με την ενηλικίωση του ανήλικου. Αυτό σημαίνει ότι οι εγγραφές του ποινικού μητρώου μπορούν να είναι γνωστές και προσβάσιμες μόνο σε πρόσωπα που ασχολούνται άμεσα με τη διευθέτηση της υπόθεσης του ανήλικου ή έχουν ειδική εξουσιοδότηση να λάβουν γνώση (π.χ. ερευνητές).

δ) Τέλος μέσα στην αίθουσα του Δικαστηρίου Ανηλίκων κατά την συζήτηση των σχετικών υποθέσεων έχει καθιερωθεί η παρουσία μόνο ορισμένων προσώπων, κάτι ο αποκλεισμός όλων των άλλων, για τους οποίους οι θύρες του Δικαστηρίου είναι κλειστές (www.niotho-asfalis.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό οι έννοιες «Πρόληψη και Αντιμετώπιση» αναφέρονται στα μέτρα που λαμβάνει μια οικογένεια προκειμένου να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας, στις στρατηγικές και μεθοδεύσεις που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός στο σχολείο και τέλος στα μέτρα που λαμβάνει το κράτος και η τοπική αυτοδιοίκηση κάθε κοινωνίας για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο αυτό (Κυρίδης, 1999).

Η παραβατικότητα ανηλίκων αποτελεί ένα φαινόμενο που πλήττει όλη την Ευρώπη και που φαίνεται συνεχώς να αυξάνεται. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που έχουν διεξαχθεί από έρευνες, το 15 έως 22% των εγκλημάτων και των πταισμάτων πραγματοποιούνται από ανήλικα άτομα. Στην Γαλλία, για παραδείγματα τα κρούσματα παραβατικότητας στα όποια οι ανήλικοι είναι είτε θύτες είτε θύματα έχουν αυξηθεί κατά ποσό 190% μέσα στα τελευταία 10 χρόνια. Στην Γερμανία αντιθέτως παρατηρείται πτώση του φαινομένου, ακόμα και αν οι επιθέσεις που γίνονται από συμμορίες φαίνεται να παρουσιάζουν ανοδική πορεία. Παρατηρείται επιπλέον πως οι διαστάσεις του φαινομένου είναι ανάλογες και με την ανοχή που επιδεικνύει η κάθε κοινωνία. Σύμφωνα με τις έρευνες που έχουν διενεργηθεί λοιπόν, διαφαίνεται πως οι κοινωνίες έχουν γίνει περισσότερο ανεκτικές απέναντι στο έγκλημα και στους δράστες.

Σε προηγούμενο κεφάλαιο αναλυθήκαν τα αίτια που μπορεί να συμβάλλουν στην εμφάνιση της παραβατικότητας. Εντοπίζοντας συνεπώς κάθε φορά τι μπορεί να οδήγησε τον κάθε ανήλικο στην παραβατική πράξη είναι ευκολότερο να δημιουργηθεί ένα μέτρο για την πρόληψη της εγκληματικότητας, αποφεύγοντας ως έσχατη λύση την καταστολή και την εφαρμογή αναμορφωτικών μέτρων.

Η πρόληψη επομένως λειτουργεί πιο αποτελεσματικά από την καταστολή διότι με αυτόν τον τρόπο είναι εφικτό να:

- καταπολεμηθούν οι κοινωνικοί παράγοντες της παραβατικότητας,
- προετοιμαστούν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί με σκοπό να αντιμετωπίσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στην εκδήλωση της παραβατικότητας,
- δοθεί πιο ενεργός ρόλος στους νέους μέσα στην κοινωνία, μέσω της συμμετοχής σε δραστηριότητες,
- δοθούν θετικά κοινωνικά μοντέλα προς υιοθέτηση

- και να δοθεί υποστήριξη στις δράσεις που πραγματοποιούν οι τοπικές υπηρεσίες και οι τοπικοί οργανισμοί ενάντια στο φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας.

5.1 Η πρόληψη της παραβατικότητας στο οικογενειακό περιβάλλον

Ο ρόλος της οικογένειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας είναι πρωταρχικής σημασίας, αφού η οικογένεια δίνει στο παιδί τα πρώτα «εφόδια» για να βγει στην κοινωνία και να κοινωνικοποιηθεί. Η πρόληψη ξεκινάει πρώτα από τους ίδιους τους γονείς. Αφορά το κατά πόσο ο κάθε γονιός φροντίζει τον εαυτό του, τις δικές του ανάγκες και σχέσεις και την προσωπική του εξέλιξη. Ο γονιός αποτελεί πρότυπο και πηγή έμπνευσης για το παιδί. Η ικανοποίηση που αντλούν οι γονείς από την ζωή τους, τις σχέσεις και την δουλειά τους είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που τους δίνει δύναμη να μεγαλώσουν παιδιά αυτόνομα, με αυτοπεποίθηση και εκτίμηση για τον εαυτό τους. Ο ρόλος του γονέα είναι πολύ δύσκολος και απαιτεί συναίσθημα, θετική διάθεση, ενέργεια, χιούμορ, υπομονή, κατανόηση και γνώση. Ο γονιός είναι υπεύθυνος για την διαμόρφωση ενός κλίματος μέσα στην οικογένεια, μέσα στο οποίο το παιδί θα μάθει να αγαπάει, να σέβεται, να συνεργάζεται, να κρίνει, να χάνει, να επιλέγει, να ψάχνει, να επικοινωνεί.

Η φθορά του οικογενειακού δεσμού, η απομάκρυνση των παιδιών από τους γονείς και ο μη ενεργητικός ρόλος των πατεράδων μέσα στην οικογένεια είναι κάποιες από τις αιτίες που μπορούν να προκαλέσουν επικοινωνιακά προβλήματα μέσα στην οικογένεια και να οδηγήσουν τα παιδιά στην υιοθέτηση της παραβατικής συμπεριφοράς. Με την υιοθέτηση αυτής της συμπεριφοράς το παιδί υποσυνείδητα επιλέγει να αφήσει την κυριαρχία των γονέων και της ευρύτερης κοινωνίας. Συνεπώς για την μείωση εμφάνισης του φαινομένου αυτού χρειάζεται η δημιουργία μιας πολιτικής που θα διαπαιδαγωγεί τους γονείς σχετικά με τις ευθύνες που φέρουν απέναντι στην κοινωνία και απέναντι στα παιδιά τους.

Με σκοπό την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας σκόπιμο θα ήταν να εφαρμόζονται συγκεκριμένες συμπεριφορές στο οικογενειακό περιβάλλον οι οποίες είναι δυνατόν να βάλουν τις προϋποθέσεις για την υγιή ανάπτυξη του παιδιού και να λειτουργήσουν προστατευτικά.

Αυτές οι προϋποθέσεις είναι:

1. Η θετική σχέση μεταξύ γονέων και παιδιών, η οποία προσφέρει προστασία και αίσθηση ασφάλειας στα παιδιά, ακόμα και όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα μέσα στην οικογένεια. Τονίζει την συλλογικότητα και την ύπαρξη του «εμείς».
2. Η ανοιχτή και άμεση επικοινωνία μέσα στην οικογένεια, που λειτουργεί βοηθητικά στην επίλυση των προβλημάτων και στην καταπολέμηση του άγχους. Επιπλέον επιτρέπει την ψυχολογική υποστήριξη και την αναγνώριση και κατανόηση των συναισθημάτων.
3. Οι ρεαλιστικές προσδοκίες των γονέων για τα παιδιά τους, οι οποίες δεν θα πρέπει να είναι ούτε παράλογες αλλά ούτε και χαμηλές. Οι γονείς κρατώντας θετική στάση απέναντι στις ικανότητες των παιδιών τους ενισχύουν την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση τους. Παράλληλα επιτρέπουν στο παιδί να θέτει ρεαλιστικούς στόχους για την ζωή του.
4. Η ανάληψη μικρών ευθυνών και η οριοθέτηση, οι οποίες λειτουργούν βοηθητικά για το παιδί καθώς του δημιουργούν την αίσθηση ότι μπορεί να σταθεί στα πόδια του και είναι χρήσιμο. Οι σταθεροί και συνεπείς κανόνες είναι σημαντικοί και δίνουν πλαίσιο στη ζωή. Για τα παιδιά οι κανόνες θέτουν ασφαλή όρια, για να μάθουν να ζουν με τους άλλους και παρότι συχνά αντιδρούν, στην πραγματικότητα θέλουν τους κανόνες γιατί τους δίνουν την αίσθηση ασφάλειας και σιγουριάς.
5. Η επαφή των γονέων με το σχολείο, η συμμετοχή στις σχολικές δραστηριότητες και το ενδιαφέρον τους για την βελτίωση του παιδιού τους. Επίσης σημαντική είναι η επικοινωνία με τους ανθρώπους του σχολείου, ενός χώρου που έχει διττό ρόλο: αφενός να μεταφέρει γνώσεις στα παιδιά και αφετέρου να τα εκπαιδεύσει σε κοινωνικές και προσωπικές δεξιότητες.
6. Καλύτερη ένταξη των γονέων στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Τις περισσότερες φορές οι νεαροί παραβάτες έχουν τεταμένες σχέσεις με το σχολικό περιβάλλον. Οι γονείς θα πρέπει να μάθουν να διαχειρίζονται αυτή την κατάσταση και να συμβάλλουν στο να κινητοποιήσουν εκ νέου το παιδί να δημιουργήσει καλύτερες σχέσεις με το σχολείο. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό από τους γονείς πως το σχολείο δεν είναι μόνο υποχρέωση των παιδιών τους αλλά και δική τους και πως είναι αναγκαίο να παρουσιάζονται στις συναντήσεις που διοργανώνει το σχολείο με τους κηδεμόνες. Μέσω αυτής της διαδικασίας και συνεργασίας με το σχολικό περιβάλλον θα είναι εύκολο να προληφθούν εγκαίρως καταστάσεις και περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς.
7. Ενημέρωση σχετικά με την γονεϊκή ευθύνη και την κυριαρχία. Είναι σημαντικό να τονιστεί στους γονείς πόσο σημαντικό είναι να είναι υπεύθυνοι για την ανατροφή των παιδιών τους και να γίνει ξεκάθαρο σε αυτούς και στα παιδιά τους πως η κυριαρχία τους μέσα στην οικογένεια είναι ζωτικής σημασίας. Είναι επίσης σημαντικό να μάθουν οι γονείς την χρησιμότητα αυτής της ευθύνης για κυριαρχία ώστε να μάθουν να την εντοπίζουν. Για να γίνει ακόμα πιο εύκολο θα πρέπει να δοθούν κατευθυντήριοι άξονες αναφορικά με το τι σημαίνει να είναι κάποιος γονέας, πώς να μάθει να είναι υπεύθυνος και να θέτει όρια στο παιδί. Οι γονείς κατά την εκπαίδευση

τους πρέπει να συνειδητοποιήσουν πως οι ίδιοι και τα παιδιά τους φέρουν ευθύνες μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον και πρέπει να κινητοποιούνται όταν εκδηλώνεται μια συμπεριφορά που παρεκκλίνει από τα πλαίσια που έχουν θέσει. Με αυτή την κινητοποίηση θα αναλάβουν έναν πιο ενεργό και εκπαιδευτικό ρόλο απέναντι στα παιδιά και θα αναπτύξουν στρατηγικές εκτίμησης και επίλυσης των προβλημάτων, αποφεύγοντας τα αισθήματα ντροπής και ανικανότητας.

Οι γονείς αποτελούν πρότυπα για τα παιδιά τους. Η ικανότητα τους να αντιμετωπίζουν θετικά και με αισιοδοξία τη ζωή, η αποχή από την χρήση ουσιών ή αλκοόλ, η αποχή από βίαιες συμπεριφορές και η διαχείριση δύσκολων καταστάσεων με λειτουργικό τρόπο, καθιστά τους ίδιους πολύ ισχυρά θετικά πρότυπα (Herbert, 1997).

5.2. Θεραπευτικές προσεγγίσεις στην οικογένεια για την πρόληψη του φαινομένου

5.2.1 Η στρατηγική προσέγγιση των Haley και Madanes

Οι Haley και Madanes αποτελούν κορυφαίες μορφές της στρατηγικής προσέγγισης. Ο Halay μαθήτευσε δίπλα σε σημαντικές μορφές που έχουν ασχοληθεί με την θεραπεία της οικογένειας και εργάστηκε στο Ινστιτούτο Ψυχικής Έρευνας (MRI). Λίγα χρόνια αργότερα δημιούργησε το δικό του κέντρο παρέμβασης μαζί με την Cloe Madanes. Η στρατηγική προσέγγιση έχει ως κεντρική ιδέα ότι μια οικογένεια για να θεωρηθεί υγιής θα πρέπει να καθορίζεται από ξεκάθαρα όρια ανάμεσα στις διαφορετικές γενεές που την αποτελούν. Οι γονείς είναι εκείνοι που διατηρούν τον έλεγχο και παίρνουν τις τελικές αποφάσεις. Η οικογένεια περνά από διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης, στα πλαίσια των οποίων, τόσο τα μέλη όσο και η οικογένεια ως σύνολο θα πρέπει να τροποποιούν τους κανόνες, τους ρόλους και την καθημερινότητα έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του κάθε νέου σταδίου στο οποίο εισέρχεται η οικογενειακή ζωή (Halay, 1981).

Κύριος στόχος της θεραπείας είναι η δομική επανοργάνωση της οικογένειας, σε επίπεδο ιεραρχίας και γενεαλογικών ορίων. Η συγκεκριμένη θεραπεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν ποικίλλα προβλήματα, ένα εκ των οποίων είναι και η παραβατική συμπεριφορά των παιδιών, τα οποία έχουν σκοπό να κυριαρχήσουν και να ελέγχουν όλη την οικογένεια. Ο θεραπευτής/κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί ορισμένες τεχνικές προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αρνητικές συμπεριφορές που υπάρχουν στην οικογένεια και να προωθήσει την βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μελών.

Κάποιες από τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται περιγράφονται παρακάτω:

- Η λήψη οικογενειακού ιστορικού, μέσω της οποίας ο θεραπευτής έχει την δυνατότητα να καθορίσει την αναπτυξιακή πορεία μιας δυσλειτουργικής σχέσης και να προβεί σε διορθωτικές παρεμβάσεις.
- Η καθοδήγηση, μέσω της οποίας ο θεραπευτής αναθέτει συγκεκριμένα καθήκοντα στα μέλη της οικογένειας με σκοπό την επαναδιάρθρωση των σχέσεων.
- Οι κυκλικές ερωτήσεις, οι οποίες αποτελούν μια σειρά ερωτήσεων προς τα μέλη προκειμένου ο θεραπευτής να μάθει για τις διαφορές μεταξύ των μελών ή για αλλαγές στις μεταξύ τους σχέσεις. Οι απαντήσεις δίνουν την δυνατότητα στον ειδικό να κατανοήσει τον τρόπο συμπεριφοράς του κάθε μέλους σε συγκεκριμένες συνθήκες.
- Η επαναπλαισίωση, μέσω της οποίας ο θεραπευτής αλλάζει την πληροφορία ή την διατύπωση μιας ερώτησης επιχειρώντας να δώσει ένα άλλο πιο ωφέλιμο μήνυμα στην οικογένεια.
- Το θεραπευτικό παράδοξο, δηλαδή θεραπευτικές οδηγίες χωρίς λογική οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με τους στόχους της θεραπείας, με τελικό σκοπό την αλλαγή των οικογενειακών σχέσεων.
- Η θετική δευτερεύουσα σημασία, η οποία αφορά στην αλλαγή της "ταμπέλας" που έχει δοθεί σε κάποιο μέλος της οικογένειας.
- Η στρατηγική συμμαχία η οποία έχει ως σκοπό την ενθάρρυνση ενός μέλους να αλλάξει. Η τεχνική αυτή στηρίζεται στην συστημική πεποίθηση ότι η αλλαγή ενός μέλους θα προκαλέσει αλλαγή σε όλο το σύστημα της οικογένειας (Haley, 1976).

5.2.2 Η συμπεριφοριστική προσέγγιση

Πρωτεργάτης της συμπεριφοριστικής θεωρίας είναι ο Ian Pavlov, ο οποίος με την εργασία του πάνω στα εξαρτημένα αντανάκλαστικά οδήγησε στην ανάπτυξη της κλασική εξάρτησης. Αργότερα και άλλοι μελετητές θέλησαν να ασχοληθούν με αυτήν την θεωρία, όπως ο Skinner και ο Watson. Η συμπεριφοριστική σχολή θεωρεί ότι η οικογένεια αποτελεί την μεγαλύτερη φυσική πηγή, τόσο για τη διαχείριση του στρες που σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη του ατόμου όσο και για την διατήρηση μιας ικανοποιητικής ζωής μέσα στην κοινότητα. Επιπλέον η σχολή υποστηρίζει ότι στις δυσλειτουργικές σχέσεις γονέα - παιδιού υπάρχουν αρνητικά γνωσιακά σχήματα που κυριαρχούν στις διαδικασίες της σκέψης. Τα σχήματα αυτά έχουν σχέση με την έμφαση στις αρνητικές πλευρές του παιδιού ή του γονέα, στην διατήρηση αρνητικών προσδοκιών για τον άλλο και στην διατήρηση συγκεκριμένων παραδοχών για το πως πρέπει να είναι δομημένη μια σχέση (Κουνενού, 2010).

Σκοπός της παρέμβασης είναι όχι μόνο η αλλαγή της συμπεριφοράς αλλά και η αλλαγή των αρνητικών γνωσιακών σχημάτων και η αντικατάστασή τους με άλλα περισσότερο λειτουργικά για το άτομο και την οικογένεια. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού ο θεραπευτής / κοινωνικό λειτουργός καταρτίζει ένα πρόγραμμα παρέμβασης με συγκεκριμένους στόχους και συμφωνεί με την οικογένεια για την διάρκεια του.

Οι κύριες στρατηγικές παρέμβασης που χρησιμοποιούνται περιγράφονται παρακάτω:

- Εκπαίδευση της οικογένειας στο συγκεκριμένο πρόβλημα και στους τρόπους επίλυσης του. Στην οικογένεια παρέχονται όλες οι σχετικές πληροφορίες για τη φύση του προβλήματος και για τους τρόπους αντιμετώπισης του.
- Εκπαίδευση σε επικοινωνιακές δεξιότητες, μέσα από την παρατήρηση προτύπου και το παίξιμο ρόλου. Οι οικογένειες μαθαίνουν να διαβιβάζουν τα μηνύματά τους άμεσα, να ελέγχουν αν το άλλο μέλος κατανόησε το μήνυμα και να ακούνε με συναισθηματικό τρόπο.
- Εκπαίδευση των οικογενειών σε δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, κατά την διάρκεια των συνεδριών, τις οποίες εφαρμόζουν στην συνέχεια τα μέλη.
- Συμπεριφορά ανταλλαγής, η οποία στοχεύει στην αύξηση των ανταποδοτικών μορφών συμπεριφοράς και στη μείωση της συμπεριφοράς που προκαλεί την αντίδραση του άλλου μέλους.
- Θετική ενίσχυση. Τα μέλη ανταμείβουν το ένα το άλλο για την εκδήλωση συγκεκριμένων επιθυμητών τύπων συμπεριφοράς (Κουνενού, 2010).

5.3 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση του φαινομένου στο σχολικό περιβάλλον

Η πρόληψη στο σχολικό περιβάλλον έχει ως στόχο την μείωση της συχνότητας εκδηλώσεων επιθετικής συμπεριφοράς από τους μαθητές στο σχολείο, την διασφάλιση θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον και την αίσθηση ασφάλειας και φροντίδας στους μαθητές.

Το σχολείο αποτελεί αγωγό της κοινωνικοποίησης του παιδιού και φέρει την ευθύνη να του μεταβιβάσει γνώσεις που η οικογένεια μπορεί να μην έχει τη δυνατότητα να του προσφέρει. Πολύ συχνά όμως εντοπίζονται προβλήματα και εμπόδια ανάμεσα στη σχέση του παιδιού με το σχολικό περιβάλλον. Τα εμπόδια αυτά στις περισσότερες περιπτώσεις δημιουργούνται εξαιτίας της κυριαρχίας που ασκεί στους νέους, που οδηγεί σε εκδηλώσεις βίας και αντίδρασης απέναντι στον κόσμο των μεγαλύτερων και ισχυρότερων.

Το σχολικό περιβάλλον αποτελεί ένα μέρος στο οποίο εμφανίζονται αντικοινωνικές συμπεριφορές και ενθαρρύνεται η αποτυχία. Μέσα σε αυτό δημιουργούνται σκληροί πυρήνες συμμοριών από άτομα που φέρουν παρόμοια χαρακτηριστικά. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως το 95% των κρουσμάτων βίας πραγματοποιούνται μέσα στο σχολικό περιβάλλον και συνήθως συμμετέχουν περισσότερα από ένα άτομα.

Υποχρέωση του σχολείου είναι να σπάσει την σιωπή του και να προσπαθήσει να φέρει στο φως τις διαστάσεις της βίας μέσα στο σχολικό περιβάλλον και τις

συνέπειες της στα παιδιά. Θα πρέπει να μεριμνήσει και να κάνει μια ενημέρωση σχετικά με το ποια χαρακτηριστικά φέρει ο θυμός, το θύμα και ποια περιστατικά θεωρούνται επιθετικά. Κυρίως όμως μέλημα του σχολείου είναι να ενθαρρύνει τα παιδιά να μιλούν για αυτά τα περιστατικά και να μην νιώθουν ντροπή.

Στα σχολεία της Αμερικής πλέον εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Διαχείρισης Θυμού (Anger Coping Program), ώστε να μπορούν να προλαμβάνονται τα περιστατικά βίας και να αντιμετωπίζονται εγκαίρως. Μέσω της παρουσίασης βίντεο μέσα στην τάξη, τα παιδιά παρατηρούν τις αλλαγές που δέχεται το σώμα όταν βρίσκεται σε κατάσταση θυμού. Η μέθοδος αυτή βοηθάει τα παιδιά, ώστε να συνειδητοποιήσουν τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει η άσκηση βίας.

Στην συνέχεια στα πλαίσια του προγράμματος τα παιδιά καλούνται να δουλέψουν ομαδικά και να βρουν εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.

Βελτίωση των σχολικών παροχών

Όπως επισημάνθηκε παραπάνω υπάρχουν νέοι οι οποίοι μπορεί να προέρχονται από φτωχές γειτονιές ή να είναι μετανάστες. Το σχολικό περιβάλλον για να αποτρέψει τους νέους αυτούς από την εμπλοκή τους σε συμμορίες και την διάπραξη αξιόποινων πράξεων, μπορεί να συμβάλλει με τους εξής τρόπους:

- Μέσω της καταπολέμησης και του αναλφαριθμητισμού και της ημιμάθειας των νεαρών ατόμων.
- Μέσω της δημιουργίας επαγγελματικών κατευθύνσεων στις δύσκολες γειτονιές όπου παρατηρούνται περισσότερα φαινόμενα βίας.
- Μέσω της προώθησης εναλλακτικών τρόπων μάθησης που κοστίζουν λιγότερο.
- Μέσω της επιβράβευσης των παιδιών που ολοκλήρωσαν το λύκειο και της ψυχολογικής στήριξης και ενδυνάμωσης τους ώστε να ενισχύει ώστε να μπορέσουν ακολουθήσουν τη σχολή που θέλουν

www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf.

Κάποια επιπλέον μέτρα που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με σκοπό την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας όσων αφορά το σχολικό περιβάλλον, σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα (2000) είναι:

- α) Η συζήτηση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών πάνω στο θέμα της παραβατικότητας ανηλίκων
- β) Η οργάνωση δραστηριοτήτων και ομιλιών, στο πλαίσιο πολιτιστικών εκδηλώσεων με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών αλλά και των γονέων στο θέμα της νεανικής παραβατικότητας
- γ) Η μεγαλύτερη διάρκεια εφαρμογής του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού από την πρωτοβάθμια κιόλας εκπαίδευση
- δ) Η τοποθέτηση Κοινωνικών Λειτουργών και Ψυχολόγων στα σχολεία και η ευαισθητοποίηση τους σε θέματα αντιμετώπισης παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς (Ματσαγγούρας, 2000).

Τέλος με σκοπό τη βελτίωση της σχέσης εκπαιδευτικού - μαθητή και την δημιουργία νέων αποτελεσματικότερων μεθόδων διδασκαλίας μέσα στην τάξη, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν οι παρακάτω στρατηγικές που αφορούν την πρόληψη της εκδήλωσης επιθετικής ή παραβατικής συμπεριφοράς στη σχολική τάξη:

α) Η διοίκηση της σχολικής τάξης, στην οποία πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η θέσπιση κανόνων μέσα στην τάξη, οι οποίοι θα πρέπει να τηρούνται και από τους εκπαιδευτικούς και από τους μαθητές. Οι κανόνες αυτοί χρήσιμο θα ήταν να είναι διατυπωμένοι με σαφήνεια και ακρίβεια, έτσι ώστε να είναι κατανοητοί από όλους, να είναι ρεαλιστικοί, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εκάστοτε σχολικής τάξης και να αναγνωρίζονται από όλους ως δίκαιοι και εύστοχοι. Τέλος θα πρέπει να διατυπώνονται με θετικό τρόπο, να υπενθυμίζονται μέσα στην τάξη αλλά και να μπορούν να υπόκεινται σε τροποποιήσεις ανάλογα με τις ανάγκες/ της σχολικής τάξης (Ματσαγγούρας, 2000).

β) Η οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να προσφέρει στους μαθητές μια καλή και ποιοτική διδασκαλία, να οργανώνει διδακτικές δραστηριότητες έτσι ώστε να κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα και με τον τρόπο αυτό να περιορίζει την εκδήλωση αποκλίνουσων συμπεριφορών. Επιπλέον ο διάλογος είναι μια αποτελεσματική μέθοδος διδασκαλίας, διότι προάγει τη συνεργασία μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικού και εμποδίζει την απομόνωση και περιθωριοποίηση. Αναγκαία είναι επίσης η συνεχής εποπτεία των δραστηριοτήτων που γίνονται στην τάξη, έτσι ώστε να αποτρέπεται έγκαιρα η εμφάνιση κάποιου προβλήματος πριν αυτό εκδηλωθεί. Τέλος ζωτικής σημασίας για την πρόληψη των παραβατικών φαινομένων στο σχολείο είναι η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων του εκπαιδευτικού με τους μαθητές

του. Μια καλή σχέση συμβάλλει τόσο στην μάθηση όσο και στην θετική συμπεριφορά των μαθητών μέσα στην τάξη (Ματσαγγούρας, 2000).

γ) Η συμπεριφορά των εκπαιδευτικών απέναντι στους μαθητές. Η συμπεριφορά και η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού αποτελούν κεντρικά στοιχεία, τα οποία συμβάλλουν στην πρόληψη της εκδήλωσης προβλημάτων συμπεριφοράς μέσα στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός μέσα από την θετική στάση που κρατάει απέναντι στους μαθητές, μέσα από το δημοκρατικό στυλ διδασκαλίας που εφαρμόζει και από την προώθηση της αυτονομίας, της πρωτοβουλίας και της ελευθερίας έκφρασης των μαθητών, ενισχύει την άμεση μαθησιακή και κοινωνική συμπεριφορά των μαθητών και προλαμβάνει την απειθαρχία και άλλα προβλήματα συμπεριφοράς μέσα στην τάξη (Τρίγκα- Μερτίκα, 2011).

5.4 Ο ρόλος της κοινωνίας και του κράτους στην πρόληψη του φαινομένου

Ο ρόλος του κράτους και της πολιτείας απέναντι στο φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων είναι πολύ σημαντικός. Το κράτος έχει θεσπίσει συγκεκριμένους κανόνες για την αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών και οι αστυνομικές αρχές είναι αυτές που επεμβαίνουν πρώτα σε κάποιο φαινόμενο παραβατικής συμπεριφοράς. Η αστυνομία σε περιπτώσεις που κάποιος ανήλικος προβεί σε μια πταισματική πράξη καλείται να αποφασίσει εάν η πράξη αυτή θα πρέπει να ακολουθήσει και τα επόμενα στάδια της δικαιοσύνης με τις εκάστοτε συνέπειες ή αν θα επιτρέψει στον ανήλικο να επιστρέψει σπίτι του χωρίς καμιά άλλη συνέπεια (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992). Εάν κρίνει ότι χρειάζεται να ακολουθήσει και τα επόμενα στάδια δικαιοσύνης τότε μετέχουν και οι δικαστές ανηλίκων, οι εισαγγελείς ανηλίκων και αν χρειαστεί μετέπειτα και οι επιμελητές ανηλίκων.

Σύμφωνα με τον Τιλσίζογλου (1990) η πολιτεία θα μπορούσε να συμβάλλει ενεργά στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας μέσα από:

α) την εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης νέων με παρεκκλίνουσα συμπεριφορά

β) τη δημιουργία τμημάτων επιμόρφωσης και ερασιτεχνικής δημιουργίας, με σκοπό την ανάπτυξη της κοινωνικότητας, της συλλογικότητας και του δημιουργικού πνεύματος των νέων

γ) τη δημιουργία σεμιναρίων, συζητήσεων και εκδηλώσεων, αθλητικών και πολιτιστικών με θέμα την πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς (Ιωαννίδη και Μπαλτόπουλος, 2008).

Κάποια επιπλέον μέτρα για την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας, τα οποία θα μπορούσαν να αποδειχθούν καίριας σημασίας για την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των νέων στην χώρα, σύμφωνα με την Πλατή, είναι:

- α) Η ανάπτυξη συνεργασίας όλων των φορέων σε επίπεδο σχολείου, συλλόγων, τοπικής αυτοδιοίκησης, αστυνομίας και υπηρεσιών που ασχολούνται με άτομα που εκδηλώνουν παραβατική συμπεριφορά, με σκοπό την έγκαιρη παρέμβαση αλλά και πρόληψη του φαινομένου.
- β) Η δημιουργία συντονιστικού φορέα, ο οποίος στόχο θα έχει να συντονίζει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς κοινωνικού ελέγχου ανηλίκων
- γ) Η κινητοποίηση των τοπικών φορέων
- δ) Η βελτίωση της λειτουργίας των ήδη υπάρχουσών δομών για τους νέους
- ε) Η τακτική επιμόρφωση όλων όσοι ασχολούνται με ανηλίκους καθώς και των εκπαιδευτικών και στελεχών υγείας
- ς) Η ευαισθητοποίηση και η ειδική επιμόρφωση των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού σε θέματα αντιμετώπισης παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς.
- η) Τέλος η συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης μέσα από την μη προβολή προτύπων βίας και εγκληματικότητας και τον έλεγχο των τηλεοπτικών εκπομπών (Ιωαννίδη και Μπαλτόπουλος, 2008).

Η «ΑΡΣΙΣ» από την πλευρά της ως οργάνωση η οποία έχει στόχο την εξειδικευμένη κοινωνική υποστήριξη νέων και την πρόληψη και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων προτείνει:

- α) τη δημιουργία κέντρων συμβουλευτικής και στήριξης νέων σε κάθε αστική περιοχή,
- β) τη θεσμοθέτηση καλύτερων μέτρων κοινωνικής προστασίας για την νεότητα,
- γ) την τήρηση της εργατικής νομοθεσίας που αφορά τους νέους
- δ) και τέλος την υποχώρηση του τιμωρητικού χαρακτήρα της ποινικής μεταχείρισης των νέων («ΑΡΣΙΣ» Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, 1995).

Κάποια επιπλέον μέτρα που μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή από τις τοπικές κοινότητες και γενικά το κράτος, συμβάλλοντας ενεργά στην μείωση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας είναι:

- α) *Η ανάπτυξη δικτύου για την υποστήριξη των γονέων*

Για την πρόληψη της παραβατικότητας είναι επιτακτική η ανάγκη ανάπτυξης ενός δικτύου υποστήριξης των γονέων. Μέσω αυτού του δικτύου οι γονείς θα μπορέσουν να μάθουν τις ικανότητες τους και να ασκήσουν τις γονεϊκές τους ικανότητες με περισσότερη σιγουριά και αυτοπεποίθηση. Το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να βασιστεί πάνω στις αρχές που εφαρμόζει και το Αυστραλιανό

πρόγραμμα θετικής ενίσχυσης γονέων με όνομα «The Triple P- Positive Parenting Program». Είναι σημαντικό να ενδυναμωθούν για τις ικανότητες τους ως γονείς και ως αγωγοί εκπαίδευσης. Αυτά θα επιτευχθούν με τους εξής τρόπους:

Με την επαναπροσδιόριση του ρόλου του γονέα, της συζήτησης και των απαγορεύσεων. Ειδικά η τακτική της τιμωρίας θα πρέπει να επανεξετασθεί και οι γονείς να μάθουν να μην κάνουν κατάχρηση της εξουσίας τους μέσω αυτής.

Οι γονείς να συνειδητοποιήσουν πως η εμπιστοσύνη στα παιδιά τους μπορεί να έχει μεγάλο αντίκτυπο στο μέλλον των παιδιών τους και στην μετέπειτα συμπεριφορά τους.

β) *Η αντικατάσταση του πατέρα ή τρίτων ατόμων στην καρδιά της οικογένειας.*

Σύμφωνα με έρευνες που έλαβαν μέρος στην Γαλλία σε συγκεκριμένες περιοχές όπου υπάρχει έξαρση του φαινομένου της παραβατικότητας, παρατηρείται πως μια στις δυο οικογένειες είναι μονογονεϊκές. Υπάρχουν επίσης συνθέτες οικογένειες κατά τις οποίες υπάρχει μόνο μια αντρική φιγούρα, η οποία δεν είναι σταθερή και αλλάζει ανά καιρούς. Επιπλέον περίπου 3.800.000 παιδιά στην Γαλλία γεννιούνται εκτός γάμου και οι 60 έως 80.000 δεν αναγνωρίζονται από τους πατεράδες τους. Δυστυχώς είναι έντονη η απουσία του πατέρα από την εκπαιδευτική ζωή του παιδιού, μη συμβάλλοντας στην διαδικασία κοινωνικοποίησης του. Θα πρέπει λοιπόν να αναβαθμιστεί η θέση του πατέρα όσον αφορά τις ευθύνες του σχετικά με την σχολική ζωή του παιδιού, την υγεία και την κοινωνικοποίηση του.

Σχετικά με τις σύνθετες οικογένειες και τη θέση του θετού πατέρα μέσα στην οικογένεια αυτό που παρατηρείται είναι πως η κυριαρχία του μέσα στην οικογένεια μπορεί να ασκηθεί κυρίως σε θέματα καθημερινά που απασχολούν το παιδί. Θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του πως δεν είναι ο βιολογικός γονέας και η επιβολή της κυριαρχίας πάνω στο παιδί θα πρέπει να είναι τόση ώστε να μην προκαλέσει στο παιδί αρνητικές αντιδράσεις.

γ) *Το άνοιγμα της προσβασιμότητας του σχολείου για την διαβάθμιση των γονέων.*

Το συγκεκριμένο μέτρο πρόληψης εφαρμόζεται στην Γαλλία από το 2008 και αφορά περισσότερο τους μετανάστες και τις μειονότητες που προέρχονται από άλλη χώρα. Ουσιαστικά αναλαμβάνει να μάθει στα παιδιά εξίσου και στους γονείς που μετανάστευσαν την τοπική γλώσσα με σκοπό να καταπολεμηθεί το φαινόμενο του αναγραμματισμού, ώστε να είναι πιο εφικτό το παιδί να αποκτήσει γνώσεις και δυνατότητες επιτυχίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό αναλαμβάνει να πληροφορήσει τις οικογένειες σχετικά με το πολίτευμα της χώρα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι γονείς και τα παιδιά απέναντι στον θεσμό του σχολείου (www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf).

Συμπερασματικά η κοινωνία αν ενδιαφέρεται πραγματικά να βοηθήσει προς όφελος των πολιτών της, θα πρέπει να διδάξει μέσα από έναν αξιοκρατικό και ουσιαστικό τρόπο τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να σέβονται και να αγαπούν τον εαυτό τους και την δουλειά τους καθώς και να δρουν υποστηρικτικά και συμβουλευτικά απέναντι στους νέους. Καλό θα ήταν να μπορεί να διαθέτει εκπαιδευμένους κοινωνικούς λειτουργούς σε κάθε οικογένεια, σχολείο και κοινότητα, οι οποίοι θα μπορούν να βοηθήσουν στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας. Τέλος χρήσιμο θα ήταν να ενημερώνει με εβδομαδιαία προγράμματα τα χωριά και τις πόλεις, είτε με ομιλίες είτε με συναντήσεις (ομαδικές ή ατομικές) σχετικά με το φαινόμενο αυτό, με σκοπό να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός των νέων και να προάγει την ομαλή επαγγελματική και κοινωνική ένταξη τους στην κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

6.1. Πρόγραμμα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού - Ο.Α.Ε.Δ.

Το πρόγραμμα που διαθέτει ο Ο.Α.Ε.Δ. για τα άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες είναι τριετές και προωθεί την απασχόληση 2.300 θέσεων εργασίας. Οι θέσεις αυτές αφορούν άνεργα άτομα με αναπηρία, άτομα απεξαρτημένα από εξαρτησιογόνες ουσίες, αποφυλακισμένους και άτομα με παραβατική ενέργεια ή που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο. Επιπλέον προσφέρει 50 θέσεις εργασίας για τα άτομα με αναπηρία.

Σκοπός του προγράμματος είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η πρόσληψη 2.300 ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, εκ των οποίων οι 2.200 θέσεις θα είναι πλήρης απασχόλησης και οι 100 μερικής.

Πιο συγκεκριμένα η κατανομή των θέσεων έχει ως εξής:

- 2.080 θέσεις θα καλυφθούν από άτομα με αναπηρία ηλικίας 18 έως 64 ετών,
- 150 θέσεις διατίθενται για άτομα απεξαρτημένα από εξαρτησιογόνες ουσίες ηλικίας 18 έως 64 ετών,
- και τέλος 20 θέσεις διατίθενται για άνεργα νεαρά παραβατικά άτομα ή άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο ηλικίας 16 έως 21 ετών.

«Το πρόγραμμα απευθύνεται κυρίως σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα και σε εργοδότες που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα, δίνοντας προτεραιότητα στις μικρές

επιχειρήσεις που προσφέρουν την δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα με την παροχή 50 θέσεων εργασίας. Δικαιούχοι είναι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, Συνεταιρισμοί, Επαγγελματικά Σωματεία και Ενώσεις αυτών, Σωματεία, Αστικές Εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί, Κοινοπραξίες και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα» (www.oaed.gr).

.Προϋπόθεση για την συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι οι υπηρεσίες, πριν την εισαγωγή τους, να μην έχουν προβεί στην μείωση του προσωπικού τους.

Στην περίπτωση λοιπόν όπου η επιχείρηση έχει απολύσει προσωπικό είναι υποχρεωμένη να αντικαταστήσει την θέση με άλλο άτομο μέχρι την ημερομηνία υποβολής της αίτησης υποβολής.

Συμμετοχή στο πρόγραμμα μπορούν να έχουν άνεργοι που υπάγονται κυρίως στις εξής κατηγορίες: Άτομα με αναπηρία, αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένα άτομα από εξαρτησιογόνες ουσίες, νεαρά άτομα που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά ή που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο.

Για να ενταχθούν στο πρόγραμμα και να μπορέσουν να βρουν δουλειά σε κάποια επιχείρηση θα πρέπει:

- Να είναι επίσημα δηλωμένοι ως άνεργοι και να διαθέτουν δελτίο ανεργίας.
- Να είναι Έλληνες Υπήκοοι ή να προέρχονται από κράτη που είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή να είναι Έλληνες Ομογενείς.
- Να έχουν συμπληρώσει το τυποποιημένο έντυπο εξατομικευμένης παρέμβασης.

Τα Νεαρά Παραβατικά άτομα (που τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή εγκλεισμός στα καταστήματα κράτησης νέων) ή τα άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο για να μπορέσουν να λάβουν μέρος στο πρόγραμμα θα πρέπει να έχουν: « Εισηγητική Έκθεση Κοινωνικών Υπηρεσιών Σωφρονιστικών Ιδρυμάτων ή Ιδρυμάτων Αγωγής ή Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων ή Δικαστηρίων Ανηλίκων ή Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων ή αρμοδίων Φορέων του Υπουργείου Υγείας & Προνοίας ή των Νομαρχιών ή Δήμων ή άλλου Αρμόδιου Φορέα Κοινωνικής Παρέμβασης ή του «Χαμόγελο του Παιδιού» ή των Χωριών SOS, ότι το άτομο βρίσκεται σε ειδικές κοινωνικό- οικονομικές συνθήκες και προτείνεται να ενταχθεί στο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης του Ο.Α.Ε.Δ.» και να διαθέτουν βιβλιάριο ανηλίκου (www.oaed.gr).

6.2 Προγράμματα Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων- ΑΡΣΙΣ

Η ΑΡΣΙΣ διαθέτει πιστοποιημένο σύστημα διαχειριστικής επάρκειας, για τον προγραμματισμό, την ωρίμανση, το σχεδιασμό και την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων με σκοπό την ένταξη κοινωνικά μειονεκτούντων νέων και άλλων πληθυσμιακών ομάδων που απειλούνται από αποκλεισμό.

Μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων, εθνικών και ευρωπαϊκών, επιδιώκει:

- την παραγωγή κοινωνικού έργου που αίρει τις συνθήκες του κοινωνικού αποκλεισμού,
- την ανάδειξη κοινωνικών προβλημάτων και το σχεδιασμό δράσεων για την αντιμετώπισή τους,
- την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών,
- τη συνεργασία και δικτύωση με δημόσιες και μη κυβερνητικές κοινωνικές υπηρεσίες, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο,
- και τέλος τη δημιουργία υπηρεσιών άμεσης παρέμβασης- βοήθειας σε νέους που μειονεκτούν κοινωνικά και άλλες ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και τη διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης (arsis.gr).

6.2.1 Προγράμματα που έχουν ολοκληρωθεί

1) Κέντρο Υποστήριξης Νέων «ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ»

Το Κέντρο Υποστήριξης Νέων «ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ» είναι μια δομή που λειτουργεί με στόχο την εμπύχωση και ενδυνάμωση των νέων, την προώθηση της έκφρασης, την εξωτερίκευση συναισθημάτων, τη δημιουργία σχέσεων και την διαμόρφωση ταυτότητας. Βασικός σκοπός του Κέντρου είναι η είναι η πρόληψη της νεανικής περιθωριοποίησης μέσω της παροχής συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών και της συμμετοχής σε εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Περιγραφή του προγράμματος

Με στόχο την ένταξη στην ελληνική κοινωνία νεαρά άτομα συμμετείχαν σε τρία τμήματα ενδυνάμωσης με εργαλείο την εξοικείωση με την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, σε πέντε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, σε τμήμα χορού, τμήμα εκμάθησης μουσικού οργάνου και σε ομάδες προβολής ταινιών και συζήτησης. Επιπλέον πήραν μέρος σε ποικίλλα εργαστήρια

δημιουργικής έκφρασης, σε εργαστήρια εξοικείωσης με την τέχνη του γελοιοποιού και σε μια διάλεξη ενημέρωσης για τα λιμώδη νοσήματα.

Επίσης περισσότερα από 600 παιδιά που ζουν ή εργάζονται στο δρόμο πήραν μέρος στις δράσεις του Mobile School, το οποίο είναι ένα κινητό σχολείο που δημιουργήθηκε από το Βελγικό οργανισμό Mobile School για τις ανάγκες των παιδιών που ζουν και εργάζονται στο δρόμο και δεν έχουν πρόσβαση στο σχολικό περιβάλλον. Αποτελεί ένα πρωτοποριακό εργαλείο για τη δουλειά στο δρόμο (street work) που βασικό στόχο έχει την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης των παιδιών. Από τη μία υπάρχει το εκπαιδευτικό κομμάτι του κινητού σχολείου και από την άλλη, η δουλειά σε ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο με τα παιδιά. Πρόκειται για ένα μετακινούμενο με τα χέρια όχημα, ένα κουτί με συρόμενους μαυροπίνακες που στηρίζεται σε ρόδες και επάνω του εφαρμόζονται τα εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά πάνελ.

Την ίδια περίπου περίοδο διοργανώθηκαν δύο διεθνείς κατασκηνώσεις εθελοντικής οργάνωσης νέων. Η πρώτη πραγματοποιήθηκε το 2015 με θέμα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Νέων και κατέληξε σε ένα τριήμερο φεστιβάλ δρόμου, με μουσικά, θεατρικά και άλλα πολιτιστικά δρώμενα. Η δεύτερη έγινε το 2016 και το θέμα της ήταν η αναπαλαίωση, ανακατασκευή επίπλων και η προσφορά τους σε οικογένειες που βιάλλονται από την κρίση.

Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία στο πλαίσιο του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες».

2) C You! Communities preventing Youth Violence

Η ΑΡΣΙΣ-Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων συμμετέχει στο Πρόγραμμα «C You! Οι κοινότητες προλαμβάνουν τη νεανική βία», που υλοποιείται στα πλαίσια του προγράμματος DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχοι του προγράμματος που θα υλοποιήσει η ΑΡΣΙΣ είναι:

- α) Η βελτίωση των μεθόδων πρόληψης της νεανικής βίας, προσαρμόζοντας τις ήδη υπάρχουσες πρακτικές ή αναπτύσσοντας καινοτόμες προσεγγίσεις.
- β) Η ενδυνάμωση του ρόλου των κοινοτήτων στο επίπεδο της πρόληψης και της αντιμετώπισης της νεανικής βίας. Η ενδυνάμωση αυτή θα γίνει συνδυάζοντας φορείς και οργανώσεις και αναπτύσσοντας δεσμούς που θα προάγουν τη μεταξύ τους επικοινωνία, την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, αλλά και θα διευκολύνουν το ενδεχόμενο μελλοντικής συνεργασίας.
- γ) Η ενεργός συμμετοχή των νέων, μέσω της δημιουργικής ενασχόλησής τους με το ζήτημα της νεανικής βίας.
- δ) Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με το θέμα της νεανικής βίας και παραβατικότητας.

Περιγραφή του προγράμματος

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων και εργαλείων πρόληψης της νεανικής βίας σε επίπεδο κοινότητας, εντάσσοντας στις δράσεις που υλοποιεί άτομα και οργανισμούς/φορείς που βρίσκονται σε άμεση ή έμμεση επαφή με τους νέους, ηλικίας 15-25 ετών, και έχουν τη δυνατότητα να τους επηρεάσουν.

Για τον λόγο αυτό, το πρόγραμμα απευθύνεται σε δύο διαφορετικές μεταξύ τους ομάδες-στόχο:

α) Η πρώτη ομάδα-στόχος αφορά άτομα που βρίσκονται σε στενή επαφή με νεαρά άτομα, λόγω επαγγελματικών ή προσωπικών σχέσεων και περιλαμβάνει γονείς, εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, εκπαιδευτές, κοινωνικούς ερευνητές πεδίου, συμβούλους, προπονητές, άτομα εμπιστοσύνης κ.α.

β) Η δεύτερη αφορά άτομα που σχετίζονται έμμεσα με τους νέους. Τα άτομα αυτά μπορεί να είναι πωλητές, σερβιτόροι, ιατρικό προσωπικό, εργαζόμενοι στα ΜΜΕ κ.α., τα οποία αποτελούν μέρος των κοινωνικών επαφών των νέων στην καθημερινότητά τους, είτε μέσω της δουλειάς τους είτε μέσω του εργασιακού τους περιβάλλοντος.

Τελικοί ωφελούμενοι του προγράμματος είναι οι ίδιοι οι νέοι ηλικίας 15 έως 25 ετών, γι' αυτό έχει μεγάλη σημασία η άμεση εμπλοκή των φορέων και οργανισμών που ασχολούνται με νέους (arsis.gr).

6.2.2 Προγράμματα σε εξέλιξη

1) *Δράσεις Ευαισθητοποίησης νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω των εκπαιδευτικών εγχειριδίων Compass και Compasito*

Η ΑΡΣΙΣ σε μια προσπάθεια προώθησης της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα υλοποιεί το Πρόγραμμα με τίτλο «Δράσεις Ευαισθητοποίησης νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω των εκπαιδευτικών εγχειριδίων Compass και Compasito». Το έργο αυτό έχουν χρηματοδοτήσει η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία στο πλαίσιο του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες».

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την προώθηση της ιδέας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους νέους και ιδίως στους μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της αξιοποίησης και προώθησης των δύο καινοτόμων μεθοδολογικών οδηγιών εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα που δημιούργησε το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Compass και το Compasito. Οι οδηγοί αφορούν στην εφαρμογή βιωματικών ασκήσεων και έχουν στόχο να υιοθετήσουν οι νέοι μια στάση υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους και των δικαιωμάτων των άλλων στην καθημερινή ζωή. Τα εγχειρίδια αυτά θα διατεθούν σε σχολεία και βιβλιοθήκες σε Ελλάδα και Κύπρο και θα αναρτηθούν στο διαδίκτυο.

Η ΑΡΣΙΣ με σκοπό την προώθηση της εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στα σχολεία, συλλόγους γονέων, αλλά και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, υλοποίησε το 2014 τέσσερα σεμινάρια εκπαίδευσης εκπαιδευτών στις πόλεις Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Μέσω των σεμιναρίων αυτών δημιουργήθηκε ένα δίκτυο εθελοντών που στη συνέχεια το 2015 οργάνωσε με την υποστήριξη της ΑΡΣΙΣ, παρεμβάσεις σε δημοτικά σχολεία με τη χρήση του Compasito και σε γυμνάσια, λύκεια και συλλόγους γονέων με το Compass.

2) *Merlino*

Από τον Ιανουάριο του 2013, η ΑΡΣΙΣ συμμετέχει ως εταίρος στην υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος με τίτλο «Project Merlino – Towards a juvenile delinquency prevention policy: a multi-state experiment on integration and efficacy», χρηματοδοτούμενο στο πλαίσιο της δράσης Prevention and Fight against Crime 2007-2013.

Στόχος του προγράμματος είναι η διερεύνηση και η αξιολόγηση των πολιτικών πρόληψης της εγκληματικότητας των νέων. Οι εταίροι του προγράμματος θα διερευνήσουν αν και σε ποιο βαθμό η εγκληματικότητα των νέων σχετίζεται με συγκεκριμένες αποκλίνουσες συμπεριφορές, καθώς και σε ποιο μέτρο, σε ποιο πλαίσιο και υπό ποιες συνθήκες, ο τρόπος κοινωνικοποίησης των ανηλίκων που διαπράττουν αξιόποινες πράξεις διαφέρει από τον αντίστοιχο όσων δεν το πράττουν.

Περιγραφή του προγράμματος

Στο πλαίσιο του προγράμματος θα πραγματοποιηθεί μια εγκληματολογική έρευνα με δομημένες συνεντεύξεις σε 500 περίπου νεαρά άτομα, σε κάθε μια από τις συμμετέχουσες χώρες. Οι συνεντεύξεις αυτές θα γίνουν σε μια ομάδα νεαρών παραβατών που έχουν έρθει σε επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, και σε μια δεύτερη ομάδα, ομάδα ελέγχου, ανηλίκων μη παραβατών σχολικής κυρίως ηλικίας, με στόχο την καταγραφή και την ανάλυση παραγόντων κινδύνου (risk factors) και προστατευτικών παραγόντων (protective factors) που επιδρούν διαφορετικά σε κάθε μία από τις ομάδες αυτές. Τελικός στόχος της έρευνας είναι η χάραξη πιο αποτελεσματικών πολιτικών και η καλύτερη στόχευση των προληπτικών προγραμμάτων. Η έρευνα θα έχει συνολική διάρκεια 12 μήνες (arsis.gr).

6.3 Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Προγράμματα που αφορούν την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων έχουν αναπτυχθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη και έχουν ως κύριο στόχο την καταπολέμηση και την μείωση του φαινομένου. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια προγράμματα που εφαρμόζονται σε διάφορες χώρες που εντάσσονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση:

1. Στο Βέλγιο και συγκεκριμένα στις πόλεις Βρυξέλλες και Λιέγη εφαρμόζεται το πρόγραμμα «Solidacrite». Το πρόγραμμα αυτό είναι μια οργάνωση νεολαίας και απευθύνεται σε νέους ηλικίας δεκαέξι έως είκοσι πέντε ετών από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Οι νέοι εισάγονται στο πρόγραμμα ως εθελοντές και οργανώνονται σε ομάδες των οκτώ ατόμων, οι οποίες επιβλέπονται από έναν επόπτη.

Το πρόγραμμα αποτελείται από τρεις τύπους δραστηριοτήτων. Η πρώτη αφορά την κοινωφελή εργασία και την εργασία με την κοινότητα. Περιλαμβάνει δραστηριότητες για την υποστήριξη των συλλόγων και της τοπικής κοινότητας καθώς και για την υποστήριξη των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Η δεύτερη γραμμή της εργασίας του προγράμματος περιλαμβάνει τα εργαστήρια και την εκπαίδευση ευαισθητοποίησης σε κοινωνικά ζητήματα μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων των νέων. Τέλος η τρίτη αφορά την προσωπική ανάπτυξη των νέων. Δίνεται ο απαραίτητος χρόνος στους νέους να σκεφτούν με τον εαυτό τους, να αποφασίσουν τι θέλουν να κάνουν μελλοντικά. Επιπλέον τους παρέχεται συμβουλευτική υποστήριξη με σκοπό να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε οικογενειακό, οικονομικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό και νομικό επίπεδο. Το πρόγραμμα έχει ως κύριο στόχο την καταπολέμηση του βίαιου εγκλήματος καθώς και άλλων παραβατικών συμπεριφορών (www.solidarcite.be/accueil.htm).

2. Ένα επιπλέον πρόγραμμα που υλοποιείται στο Βέλγιο ονομάζεται «*Parent management training - P.M.T.* (Ενισχύοντας τις δεξιότητες των γονέων)». Το πρόγραμμα αυτό αφορά γονείς με παιδιά σε κρίση και στοχεύει στο να αποκτήσουν οι γονείς περισσότερες πληροφορίες και δεξιότητες, που θα τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν την προβληματική συμπεριφορά των παιδιών τους. Παρέχει κατευθύνσεις σχετικά με την ενθάρρυνση της γονεϊκής ικανότητας, τον έλεγχο του θυμού και την προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων. Στην διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος, οι γονείς παροτρύνονται να πλησιάσουν το παιδί με θετικό τρόπο. Οι συναντήσεις με τον ειδικό γίνονται μια φορά την εβδομάδα για χρονικό διάστημα 10 - 20 εβδομάδων και περιλαμβάνουν συνεδριάσεις μεταχείρισης του παιδιού μέσα από το παίξιμο ρόλων

(www.ekke.gr/images/PDF/EKKE_SOS_ELISA_Kales_Praktikes.pdf).

3. Ένα επιπλέον πρόγραμμα που εφαρμόζεται σε χώρες της Ευρώπης, και συγκεκριμένα στην Αυστρία και την Ουγγαρία, είναι το «*Ego – Strength*». Στόχος του προγράμματος είναι η καταπολέμηση των παραβατικών συμπεριφορών, της βίας και της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. Στα πλαίσια λειτουργίας του οι νέοι μαθαίνουν

να εξελίσσουν την προσωπικότητά τους, να αντιστέκονται στην ανάπτυξη αρνητικών συμπεριφορών μέσα στην ομάδα στην οποία ανήκουν καθώς και να θέτουν όρια. Μέσα στην ομάδα μαθαίνουν να λειτουργούν ομαδικά, να σέβονται την προσωπικότητα των άλλων, να συνεργάζονται και να επικοινωνούν για την επίλυση των προβλημάτων τους. Μέσα από αυτή την διαδικασία ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους και αποκτούν αυτογνωσία. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται στα σχολεία και για την υλοποίηση του συμβάλλουν οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί, οι ψυχολόγοι, η αστυνομία, οι δήμοι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

4. Στην Γερμανία γίνεται η εφαρμογή του προγράμματος «*Γίνομαι Αυτόνομος*». Το πρόγραμμα αυτό έχει στόχο την καταπολέμηση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και του βίαιου εγκλήματος. Οι νέοι που συμμετέχουν σε αυτό μαθαίνουν να αυξάνουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες και να επιλύουν τα προβλήματα τους με τον διάλογο. Επιπλέον ενισχύουν την αυτογνωσία τους, γνωρίζουν καλύτερα τον εαυτό τους και αναπτύσσουν κοινωνικές και συναισθηματικές λογικές συμπεριφορές.

5. Το πρόγραμμα «*Educational Watch*» εφαρμόζεται στην Γαλλία και απευθύνεται σε μαθητές και άνεργους νέους. Στόχος του είναι οι νέοι να αποκτήσουν παιδεία και να μάθουν κάποια τέχνη προκειμένου να ενταχθούν επαγγελματικά στην κοινωνία. Πολύ σημαντικό για την παραμονή των νέων στο σχολείο και την απόκτηση του απολυτηρίου είναι η καλή επικοινωνία των γονέων, καθηγητών, ιατρών και κοινωνικών λειτουργών με τους νέους αλλά και μεταξύ τους.

6. Στην Ιταλία εφαρμόζεται το πρόγραμμα «*Σχολική Διαμεσολάβηση*», το οποίο στοχεύει στην καταπολέμηση της βίας στο σχολείο. Στο πρόγραμμα αυτό τα νεαρά άτομα μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα συναισθήματά τους, να τα ονομάζουν και να τους δίνουν οντότητα.. Με τον τρόπο αυτό μαθαίνουν να διαχειρίζονται καλύτερα τις καταστάσεις που τους προκαλούν θυμό, χωρίς να χρησιμοποιούν βίαιες συμπεριφορές με τελικό αποτέλεσμα την βελτίωση των διαπροσωπικών τους σχέσεων (www.astynomia.gr).

7. Επιπρόσθετα το πρόγραμμα «*Mowgli*» εφαρμόζεται στην Ιταλία και έχει ως στόχο την σύνδεση της οικογένειας με το σχολείο, τη γειτονιά, τους εργοδότες και τις δημόσιες υπηρεσίες. Το πρόγραμμα αφορά την κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας με σκοπό την πρόληψη του αποκλεισμού των οικογενειών με προβλήματα, καθώς και τη χρήση μεθόδων κατ' οίκον φροντίδας και παρακολούθησης. Τα αποτελέσματα του προγράμματος ήταν θετικά ως προς την αποκατάσταση της σχέσης γονέα- παιδιού και ως προς την μείωση του φαινομένου της απομάκρυνσης των παιδιών από την οικογένεια (www.ekke.gr/images/PDF/EKKE_SOS_ELISA_Kales_Praktikes.pdf).

8. Το πρόγραμμα «*Κοινότητες που Νοιάζονται*» εφαρμόζεται στην Ολλανδία και έχει στόχο την μείωση της εμφάνισης παραβατικών συμπεριφορών των νέων και την ενίσχυση των θετικών συμπεριφορών. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω της θετικής επίδρασης του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος στην προσπάθεια του νέου καθώς και μέσω της ανεύρεσης καλών πρακτικών σχετικά με την ανατροφή των παιδιών.

9. Στην Λιθουανία γίνεται εφαρμογή του προγράμματος «*Springboard*», το οποίο στοχεύει στην μείωση των παραβατικών και αντικοινωνικών συμπεριφορών. Μέσω του προγράμματος οι νέοι, οι γονείς, οι κοινωνικοί λειτουργοί υλοποιούν ποικίλλα

προγράμματα με στόχο την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της συλλογικότητας μεταξύ τους. Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως ανάλογα με τις ανάγκες και τα προβλήματα του ανηλικού εφαρμόζεται εξατομικευμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για κάθε περίπτωση.

10. Στην Πορτογαλία εφαρμόζεται το πρόγραμμα «*οι Επόπτες της Γειτονιάς*», το οποίο στοχεύει στην καταπολέμηση του εγκλήματος στον δρόμο. Στα πλαίσια εφαρμογής του παρέχεται στους νέους συμβουλευτική υποστήριξη από άτομα που ανήκουν στην ίδια ομάδα, εκμάθηση δεξιοτήτων και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των νέων (www.astynomia.gr).

11. Τέλος στην Αγγλία έχει εφαρμοστεί το πρόγραμμα «*Safer Cities Programm (C.S.P.)*» το οποίο αφορά στη δημιουργία εξειδικευμένων κοινοτικών κέντρων ή συμβουλευτικών σταθμών ή κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποίες αναλαμβάνουν να έρθουν σε επαφή με τον ευάλωτο ανήλικο, για να προλάβουν την όποια εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς (Γεωργούλας, 2000).

6.4 Προγράμματα πρόληψης του φαινομένου σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα προγράμματα που παρουσιάζονται παρακάτω με σκοπό την πρόληψη της παραβατικότητας σε χώρες που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης και β) Προγράμματα τροποποίησης της συμπεριφοράς.

α) Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης

Η εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης έχει ως σκοπό την μείωση της εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς από νέους που είναι άνεργοι, αντιμετωπίζουν οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα ή είναι θύματα κοινωνικού αποκλεισμού. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα παραδείγματα εφαρμογής τέτοιων προγραμμάτων σε χώρες του εξωτερικού:

1. Στην Νέα Υόρκη έχει εφαρμοστεί το σχέδιο «*Mobilisation for Youth*», το οποίο έχει ως βασική αρχή την παροχή οικονομικών δυνατοτήτων στους νέους, με σκοπό την πρόληψη της παραβατικότητας, την καταπολέμηση της φτώχειας και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

2. Το πρόγραμμα με τίτλο «*HARYOU- ACT*» έχει εφαρμοστεί ειδικά για νέους στο Μανχάταν και συνδέει το πρόβλημα της πολιτικής με την κοινωνική δομή της κοινότητας, βεβαιώνοντας την ανάγκη για κινητοποίηση των τοπικών δυνάμεων.

3. Για την αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων των νέων, εφαρμόζεται εδώ και αρκετές δεκαετίες στον Καναδά και σε επαρχίες της Αμερικής, το σύστημα των

«θεραπευτικών οικογενειών» Browdale. Το πρόγραμμα αυτό περιγράφεται ως ένα σύστημα «κατ' οίκον», με τα εξής χαρακτηριστικά: Κάθε «οικογένεια» αποτελείται από τρεις ή τέσσερις παιδαγωγούς, που παίρνουν το όνομα «γονείς», και από δύο έως έξι παιδιά. Επιπλέον υπάρχει βοηθητικό προσωπικό και μια ομάδα νυκτός. Διαμένουν σε σπίτια μέσα στην πόλη στον χώρο που ζουν τα παιδιά. Οι «γονείς» είναι νέοι δεκαοκτώ έως είκοσι πέντε, οι οποίοι και καταρτίζονται μέσα στις «οικογένειες».

Η μέθοδος των Browdale στηρίζεται σε μια αρχή «αναγκών», όπου οι αποφάσεις που αφορούν αυτές τις ανάγκες λαμβάνονται σε οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς να υπόκεινται σε προκαθορισμένη προθεσμία. Στόχος του προγράμματος είναι να αποκτήσουν τα παιδιά τις κατάλληλες κοινωνικές, διαπροσωπικές, εκπαιδευτικές και επαγγελματικές δεξιότητες και ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης, μέσω της ενίσχυσης και της καθοδήγησης. Το πρόγραμμα βασίζεται στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη του παιδιού σε κίνδυνο, στην υποβοήθηση των δυνάμεων του για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων, στην δημιουργία επιθυμητών μορφών συμπεριφοράς και στην σταδιακή επαφή του ανήλικου με το κοινωνικό περιβάλλον που ζει, ώστε να επιτευχθεί η ομαλή του ένταξη (Γεωργούλας, 2000).

β) Προγράμματα τροποποίησης της συμπεριφοράς

Τα προγράμματα τροποποίησης της συμπεριφοράς νέων έχουν στόχο να τροποποιήσουν την αντικοινωνική - παραβατική συμπεριφορά των ανήλικων μέχρι να γίνει σύννομη. Η τροποποίηση αυτή για να πραγματοποιηθεί θα πρέπει να γίνουν γνωστά τα πραγματικά αίτια της μετάβασης στην πράξη. Παρακάτω παρατίθενται ένα παράδειγμα προγράμματος τροποποίησης της συμπεριφοράς σε ανοιχτό περιβάλλον, ένα παράδειγμα κοινοτικής επιτήρησης και δύο προγράμματα τροποποίησης σε ειδικούς χώρους:

1. Στις Η.Π.Α. υλοποιούνται προγράμματα αντιμετώπισης του «προπαραβατικού» ανήλικου σε ανοιχτό περιβάλλον. Τα προγράμματα αυτά είναι σχεδιασμένα με βάση την αρχή της τροποποίησης της συμπεριφοράς, βρίσκονται όμως παράλληλα και σε άμεση συσχέτιση με την αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων του ατόμου. Τέτοια προγράμματα είναι το Choice και το America Works, που λειτουργούν με την μορφή ποινών, τα οποία ξεκίνησαν από ιδιώτες αλλά επιδοτούνται από το κράτος.

2. Στην Ιαπωνία λειτουργεί ένα μοντέλο κοινοτικής αστυνόμευσης, σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν στην κοινότητα επιτροπές συνεργασίας και συνεργαζόμενα συμβούλια. Τα 2.000 συνεργαζόμενα συμβούλια απαρτίζονται από αντιπροσώπους της αστυνομίας, της κοινότητας, υπεύθυνους στέγασης, δημοτικούς συμβούλους και τοπικούς επιχειρηματίες.

Η επιτήρηση της κάθε γειτονιάς γίνεται με χιλιάδες συνεργαζόμενα νοικοκυριά, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι της αστυνομίας και των κατοίκων σε προγράμματα πρόληψης του εγκλήματος. Τα προγράμματα κοινοτικής επιτήρησης είχαν θετικά αποτελέσματα, τόσο ως προς την προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου όσο και ως προς την προστασία του ανήλικου από το στίγμα του «αντικοινωνικού» (Γεωργούλας, 2000).

3. Στο Αμποτσφόρντ, το οποίο ανήκει στην ευρύτερη περιοχή του Βανκούβερ, στον Καναδά, εφαρμόζεται ένα πρόγραμμα πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας και εστιάζει την εργασία του σε δύο διαφορετικές ομάδες νέων. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από νέους που έχουν υποστεί σεξουαλική εκμετάλλευση, ζουν στον δρόμο ή βρίσκονται στον κίνδυνο να διαπράξουν παραβατική πράξη μέσα στα πλαίσια των συμμοριών αλλά και ανεξάρτητα από αυτές. Η δεύτερη ομάδα ασχολείται με Ανατολικούς Ασιάτες οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν μέλη συμμοριών ή που ήδη παρουσιάζουν εγκληματική δραστηριότητα. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2009 αλλά τέθηκε υπό αξιολόγηση και πιλοτική εφαρμογή τον Ιούνιο του 2012. Το πρόγραμμα συνεργάζεται με το Εθνικό Κέντρο Πρόληψης του Εγκλήματος του Καναδά και το Γραφείο Πληροφοριών για την κοινότητα της Ανατολικής Ασίας και σκοπός του είναι να παρέχει υπηρεσίες στους νέους που έχουν εκτεθεί στην σεξουαλική εκμετάλλευση, στην κατάχρηση ουσιών, ανήκουν σε συμμορίες ή είναι άστεγοι.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από το πρόγραμμα είναι η πρόληψη, η εκπαίδευση και η συμβουλευτική στα πλαίσια της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα παρέχεται ένα πρόγραμμα φροντίδας, το οποίο στοχεύει στο να ενδυναμώσει και να φροντίσει τους παραβατικούς νέους ξεχωριστά αλλά και τις οικογένειες τους. Σχεδιάστηκε ώστε να μειωθεί το ποσοστό των νέων που βρίσκονται σε ιδρύματα ψυχικής υγείας ή αγωγής, καθώς παράλληλα και να υπάρχει κάποιο πρόγραμμα μέσα στην κοινότητα που θα προσφέρει βοήθεια στην οικογένεια του ανήλικου. Το πρόγραμμα εστιάζει στις ηλικίες 13 έως 17 χρονών που μπορεί να εμφανίζουν ανάγκη για βοήθεια στον πνευματικό, συμπεριφορικό και συναισθηματικό τομέα, καθώς και στις οικογένειες τους.

Το πρόγραμμα έχει ως σκοπό να μειώσει την αντικοινωνική συμπεριφορά των νέων καθώς και να βοηθήσει την οικογένεια να βρει τις διαθέσιμες και κατάλληλες υπηρεσίες για την περίπτωση της. Να αυξήσει τις κοινωνικές συναναστροφές των παιδιών και να βοηθήσει τις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας να γίνουν πιο ποιοτικές, ώστε να υπάρξει συνοχή. Τέλος το πρόγραμμα επιδιώκει να μειώσει την παραβατική συμπεριφορά του παιδιού έξω από τα πλαίσια του σπιτιού.

Οι νέοι συνήθως παραπέμπονται στο πρόγραμμα είτε όταν θα αναζητήσει βοήθεια η ίδια η οικογένεια του παραβατικού ανήλικου, είτε όταν θα γίνει αναφορά και παραπομπή από την αστυνομία είτε η κοινωνία θα αναφέρει το περιστατικό. Οι κυριότερες αιτίες για τις οποίες οι νέοι παραπέμπονται στο πρόγραμμα είναι οι εξής:

- Όταν είναι μέλη κάποιας συμμορίας και επιθυμούν να διαφύγουν από αυτήν.
- Όταν βρίσκονται σε κίνδυνο να εμπλακούν σε κάποια συμμορία ή εγκληματική δραστηριότητα.
- Όταν βρίσκονται στο κίνδυνο να εμπλακούν ή έχουν ήδη εμπλακεί σε παράνομες δραστηριότητες στο δρόμο, να γίνουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή να γίνουν/ έχουν γίνει άστεγοι.
- Κάθε ανήλικος στο πρόγραμμα αυτό λαμβάνει μοναδική φροντίδα και συμβουλευτική από μια ομάδα επαγγελματιών. Οι επαγγελματίες, ο καθένας ξεχωριστά μεριμνούν ώστε να βοηθήσουν τους νέους να αποκτήσουν ξανά αυτοπεποίθηση, δύναμη και να επαναπροσδιορίσουν τους στόχους τους. Παρακάτω περιγράφονται ορισμένα παραδείγματα παρέμβασης του προγράμματος:
- Ατομική και οικογενειακή συμβουλευτική για να βοηθηθούν τα άτομα να ξεπεράσουν τον εθισμό τους στο πότο ή στα ναρκωτικά.
- Πρόσβαση σε δραστηριότητες που βοηθούν στην έκφραση του θυμού και της έντασης, όπως είναι τα αθλήματα εσωτερικού χώρου και ο χορός.
- Παροχή υποστήριξης στους νέους και στις οικογένειες τους όλη μέρα, συμπεριλαμβανομένου και των Σαββατοκύριακων.
- Υπηρεσίες για την ενίσχυση της οικογένειας και των σχέσεων γονέα- παιδιών μέσω της ενημέρωσης των παραγόντων που προκαλούν την παραβατική συμπεριφορά και την ανάπτυξη στρατηγικών για καλύτερο εντοπισμό της συμπεριφοράς.
- Παροχή υποστήριξης ώστε οι νέοι να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους, την επιστροφή τους στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και αναζήτηση ευκαιριών μετά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την δημιουργία θετικών σχέσεων και μεθόδων αλληλεπίδρασης με συμβούλους, οικογενειακά μέλη και τον ευρύτερο περίγυρο.

Το πρόγραμμα αυτό συνεργάζεται και με την κοινότητα προσπαθώντας να δημιουργήσει ένα δίκτυο ελέγχου μέσω της γειτονίας και των μελών της κοινωνίας, μαθαίνοντας τους πώς να παρεμβαίνουν αποτελεσματικά. Η παρέμβαση γίνεται αποτελεσματικότερη όταν η κοινότητα μαθαίνει να παρατηρεί, να αναγνωρίζει τις ακατάλληλες συμπεριφορές και την απουσία των παιδιών από το σχολικό περιβάλλον και να αντιδρά (www.publicsafety.gc.ca).

4. Τέλος σε χώρες του εξωτερικού, έχουν σχεδιαστεί και υλοποιηθεί δύο προγράμματα τροποποίησης της συμπεριφοράς για «προπαραβατικούς» ανηλίκους, σε ειδικούς περιβαλλοντικούς χώρους, αποκομμένους από την υπόλοιπη κοινότητα.

Στο πρώτο πρόγραμμα, το Case II, αντικοινωνικά αγόρια κλείνονται σε έναν ειδικά σχεδιασμένο χώρο. Αρχικά για τρεις έως πέντε ημέρες μένουν στο δωμάτιο τους και λαμβάνουν καλά γεύματα. Στην συνέχεια όμως θα πρέπει να πληρώσουν για το δωμάτιο και το φαγητό τους με πόντους που κερδίζουν όταν η συμπεριφορά τους είναι σύννομη. Παράλληλα κερδίζουν και άλλα αγαθά, όπως τηλεφωνικές κάρτες, ρούχα ακόμα και ταξίδια. Αν η συμπεριφορά τους παραμένει αντικοινωνική, τότε μένουν σε κοινόχρηστα υπνοδωμάτια, φορούν στολές και τρώνε μετά το φαγητό των υπολοίπων. Τα αποτελέσματα μέσα στον περιβάλλοντα χώρο είναι θετικά. Δεν έχουν γίνει όμως γνωστά τα αποτελέσματα και μετά την επιστροφή των παιδιών στο φυσικό τους περιβάλλον.

Το δεύτερο πρόγραμμα δεν περιλαμβάνει την δημιουργία ενός ειδικού χώρου, έχει υλοποιηθεί σε μια συγκεκριμένη πόλη της Αριζόνα, την Τουσόν. Οι βασικές αρχές του προγράμματος αυτού δεν διαφέρουν από του προηγούμενου. Τα αποτελέσματα που έχουν αναφερθεί είναι και σε αυτήν την περίπτωση θετικά. Η όλη όμως πρακτική αυτών των προγραμμάτων προσομοιάζει στην ιδρυματική μεταχείριση, η οποία έχει δεχτεί κριτική για το κόστος και την αποτελεσματικότητα της (Γεωργούλας, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι το αναγνωρισμένο από την πολιτεία όργανο για την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας. Ο κοινωνικός λειτουργός, λειτουργεί υποστηρίζοντας και ενδυναμώνοντας το άτομο, τις οικογένειες, τις ομάδες, τους οργανισμούς και τις κοινότητες με σκοπό τη βελτίωση της κοινωνικής τους λειτουργικότητας. Παράλληλα υλοποιεί τους σκοπούς του επαγγέλματος του με διάφορους ρόλους, μεθόδους, δεξιότητες και τεχνικές. Αναλαμβάνει ρόλο συμβουλευτικό, υποστηρικτικό, καθοδηγητικό, διαχειριστή υποθέσεων, μεσολαβητικό, παρακινητικό και συνηγόρου (Δημοπούλου - Λαγωνίκα, 2011).

Στον τομέα της παραβατικότητας των ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε άτομα που έχουν προβεί σε κάποια παραβατική συμπεριφορά ή ζουν σε οικονομικά ή συναισθηματικά επιβαρυνμένες συνθήκες. Οι συνθήκες αυτές είναι πιθανό να τους οδηγήσουν σε συγκρούσεις με το περιβάλλον τους και στην εκδήλωση αποκλίνουσας συμπεριφοράς. Τέτοιες περιπτώσεις παρατηρούνται μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον αλλά και σε εταιρείες προστασίας ανηλίκων, σε σωφρονιστικά καταστήματα, στα δικαστήρια ανηλίκων, στα ιδρύματα αγωγής και στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων (Καλλινικάκη, 1998).

7.1. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού ως Επιμελητής Ανηλίκων

Ως επιμελητές ανηλίκων μπορούν να διοριστούν απόφοιτοι σχολών Κοινωνιολογίας, Θεολογίας, Νομικής, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Κοινωνικής Πολιτικής, Ψυχολογίας καθώς και Κοινωνικής Εργασίας (Σταθόπουλος, 2005). Η ενότητα αυτή εστιάζει στον ρόλο και τα καθήκοντα που έχει ένας κοινωνικός λειτουργός ως επιμελητής ανηλίκων.

Ο κοινωνικός λειτουργός ως εργαζόμενος στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων αποτελεί το άτομο με το οποίο έρχεται σε πρώτη επαφή ο ανήλικος, πριν εκδικαστεί η υπόθεση του. Κατά την διάρκεια της εφαρμογής των μεθόδων της Κοινωνικής Εργασίας, θα πρέπει εκτός από το αντικείμενο των σπουδών του, να λαμβάνει υπόψη του και τους άλλους παράγοντες της δίκης και πρώτα από όλα τις αρχές και τους κανόνες της υπηρεσίας στην οποία εργάζεται. Τα καθήκοντα που έχει ο κοινωνικός λειτουργός στον ρόλο του Επιμελητή Ανηλίκων όπως ορίζονται από το ΠΔ 49/79 είναι τα εξής:

α) Η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για τις περιπτώσεις ανηλίκων κατά των οποίων εκκρεμεί ποινική δίωξη, καθώς και για τους ανήλικους οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο να προβούν σε παραβατική συμπεριφορά κατόπιν αίτησης γονέα, κηδεμόνα ή άλλης αρχής στον Εισαγγελέα Ανηλίκων. Στόχος του κοινωνικού λειτουργού είναι να συλλέξει, μέσα από την έρευνα, στοιχεία για τις συνθήκες διαβίωσης του ανηλίκου, για την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά του, όπως αυτά περιγράφονται από τον ίδιο και την οικογένεια του και αν χρειαστεί και από εκπαιδευτικούς, εργοδότες και σημαντικούς άλλους στη ζωή του. Η έκθεση κοινωνικής έρευνας είναι απόρρητη, ανακοινώνεται μόνο στον δικαστή ανηλίκων και δεν επισυνάπτεται στη δικογραφία ούτε αναγιγνώσκεται στο ακροατήριο. Η έκθεση αυτή, η οποία ονομάζεται «ατομικό δελτίο ανηλίκου», περιλαμβάνει στοιχεία για το ιστορικό του ανηλίκου και για την οικογενειακή, εκπαιδευτική και εργασιακή του κατάσταση (Πιτσελά, 2004).

β) Η άσκηση του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας υπηρεσίας επιμελητών και, αν χρειαστεί η προστατευτική επίβλεψη ανηλίκων που τους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης και της υπεύθυνης επιμέλειας γονέων.

γ) Η συνοδεία ανηλίκων εκτός έδρας προκειμένου να εμφανιστούν στο δικαστήριο, να εισαχθούν σε ίδρυμα ή να αποδοθούν στους γονείς.

δ) Η διενέργεια ελέγχων σε κινηματογράφους και κέντρα ψυχαγωγίας, όπου συχνάζουν οι ανήλικοι. Ο έλεγχος όμως αυτός δεν εφαρμόζεται σήμερα.

ε) Η διενέργεια κάθε άλλης υπηρεσίας που έχει σχέση με την πρόληψη και την καταστολή της παραβατικότητας των ανηλίκων (Πάρλαλης, 2011).

Ο επιμελητής προκειμένου να καθορίσει την πρώτη συνάντηση με την οικογένεια για την διενέργεια της κοινωνικής έρευνας, συντάσσει και αποστέλλει μια επιστολή στην οικογένεια. Σε περίπτωση που η οικογένεια δεν ανταποκριθεί, προχωράει σε κατ' οίκον επίσκεψη και επιτόπια αναζήτηση. Η συνεργασία του με την οικογένεια γίνεται είτε με ατομικές είτε με οικογενειακές συνεδρίες και εφαρμόζει τις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα και της Κοινωνικής Εργασίας με

Οικογένεια. Κατά το στάδιο της κοινωνικής έρευνας, σε κάποιες περιπτώσεις λόγω των πολύπλοκων αναγκών των οικογενειών, κρίνεται αναγκαία η δικτύωση με άλλες υπηρεσίες, η προετοιμασία και η παραπομπή τους σε πιο εξειδικευμένους φορείς, όπως είναι οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας και τα θεραπευτικά προγράμματα για χρήστες ουσιών. Επιπλέον ενώ εργάζεται συμβουλευτικά και υποστηρικτικά με τους γονείς και τα παιδιά, αναλαμβάνει και δράσεις στην κοινότητα οι οποίες περιλαμβάνουν την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για θέματα που αφορούν την παραβατικότητα των ανηλίκων.

Μετά την ολοκλήρωση της κοινωνικής έρευνας, ο επιμελητής συντάσσει το ατομικό δελτίο και το παραδίδει στο δικαστήριο μία με δύο ημέρες πριν από τη δικάσιμο. Στη συνέχεια με απόφαση του δικαστηρίου καλείται να εφαρμόσει τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα. Η απόφαση του δικαστηρίου έχει δεσμευτικό / υποχρεωτικό χαρακτήρα και ο ανήλικος υποχρεούται να τηρήσει το μέτρο το οποίο του επιβλήθηκε και ο επιμελητής καλείται να το εφαρμόσει. Η εφαρμογή των μέτρων αποτελεί τη φάση της παρέμβασης, ενώ η τελευταία φάση πραγματοποιείται με τον τερματισμό της συνεργασίας και την αξιολόγηση (Δημοπούλου - Λαγωνίκα, 2011).

7.2 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο οικογενειακό περιβάλλον

Ο κοινωνικός λειτουργός στα πλαίσια εργασίας του με την οικογένεια θα πρέπει να ερευνήσει τις συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης της οικογένειας, την οικονομική, ασφαλιστική και κοινωνική κατάσταση του ανήλικου παραβάτη και να προσπαθήσει να οδηγήσει την οικογένεια σε λύσεις. Επιπλέον διερευνά την σχέση μεταξύ των συζύγων, την σχέση γονέα - παιδιού αλλά και τις αλληλεπιδράσεις όλων των μελών της οικογένειας. Στόχος του είναι να βοηθήσει την οικογένεια να προβεί σε πιο λειτουργικές συμπεριφορές, έτσι ώστε να μην υπάρχουν καυγάδες και συγκρούσεις, τονίζοντας τον αμοιβαίο σεβασμό που θα πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, την κατανόηση και τα ίσα δικαιώματα.

Επιπλέον μεριμνά για επιμόρφωση και προγράμματα που θα συμβάλλουν στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη της οικογένειας και προσφέρει συμβουλευτική υποστήριξη στα μέλη, δουλεύοντας συστημικά και μεθοδικά. Δουλεύοντας μέσα σε ένα οικογενειακό περιβάλλον ο κοινωνικός λειτουργός ασχολείται κυρίως με τους γονείς, προτρέποντας τους σε συμπεριφορές που βοηθούν το παιδί να νιώσει ασφάλεια και φροντίδα, στην έκφραση των συναισθημάτων τους και στον ειλικρινή διάλογο με το παιδί. Τέλος σχεδιάζει τον τρόπο παρέμβασης και τον συντονισμό της ομάδας ειδικών που μπορεί να χρειαστούν στην οικογένεια (ψυχολόγοι, ιατροί, φορείς και υπηρεσίες).

Στις περιπτώσεις όπου ένας ή και οι δύο γονείς είναι χρήστες ουσιών ή αλκοόλ ή προβαίνουν κατά εξακολούθηση σε παραβατικές πράξεις ή ασκούν κάποιο είδος βίας απέναντι στα παιδιά τους, ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να τα προστατεύσει από το ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον απομακρύνοντας τα από αυτό.

7.3 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων

Η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει μια δομημένη εμπειρία μάθησης για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Ο θεραπευτής / κοινωνικός λειτουργός βοηθάει

μέσω αυτής της μεθόδου τα νεαρά άτομα που έχουν επιθετική-αντικοινωνική συμπεριφορά να μάθουν να διαχειρίζονται τα συναισθήματα τους και να βελτιώσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Στόχος είναι η αλλαγή ορισμένων συμπεριφορών του ατόμου, οι οποίες επηρεάζουν την ποιότητα της σχέσης του με τους άλλους. Οι δεξιότητες αυτές περιλαμβάνουν:

- την διεκδικητική συμπεριφορά,
- την ικανότητα ενεργού ακρόασης των άλλων ανθρώπων,
- δεξιότητες συζήτησης,
- μη λεκτικές δεξιότητες και εκφράσεις,
- δεξιότητες παρατήρησης, δηλαδή την ικανότητα ανάγνωσης και σύλληψης των κοινωνικών μηνυμάτων και την απόκτηση πληροφοριών,
- δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, δηλαδή την ικανότητα εύρεσης λύσεων σε νέα και περίπλοκα προβλήματα

Προκειμένου να διδάξει τις παραπάνω κοινωνικές δεξιότητες ο ειδικός, θα πρέπει να κάνει μια προσεκτική διερεύνηση της κοινωνικής κατάστασης η οποία προκαλεί αναστάτωση στο παιδί. Υπάρχει το ενδεχόμενο οι ίδιοι οι γονείς να αποτελούν την πηγή του προβλήματος, οι οποίοι με την στάση τους μπορεί να καλλιεργούν την επιθετική ή και παραβατική συμπεριφορά του νέου. Ίσως είναι εκείνοι που προκάλεσαν τις αρνητικές στάσεις του παιδιού απέναντι στον εαυτό του είτε επιβάλλοντας του αυταρχική πειθαρχία είτε αδιαφορώντας για αυτό. Η κατάσταση βέβαια επιδεινώνεται όταν και οι ίδιοι οι γονείς στερούνται κοινωνικών δεξιοτήτων. Τότε δεν θα μπορέσουν να προσφέρουν ικανοποιητικά πρότυπα μίμησης με τα οποία τα παιδιά τους να μπορέσουν να ταυτιστούν στις διάφορες κοινωνικές περιστάσεις. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η συμμετοχή των γονέων στην παρέμβαση θεωρείται απαραίτητη (Herbert, 1997).

7.4 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο σχολικό περιβάλλον

Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Κοινωνικών Λειτουργών Κύπρου «Η σχολική κοινωνική εργασία είναι ένας εξειδικευμένος τομέας μέσα στον ευρύ χώρο του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας. Οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί φέρνουν μοναδικές γνώσεις και δεξιότητες στο σχολικό σύστημα και στις υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας προς τους μαθητές και συμβάλλουν στην προώθηση του σκοπού του σχολείου που είναι η εκπαίδευση» (www.caswcyprus.org).

Η παρουσία κοινωνικών λειτουργών στα σχολεία είναι πολύ σημαντική. Ένας σχολικός κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να γνωρίζει τη νομοθεσία που αφορά τα διάφορα πλαίσια της εκπαίδευσης και να μπορεί να αναγνωρίζει την παρουσία περιπτώσεων με ειδικές ανάγκες. Με τις γνώσεις και τις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας, έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Σταθόπουλος, 2005).

Ο κοινωνικός λειτουργός στο πλαίσιο του σχολείου καλείται να εφαρμόσει τις τεχνικές και μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας α) σε μικρο - επίπεδο, δηλαδή με άτομα, οικογένειες και ομάδες, β) σε μακρο - επίπεδο εφαρμόζοντας την μέθοδο Κοινωνικής Εργασίας με κοινότητα αλλά και γ) ως μέλος διεπιστημονικής ομάδας στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

α) Στο σχολικό περιβάλλον η εργασία του κοινωνικού λειτουργού εστιάζεται στο μαθητή, την οικογένεια (ιδιαίτερα στους γονείς) και στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι γνωρίζουν το μαθητή. Βασικό μέλημα του είναι να ενημερώσει τον εκπαιδευτικό για το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο μαθητής είτε αυτό είναι μαθησιακό, είτε πρόβλημα προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον, είτε πρόβλημα αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Έπειτα καλείται να διερευνήσει τις αιτίες που προκαλούν τις όποιες δυσκολίες του μαθητή και να βοηθήσει ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά έτσι ώστε να κατορθώσει ο μαθητής να έχει ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και σχολική πρόοδο. Τα πιο συνηθισμένα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών είναι η ελλιπή παρακολούθηση των μαθημάτων, η χαμηλή επίδοση στα μαθήματα, η έλλειψη ενδιαφέροντος και συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία και τα προβλήματα σχέσεων με άλλους μαθητές ή το εκπαιδευτικό προσωπικό.

Σκοπός του κοινωνικού λειτουργού είναι να βοηθήσει το μαθητή να αξιοποιήσει τις ικανότητες του, να αποκτήσει ενδιαφέρον για τη μάθηση και να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση του (Σταθόπουλος, 2005).

β) Ο κοινωνικός λειτουργός δουλεύοντας σε μακρο - επίπεδο, οργανώνει στο σχολικό περιβάλλον δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να είναι μορφωτικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις, με σκοπό να μπορούν οι μαθητές να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους και να προσαρμοστούν στο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιβάλλον. Επιπλέον συνεργάζεται με τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, με το εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά και με τους τοπικούς φορείς με σκοπό την κινητοποίηση και ενεργοποίηση σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής και την αντιμετώπιση θεμάτων, όπως η εκδήλωση βίας, ο ρατσισμός εναντίον των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, η ξενοφοβία και η διακίνηση ναρκωτικών στο σχολικό περιβάλλον.

γ) Ο κοινωνικός λειτουργός ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας στο σχολικό περιβάλλον, συνεργάζεται με τον διευθυντή, τους εκπαιδευτικούς και τον ψυχολόγο, εάν διαθέτει το συγκεκριμένο σχολείο. Έχει περιορισμένες δυνατότητες να πάρει ο ίδιος πρωτοβουλίες για ομαδική και διεπιστημονική συνεργασία, εφόσον τον κύριο λόγο τον έχει ο διευθυντής του σχολείου. Επομένως ένα από τα καθήκοντα του είναι να επικοινωνήσει με την οικογένεια του μαθητή που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα και να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα του οικογενειακού περιβάλλοντος έτσι ώστε να εξετάσει τα αίτια και τις δυσκολίες του προβλήματος. Με τα στοιχεία που συλλέγει μπορεί να ενημερώσει τον διευθυντή και τα υπόλοιπα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας για τους κοινωνικούς, ψυχολογικούς και οικονομικούς παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την εκπαίδευση και τη συμπεριφορά του μαθητή στο σχολείο (Σταθόπουλος, 2005).

ΜΕΡΟΣ Β
ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΡΕΥΝΑ

8.1 Σκοπός έρευνας

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στο κοινωνικό πεδίο και έχει ως σκοπό την μελέτη της παραβατικότητας των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα που διεξήχθη έχει σκοπό να αναζητήσει τους αιτιώδεις παράγοντες υπεύθυνους για την εμφάνιση της παραβατικότητας ανηλίκων, να ερευνήσει την συνεργασία και επαφή των επαγγελματιών, που συνεργάζονται με ανηλίκους, οι οποίοι έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη, και των επαγγελματιών που έχουν προληπτικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Επιπλέον σκοπό έχει να ερευνήσει την εφαρμογή προγραμμάτων που αφορούν την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και τον ρόλο των επαγγελματιών στην εφαρμογή τους.

8.2 Είδος έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα είναι ποιοτική. Επιλέχθηκε αυτό το είδος έρευνας διότι αποτελεί την κατάλληλη μεθοδολογική επιλογή για να διερευνηθούν σε βάθος οι στάσεις, οι αντιλήψεις, τα κίνητρα, καθώς και τα δεδομένα της συμπεριφοράς των ατόμων.

Η ποιοτική έρευνα έχει δύο βασικά μοναδικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο είναι ότι ο ερευνητής αποτελεί το μέσο με το οποίο διεξάγεται η έρευνα, και το δεύτερο είναι ότι ο κύριος σκοπός της είναι να διερευνήσει κάποιες πλευρές του κοινωνικού συστήματος που μελετά. Διερευνά δηλαδή την εμπειρία των ατόμων και τα υποκειμενικά νοήματα που τη συγκροτούν, εστιάζοντας πάντα στο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικά της ποιοτικής προσέγγισης είναι το μικρό δείγμα συμμετεχόντων και η ανάλυση λόγου ή/και κειμένων (Babbie, 2011).

8.3 Επιλογή εργαλείου έρευνας

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθούν οι ημι-δομημένου τύπου συνεντεύξεις, διότι εξασφαλίζουν στους ερωτηθέντες τον απαιτούμενο βαθμό ελευθερίας διατύπωσης της άποψής τους. Επιλέχθηκε αυτό το είδος συνέντευξης ως πιο ανοιχτό και με περισσότερο ποιοτικό προσανατολισμό σε σχέση με το αυστηρά δομημένο ερωτηματολόγιο και τις κλειστού τύπου ερωτήσεις. Οι συνεντεύξεις που διεξήχθησαν ήταν ατομικές, διάρκειας περίπου 15-20 λεπτά η κάθε μία.

8.4 Χρόνος διεξαγωγής έρευνας και δείγμα

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα τους μήνες Ιούνιο-Ιούλιο 2016. Οι υπηρεσίες που επιλέχθηκαν για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων αφορούσαν άμεσα ή έμμεσα το φαινόμενο της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 12 επαγγελματίες που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με ανηλίκους, οι οποίοι έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να τελέσουν αξιόποινη πράξη, καθώς και επαγγελματίες που έχουν προληπτικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Πιο συγκεκριμένα οι ερωτηθέντες ήταν:

2 επαγγελματίες της Αστυνομίας (ένας Αστυνομικός και μια Ψυχολόγος), 2 Επιμελητές Ανηλίκων, 2 Δικαστές Ανηλίκων και 2 Εισαγγελείς Ανηλίκων. Επιπλέον ρωτήθηκαν 3 κοινωνικοί λειτουργοί και μια Ψυχολόγος. Η πρώτη κοινωνικός λειτουργός εργάζεται στο Κέντρο Πρόληψης κατά των Ναρκωτικών «Καλλίπολις», η δεύτερη στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. ΟΞΥΓΟΝΟ και η τρίτη μαζί με την Ψυχολόγο στο Κέντρο Κίνηση ΠΡΟΤΑΣΗ. Όλοι οι επαγγελματίες ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν και να απαντήσουν στα ερωτήματά μας.

8.5 Ανάλυση δεδομένων

1η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Π. Ε.

Χώρος Εργασίας: Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων - ΚΕ.Θ.Ε.Α. ΟΞΥΓΟΝΟ Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 14 χρόνια

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός με την ιδιότητα του Θεραπευτικού Προσωπικού

2η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Χ. Θ.

Χώρος Εργασίας: Γ' Αστυνομικό Τμήμα Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 10 χρόνια ως Αστυνομικός και 5 χρόνια ως Ψυχολόγος

Επάγγελμα: Ψυχολόγος

3η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Κ. Β.

Χώρος Εργασίας: Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής Υγείας Π.Ε Αχαΐας «Καλλιόπολις»

Χρόνος Εργασίας: 11 χρόνια

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός

4η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Σ. Δ.

Χώρος Εργασίας: Δικαστήριο Ανηλίκων Πάτρας – Υπηρεσία Επιμελητών

Χρόνος Εργασίας: 16 χρόνια

Επάγγελμα: Επιμελητής Ανηλίκων

5η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Π. Μ.

Χώρος Εργασίας: Δικαστικό Μέγαρο Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 3 χρόνια

Επάγγελμα: Δικαστής Ανηλίκων

6η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Α. Γ.

Χώρος Εργασίας: Δικαστικό Μέγαρο Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 15 χρόνια

Επάγγελμα: Δικαστής Ανηλίκων

7η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Γ. Μ.

Χώρος Εργασίας: Κίνηση «ΠΡΟΤΑΣΗ»-Κ.Δ.Α. Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης της Κίνησης «ΠΡΟΤΑΣΗ»

Χρόνος Εργασίας: 2 χρόνια

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός

8η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Δ. Γ.

Χώρος Εργασίας: Κίνηση «ΠΡΟΤΑΣΗ»-Κ.Δ.Α. Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης της Κίνησης «ΠΡΟΤΑΣΗ»

Χρόνος Εργασίας: 2 χρόνια

Επάγγελμα: Ψυχολόγος

9η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Μ. Α.

Χώρος Εργασίας: Δικαστήριο Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 13 χρόνια

Επάγγελμα: Εισαγγελέας Ανηλίκων

10η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Κ. Δ.

Χώρος Εργασίας: Δικαστήριο Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 8 χρόνια

Επάγγελμα: Εισαγγελέας Ανηλίκων

11η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Τ. Δ.

Χώρος Εργασίας: Δικαστήριο Ανηλίκων Πάτρας – Υπηρεσία Επιμελητών

Χρόνος Εργασίας: 25 χρόνια

Επάγγελμα: Επιμελητής Ανηλίκων

12η Συνέντευξη

Όνοματεπώνυμο: Γ. Σ.

Χώρος Εργασίας: Α΄ Αστυνομικό Τμήμα Πάτρας

Χρόνος Εργασίας: 22 χρόνια

Επάγγελμα: Αστυνομικός

1η Ερώτηση: ***Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;***

{1η Συνέντευξη}: Το φαινόμενο της χρήσης ουσιών και κατά συνέπεια της παραβατικότητας των εφήβων είναι πολυπαραγοντικό. Αρχικά ευθύνεται το ίδιο το άτομο για την παραβατική πράξη που κάνει, είναι δηλαδή θέμα προσωπικότητας και χαρακτήρα του ατόμου. Επιπλέον ευθύνεται η οικογένεια και συγκεκριμένα οι γονείς αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου (σχολείο, γειτονιά, φίλοι).

{2η Συνέντευξη}: Το πρόβλημα της παραβατικότητας ανηλίκων είναι πολύπλευρο. Οι αιτίες μπορεί να είναι η οικογένεια, η οικονομική κρίση, η έλλειψη δομών και η προβολή αρνητικών προτύπων στους νέους από τα Μ.Μ.Ε.

{3η Συνέντευξη}: Το φαινόμενο είναι πολυπαραγοντικό. Παίζουν ρόλο η προσωπικότητα του κάθε παιδιού, το σχολείο, οι φίλοι και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει.

{4η Συνέντευξη}: Το φαινόμενο της παραβατικότητας είναι πολυπαραγοντικό. Οι αιτίες μπορεί να είναι η οικογένεια του ανηλίκου, η κοινωνία, το σχολείο και οι παρέες.

{5η Συνέντευξη}: Οι αιτίες που οι νέοι παραβαίνουν τον νόμο είναι το οικογενειακό περιβάλλον, ο χαρακτήρας του παιδιού και η έλλειψη μόρφωσης, οι παρέες-συμμορίες, και η έλλειψη υποδομών. Επιπλέον το σχολείο δεν προσφέρει παιδεία και ουσιαστικές γνώσεις στα παιδιά.

{6η Συνέντευξη}: Εγώ διακρίνω τους ανήλικους σε δύο κατηγορίες: σε αυτούς που παραβατούν ασυνείδητα και σε αυτούς που το κάνουν κατ' εξακολούθηση μέσα από συμμορίες. Οι αιτίες είναι ο χαρακτήρας του παιδιού και το οικογενειακό του περιβάλλον.

{7η Συνέντευξη}: Σημαντικοί παράγοντες είναι η κοινωνία, η οικογένεια, η γειτονιά και η ανεργία. Επιπλέον η έλλειψη ενός υγιούς περιβάλλοντος, η έλλειψη ποιότητας ζωής, η απομόνωση και αποξένωση των ανθρώπων εντείνουν την εμφάνιση της παραβατικότητας.

{8η Συνέντευξη}: Σίγουρα σημαντικό ρόλο παίζει η οικογένεια, η κοινωνία, το σχολείο αλλά και το ίδιο το παιδί.

{9η Συνέντευξη}: Κοιτάζτε, το πρόβλημα της παραβατικότητας δεν συντελείται μόνο από μια αίτια. Υποβόσκει γενικότερα μια ποικιλία αιτιών που μπορούν να οδηγήσουν το παιδί στο να υιοθετήσει αυτή την συμπεριφορά. Εάν όμως είναι αναγκαίο να θέσουμε το πρόβλημα σε πιο συγκεκριμένες βάσεις και να εξετάσουμε την πιο βαθιά αιτία τότε η οικογένεια υπερισχύει.

{10η Συνέντευξη}: Δεν θεωρώ πως μπορούμε να διαχωρίζουμε και να πιστεύουμε πως κάτι φταίει περισσότερο και κάτι λιγότερο. Θεωρώ πως η παραβατικότητα στηρίζεται σε πολλά αίτια μαζί και η εμφάνιση της μπορεί να οφείλεται σε διαφορές συγκύριες.

{11η Συνέντευξη}: Όλα ξεκινάνε από την οικογένεια και τον τρόπο λειτουργίας της. Εάν το σύστημα δυσλειτουργήσει το παιδί σαν πιο αδύναμο μέλος της οικογένειας θα απορροφήσει αυτή την αποδιοργάνωση και μπορεί να την εμφανίσει με παραβατική συμπεριφορά.

{12η Συνέντευξη}: Ευθύνονται οι γονείς και η έλλειψη παιδείας. Οι γονείς θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά πως να σέβονται και να προστατεύουν τον εαυτό τους και πως να αποφεύγουν συμπεριφορές επιζήμιες για τον εαυτό τους και τους άλλους.

Παρατηρούμε ότι:

1) Η υποκατηγορία - Οικογένεια: Οι 10 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι κατά την γνώμη τους μια από τις αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά είναι η οικογένεια.

2) Η υποκατηγορία - Άλλοι παράγοντες: Οι 2 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι κατά την γνώμη τους οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά είναι άλλοι παράγοντες εκτός της οικογένειας, όπως το άτομο και το κοινωνικό περιβάλλον.

3) Η υποκατηγορία - Κοινωνικό περιβάλλον: Οι 5 στους 12 συμμετέχοντες απάντησαν ότι το κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί μια από τις αιτίες της παραβατικότητας των ανηλίκων.

4) Η υποκατηγορία - Προσωπικότητα ατόμου: Οι 4 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι κατά την γνώμη τους η προσωπικότητα του ατόμου αποτελεί μια από τις αιτίες αυτού του φαινομένου, ενώ και οι 4 αναφέρουν και την οικογένεια ως μια από αυτές.

2η Ερώτηση: *Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;*

{1η Συνέντευξη}: Η γνώμη μου από την εμπειρία μου στον χώρο είναι πως η οικογένεια παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο και συγκεκριμένα η στάση των γονέων. Εάν οι γονείς παρατηρήσουν την επιθετική / αντικοινωνική συμπεριφορά των παιδιών και αδιαφορήσουν, λογικό είναι να μην υπάρξει βελτίωση της κατάστασης. Είναι χρέος των γονέων να προστατεύσουν το παιδί τους από τον κίνδυνο, να ενημερωθούν, να ρωτήσουν, να μάθουν και να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην προσπάθεια τους να απεξαρτητοποιηθούν και να βγουν από τον κόσμο της παραβατικότητας.

{2η Συνέντευξη}: Τον πιο σημαντικό ρόλο έχει η οικογένεια. Οι γονείς θα πρέπει να δείχνουν την αγάπη και την φροντίδα έμπρακτα στα παιδιά τους και να τους δίνουν την απαραίτητη προσοχή.

{3η Συνέντευξη}: Δεν θεωρώ πως κάποιος παράγοντας παίζει καθοριστικό ρόλο στην εκδήλωση του φαινομένου. Υπάρχει συνδυασμός παραγόντων που συμβάλλουν στην εκδήλωση αυτής της συμπεριφοράς.

{4η Συνέντευξη}: Τον πιο σημαντικό ρόλο έχει η οικογένεια και ειδικά οι γονείς, οι οποίοι οφείλουν να προστατεύσουν τον ανήλικο από τέτοιες συμπεριφορές.

{5η Συνέντευξη}: Η οικογένεια παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο. Ιδιαίτερα στις οικογένειες Ρομά σημαντικό ρόλο έχει ο πατέρας, ο οποίος παρουσιάζει και αυτός παραβατική συμπεριφορά και ωθεί και τα παιδιά σε ανάλογες πράξεις.

{6η Συνέντευξη}: Το οικογενειακό περιβάλλον παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο.

{7η Συνέντευξη}: Πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση της παραβατικότητας έχει η κοινωνία και το κράτος, που μεταφέρουν τα προβλήματα που έχουν στην οικογένεια και κατά συνέπεια στο παιδί.

{8η Συνέντευξη}: Η οικογένεια ευθύνεται κατά κύριο λόγο για την παραβατικότητα των εφήβων.

{9η Συνέντευξη}: Η έλλειψη οριοθέτησης η όποια ξεκινάει από την οικογένεια και μπορεί να υπάρχει είτε στο περιβάλλον του σχολείου είτε στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που ζει. Το παιδί λειτουργεί πάρα πολύ με την μίμηση πρότυπων και αναπαριστά τις συμπεριφορές που απορροφά από το περιβάλλον του. Άρα εάν ζει μέσα σε ένα χαοτικό περιβάλλον δεν μπορεί να έχει και επίγνωση των ορίων.

{10η Συνέντευξη}: Είναι πολυπαραγοντικό και δεν στηρίζεται μόνο σε ένα. Δηλαδή βασίζεται σε ένα ολόκληρο σύστημα και το ερέθισμα που θα δεχθεί το άτομο μπορεί να είναι η πρόφαση για να εκδηλώσει την συμπεριφορά και όχι αναγκαία η αίτια αυτή κάθε αυτή.

{11η Συνέντευξη}: Η οικογένεια σίγουρα έχει μεγάλο μέρος της ευθύνης και η ιστορία που μπορεί να φέρει η ίδια μαζί της και περνάει στο παιδί. Η κάθε οικογένεια έχει την δική της ιδιοσυγκρασία και κανόνες που προσπαθεί να μεταλαμπαδεύσει στο νέο άτομο. Το μόνο σίγουρο είναι από τα τόσα χρόνια μου στον χώρο πως η στάση των γονέων, οποιαδήποτε και αν είναι αυτή, ασκεί μεγάλο αντίκτυπο επάνω στα παιδιά.

{12η Συνέντευξη}: Σίγουρα οι γονείς ευθύνονται για το φαινόμενο αυτό.

Παρατηρούμε ότι:

1) Η υποκατηγορία - Οικογένεια: Οι 9 στους 12 συμμετέχοντες είπαν ότι κατά την γνώμη τους η οικογένεια παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς από τους ανηλίκους.

2) Η υποκατηγορία - Άλλοι παράγοντες: Οι 3 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι άλλοι παράγοντες παίζουν ρόλο στην εκδήλωση του φαινομένου αυτού. Οι 2 ανέφεραν πως το φαινόμενο είναι πολυπαραγοντικό και ότι κανένας παράγοντας δεν διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο, ενώ ο 1 απάντησε πως η κοινωνία ευθύνεται κατά κύριο λόγο.

3η Ερώτηση: *Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;*

{1η Συνέντευξη}: Ο δικός μου ρόλος είναι να ενημερώσω τους εφήβους σχετικά με την διαδικασία του προγράμματος και το θεραπευτικό σύμβολαιο. Έπειτα θέτουμε από κοινού με τον θεραπευόμενο τους στόχους και στο τέλος κάθε μήνα γίνεται η αξιολόγηση. Τέλος παρέχω ψυχολογική υποστήριξη στα άτομα, που εστιάζει στον χαρακτήρα και στην οριοθέτηση του εαυτού, ενώ τελικός στόχος είναι η πλήρης απεξάρτηση από την χρήση και κάθε μορφή παραβατικής συμπεριφοράς.

{2η Συνέντευξη}: Εγώ ως ψυχολόγος του Τμήματος Αστυνομίας δεν έρχομαι σε επαφή με τους ανήλικους. Κάνω μόνο ατομική ψυχοθεραπεία και συμβουλευτική στους αστυνομικούς του τμήματος και τις οικογένειες τους.

{3η Συνέντευξη}: Ως κοινωνική λειτουργός του Κέντρου συμμετέχω στις δράσεις που γίνονται με σκοπό την πρόληψη και έρχομαι σε επαφή με τα παιδιά μέσω των βιωματικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται.

{4η Συνέντευξη}: Εμείς εδώ ως Επιμελητές Ανηλίκων δρούμε υποστηρικτικά προς τους ανήλικους και τις οικογένειες τους, με σκοπό να ενημερωθούν και να κινητοποιηθούν. Η επικοινωνία αυτή γίνεται είτε καλώντας τον ανήλικο στο γραφείο είτε με κατ' οίκον επισκέψεις. Επιπλέον αν κρίνεται απαραίτητο, παραπέμπουμε τους ανήλικους σε άλλους φορείς υπηρεσιών.

{5η Συνέντευξη}: Η δική μου συνεργασία με τα παιδιά είναι την ώρα της δίκης. Προσπαθώ να μην είμαι ψυχρή και σκληρή μαζί τους αλλά να με βλέπουν ως ένα πρόσωπο που μπορούν να εμπιστευτούν. Επιπλέον μιλάω συμβουλευτικά με τους ανήλικους, προκειμένου να τους συνετίσω.

{6η Συνέντευξη}: Εγώ συνεργάζομαι με τους ανήλικους μόνο κατά την διάρκεια της δίκης.

{7η Συνέντευξη}: Η συνεργασία μου με τα παιδιά γίνεται μέσω των ομάδων που πραγματοποιούνται στον χώρο της υπηρεσίας. Πραγματοποιούμε βιωματικές ασκήσεις και ομάδες συζήτησης με τα παιδιά.

{8η Συνέντευξη}: Συμμετέχω στις ομάδες που γίνονται με τα παιδιά και τους γονείς και μιλάω συμβουλευτικά και υποστηρικτικά μαζί τους.

{9η Συνέντευξη}: Η δική μου επαφή με τους ανήλικους είναι κατά την ακροαματική διαδικασία. Παρέχω και συμβουλευτική υποστήριξη σε πιο μεμονωμένες περιπτώσεις. Παρακολουθώ ανά τακτά χρονικά διαστήματα τον ανήλικο αλλά και την οικογένεια του και τους βοηθάω με την υπόθεση.

{10η Συνέντευξη}: Η επαφή μου είναι κυρίως μέσα στην αίθουσα όπου διεξάγεται η δίκη. Πιο σπάνια ίσως μου ζητηθεί να παρέμβω πιο προσωπικά προσφέροντας συμβουλευτική υποστήριξη στο νεαρό άτομο και στο υποστηρικτικό του περιβάλλον αλλά κυρίως όσον αφορά το νομοθετικό κομμάτι.

{11η Συνέντευξη}: Έχω επαφή με τον ίδιο τον ανήλικο αλλά και με την οικογένεια του είτε επειδή θα έρθουν οι ίδιοι να ζητήσουν βοήθεια στην υπηρεσία μας είτε θα χρειαστεί εμείς να επισκεφθούμε το περιβάλλον που ζουν. Κατά κύριο λόγο τους προσφέρω υποστήριξη αλλά και ενημέρωση σχετικά με την υπόθεση τους. Πολλές φορές βεβαία οι υποθέσεις μπορεί να είναι περίπλοκες και για αυτόν τον λόγο τους προτείνουμε άλλες υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες τους, διότι υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν είμαστε τόσο κατάλληλα καταρτισμένοι για να τις διευθετήσουμε.

{12η Συνέντευξη}: Εγώ εφαρμόζοντας το αναμορφωτικό μέτρο έκανα μαθήματα στους ανηλίκους με θέμα την Κυκλοφοριακή Αγωγή, μέσω συζήτησης και προβολή βίντεο και εικόνων. Τα μαθήματα είχαν σκοπό να δείξουν στα παιδιά τους κινδύνους που διατρέχουν εάν δεν τηρήσουν τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Η παρακολούθηση του μαθήματος διαρκούσε 1 ώρα και συζητούσαμε για τις αιτίες αλλά και τις συνέπειες της μη τήρησης του ΚΟΚ. Τα παιδιά ήταν προσιτά στο να ακούσουν και να παρακολουθήσουν το μάθημα και έφευγαν αρκετά προβληματισμένα. Δυστυχώς όμως έχουν να με καλέσουν από το Δικαστήριο για αυτό το μέτρο 3 χρόνια.

Παρατηρούμε ότι:

- 1) Η υποκατηγορία - Ψυχολογική Υποστήριξη/ Συμβουλευτική: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι συνεργάζονται υποστηρικτικά και συμβουλευτικά με τους ανηλίκους.
- 2) Η υποκατηγορία - Άλλα επίπεδα: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν λέγοντας ότι δεν συνεργάζονται με τους ανηλίκους συμβουλευτικά. Συνεργάζονται σε άλλα επίπεδα, ένα εκ των οποίων είναι ο τομέας της πρόληψης και ενημέρωσης.

4η Ερώτηση: *Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;*

{1η Συνέντευξη}: Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η πλήρης απεξάρτηση από τα ναρκωτικά και κάθε είδους παραβατική συμπεριφορά. Επομένως μέσα από την δουλειά μου συμβάλλω στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

{2η Συνέντευξη}: Δεν έχω ενεργό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

{3η Συνέντευξη}: Συμμετέχοντας στις δράσεις που οργανώνουμε εδώ στο Κέντρο, οι οποίες αφορούν παιδιά, εφήβους, γονείς, εκπαιδευτικούς αλλά και την κοινότητα, βοηθάμε έμμεσα και στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού. Κύριος σκοπός των δράσεων είναι η πρόληψη των εξαρτήσεων και η προαγωγή υγείας της οικογένειας.

{4η Συνέντευξη}: Σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου ασκούμε το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας και παρακολουθούμε την εφαρμογή των λοιπών αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων.

{5η Συνέντευξη}: Για την αντιμετώπιση του φαινομένου επιβάλλουμε τα αναμορφωτικά μέτρα στους ανηλίκους, ενώ για πιο σοβαρά αδικήματα επιβάλλουμε την ποινή του εγκλεισμού σε Ίδρυμα Αγωγής.

{6η Συνέντευξη}: Σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου προσπαθώ να διαχειρίζομαι όσο το δυνατόν καλύτερα την κάθε υπόθεση προκειμένου να μην επαναληφθεί παρόμοια πράξη στο μέλλον.

{7η Συνέντευξη}: Στην αντιμετώπιση του φαινομένου συμβάλλω έμμεσα μαθαίνοντας στα παιδιά αξίες όπως ο σεβασμός στην διαφορετικότητα, η φιλία, η συνεργασία κ.ά με σκοπό την ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου, μειώνοντας τους κινδύνους να εμφανιστούν συνθήκες και συμπεριφορές που βλάπτουν το άτομο.

{8η Συνέντευξη}: Μιλώ συμβουλευτικά και υποστηρικτικά με τα παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Επιπλέον συμμετέχω ως συντονίστρια στις ομάδες που πραγματοποιούνται.

{9η Συνέντευξη}: Ο δικός μου ρόλος έγκειται στο να τους κάνω να συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες των πράξεων τους και να τους προετοιμάσω να έλθουν αντιμέτωποι με τον νόμο και την ακροαματική διαδικασία. Επιπλέον ευθύνη μου είναι να παρακολουθώ εάν εφαρμόζονται τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα.

{10η Συνέντευξη}: Ο ρόλος μου έχει να κάνει πιο πολύ με το κομμάτι να εξετάσω μαζί με τους συναδέλφους μου την υπόθεση, εάν είναι απαραίτητη η επιβολή κάποιας ποινής ή αναμορφωτικού μέτρου. Σε περίπτωση που ασκηθεί κάποιο μέτρο αγωγής επιβλέπω εάν αυτό εφαρμόζεται και κατά πόσο είναι αποτελεσματικό.

{11η Συνέντευξη}: Εμείς εδώ την επιμέλεια έχουμε κυρίως και εξετάζουμε κατά πόσο είναι λειτουργικό για το κάθε περιστατικό.

{12η Συνέντευξη}: Ο δικός μου ρόλος έγκειται στο να εφαρμόσω το αναμορφωτικό μέτρο της παρακολούθησης μαθημάτων Κυκλοφοριακής Αγωγής από τους ανηλίκους.

Παρατηρούμε ότι:

- 1) Η υποκατηγορία- Αναμορφωτικά Μέτρα: Οι 4 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι συμβάλλουν στην αντιμετώπιση του φαινομένου μέσα από την εφαρμογή ή επίβλεψη της τήρησης των αναμορφωτικών μέτρων.
- 2) Η υποκατηγορία - Πρόληψη: Οι 3 στους 12 συμμετέχοντες είπαν ότι εργάζονται, με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.
- 3) Η υποκατηγορία - Διαφορετικός ρόλος: Οι 5 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν συμβάλλουν στην αντιμετώπιση του φαινομένου μέσα από την εφαρμογή ή επίβλεψη της τήρησης των αναμορφωτικών μέτρων ούτε προληπτικά. Ο ρόλος τους στην αντιμετώπιση του φαινομένου είναι διαφορετικός, π.χ. ένας επαγγελματίας συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου μέσα από την θεραπευτική διαδικασία.

5η Ερώτηση: *Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;*

{1η Συνέντευξη}: Στην υπηρεσία αυτή δεν υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα αλλά γίνονται ημερίδες, με σκοπό την ενημέρωση και πρόληψη της χρήσης ουσιών και κατά συνέπεια των παραβατικών συμπεριφορών.

{2η Συνέντευξη}: Η Αστυνομία δεν διαθέτει συγκεκριμένα προγράμματα πρόληψης του φαινομένου. Προληπτικά και ενημερωτικά είχε λειτουργήσει μια δράση που είχε πραγματοποιηθεί σε σχολεία της Δυτικής Ελλάδας, με πρωτοβουλία της Περιφερειακής Αστυνομικής Διεύθυνσης Δ.Ε., σε συνεργασία με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η δράση αυτή είχε ως θέμα το επάγγελμα του αστυνομικού, τον εκφοβισμό μέσω του διαδικτύου και τον ρατσισμό στο σχολείο.

{3η Συνέντευξη}: Στο Κέντρο Πρόληψης οργανώνονται ενημερωτικές συναντήσεις για γονείς στα σχολεία, προγράμματα πρόληψης για παιδιά και εφήβους (εντός και εκτός σχολικού πλαισίου), ανοιχτές εκδηλώσεις με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών κ.ά. Οι παραπάνω δράσεις έχουν σκοπό την πρόληψη της χρήσης ουσιών και της εκδήλωσης παραβατικών - αντικοινωνικών συμπεριφορών καθώς και την προαγωγή της υγείας.

{4η Συνέντευξη}: Η Υπηρεσία Επιμελητών δεν διαθέτει συγκεκριμένα προγράμματα για την πρόληψη του φαινομένου. Προληπτικά ασχολούμαστε με τις περιπτώσεις ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο εμπλοκής με παραβατικές πράξεις.

{5η Συνέντευξη}: Για την πρόληψη του φαινομένου δυστυχώς ενεργούμε, αφού έχει πρώτα διαπραχθεί κάποιο αδίκημα, με την επιβολή των αναμορφωτικών μέτρων.

{6η Συνέντευξη}: Δυστυχώς δεν διαθέτουμε προγράμματα για την πρόληψη του φαινομένου.

{7η Συνέντευξη}: Η Κίνηση-«ΠΡΟΤΑΣΗ» διαθέτει προγράμματα όπως η ομάδα εκπαιδευτικών, η ομάδα στήριξης του φορέα και επικοινωνίας με την τοπική κοινότητα, η ομάδα εμψυχωτών παιδιών και εφήβων κ.ά, με σκοπό την ενίσχυση της προσωπικότητας του ατόμου, την ενίσχυση των βασικών κοινωνικών θεσμών και την έγκυρη πληροφόρηση για τις εξαρτήσεις.

{8η Συνέντευξη}: Η Υπηρεσία μας διαθέτει προγράμματα όπως η ομάδα λειτουργίας Στεκιού και η ομάδα Κοινωνικής Δικτύωσης, τα οποία στοχεύουν στην ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου και κατά συνέπεια στην πρόληψη εκδήλωσης παρεκκλίνουσων συμπεριφορών.

{9η Συνέντευξη}: Εμείς τα προγράμματα που εφαρμόζουμε εδώ είναι κυρίως μετά την εκδίκαση μιας υπόθεσης. Προγράμματα πρόληψης δυστυχώς δεν έχουμε.

{10η Συνέντευξη}: Το τμήμα Εισαγγελέων και το Δικαστήριο δεν διαθέτει τέτοια προγράμματα. Σαν προγράμματα εφαρμόζουμε τα μέτρα αναμόρφωσης ή την επίπληξη.

{11η Συνέντευξη}: Δεν διαθέτουμε κάποιο πρόγραμμα για την πρόληψη δυστυχώς. Στην μόνη περίπτωση που μπορούμε να δράσουμε προληπτικά είναι εάν μας γνωστοποιηθεί πως κάποιο νεαρό άτομο εμφανίζει μια συμπεριφορά που ανησυχεί τους γονείς ή το σχολείο.

{12η Συνέντευξη}: Εμείς εδώ δεν διαθέτουμε συγκεκριμένα προγράμματα πρόληψης. Αυτό που κάνουμε είναι να βγαίνουμε στον δρόμο και να επιπλήτουμε ή να δίνουμε πρόστιμο στα άτομα που δεν τηρούν τον ΚΟΚ. Με αυτόν τον τρόπο κάποιοι συνειδητοποιούν και είναι πιο προσεκτικοί στο μέλλον. Επιπλέον όταν μας καλούν σε σχολεία μιλάμε για την Κυκλοφοριακή Αγωγή στα παιδιά και τους ασφαλείς τρόπους οδήγησης.

Παρατηρούμε ότι:

- 1) Η υποκατηγορία - Πρόληψη: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες απάντησαν ότι στις Υπηρεσίες που εργάζονται πραγματοποιούνται προγράμματα, συναντήσεις και ημερίδες με σκοπό την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων.
- 2) Η υποκατηγορία - Έλλειψη Προγραμμάτων: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες απάντησαν ότι οι Υπηρεσίες που εργάζονται δεν διαθέτουν συγκεκριμένα προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανηλίκων.

6η Ερώτηση: **Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;**

{1η Συνέντευξη}: Η δική μου συμβολή στην πρόληψη και ενημέρωση, γίνεται μέσω της οργάνωσης και συμμετοχής σε ημερίδες.

{2η Συνέντευξη}: Εγώ συμβάλλω προληπτικά μόνο μέσα από την συμμετοχή μου σε δράσεις που γίνονται με σκοπό την πρόληψη του φαινομένου.

{3η Συνέντευξη}: Ως κοινωνική λειτουργός έχω ενεργό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων που γίνονται για την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας στην οικογένεια, ασκώντας την μέθοδο της Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα.

{4η Συνέντευξη}: Η Υπηρεσία δεν διαθέτει προγράμματα αλλά σε επίπεδο πρόληψης ασχολούμαστε με τις περιπτώσεις ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο εμπλοκής με παραβατικές πράξεις.

{5η Συνέντευξη}: Συμμετέχω στην εφαρμογή κάποιων αναμορφωτικών μέτρων.

{6η Συνέντευξη}: Το Δικαστήριο δεν διαθέτει τέτοιου είδους προγράμματα.

{7η Συνέντευξη}: Ναι συμμετέχω στις ομάδες που πραγματοποιούνται στην Υπηρεσία ως συντονίστρια.

{8η Συνέντευξη}: Συμμετέχω στα προγράμματα που πραγματοποιούνται σε συνεργασία με την κοινωνική λειτουργό της υπηρεσίας.

{9η Συνέντευξη}: Ο ρόλος μου είναι ενεργός καθώς συμμετέχω στην εφαρμογή και εξέταση των μέτρων που θα αποφασίσει το δικαστήριο. Όπως είπα και πριν παρακολουθώ και κάποια μεμονωμένα περιστατικά και τις οικογένειες τους για να δω την πρόοδο της υπόθεσης.

{10η Συνέντευξη}: Η δράση μου περιορίζεται στο να αποφασίσω την άσκηση των μέτρων διαγωγής και την παρακολούθηση της εξέλιξης τους.

{11η Συνέντευξη}: Παρακολουθώ την πορεία της υπόθεσης ώστε να μπορώ να γνωρίζω ποια υπόθεση χρειάζεται περισσότερη δουλειά από εμάς και ποια χρειάζεται ίσως παραπομπή άλλου, άρα θα έλεγα πως διαθέτω αρκετά ενεργό ρόλο.

{12η Συνέντευξη}: Ναι συμμετέχω στις ενέργειες που γίνονται προληπτικά και στις ομιλίες που πραγματοποιούνται στα σχολεία.

Παρατηρούμε ότι:

1) Η υποκατηγορία - Ενεργός ρόλος: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι έχουν ενεργό ρόλο στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων μέσα από την συμμετοχή τους σε ημερίδες, συναντήσεις και προγράμματα πρόληψης,

2) Η υποκατηγορία - Μη ενεργός ρόλος: Οι 6 στους 12 συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν λέγοντας ότι δεν έχουν ενεργό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.

7η Ερώτηση: *Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;*

{1η Συνέντευξη}: Η πρόληψη του φαινομένου είναι πολύπλευρη. Αρχικά οι γονείς θα πρέπει να διδάξουν τον σεβασμό στα παιδιά τους και καλούς τρόπους συμπεριφοράς. Είναι σημαντικό η παιδεία να ξεκινάει από την οικογένεια και να μην περιμένουν οι γονείς να την αποκτήσουν τα παιδιά μόνο μέσα από το σχολείο. Όσων αφορά τα προγράμματα πρόληψης, το Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής Υγείας «Καλλίπολις» στην Πάτρα, διαθέτει αρκετά και βοηθάει πολύ στην πρόληψη του φαινομένου.

{2η Συνέντευξη}: Για την πρόληψη της παραβατικότητας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν δράσεις από τους φορείς και τον δήμο με δωρεάν πρόσβαση, με σκοπό την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων και την μείωση της βίας. Οι δράσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν βιωματικές ασκήσεις και παιχνίδια. Επιπλέον σκόπιμη θα ήταν η δημιουργία σχολών γονέων που θα περιλάμβαναν θέματα παραβατικότητας και αντιμετώπισης του φαινομένου.

{3η Συνέντευξη}: Θεωρώ πως το Κέντρο Πρόληψης κάνει καλή δουλειά και σε αυτόν τον τομέα, ενημερώνοντας τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς σε θέματα τέτοια αλλά και πραγματοποιώντας βιωματικές δραστηριότητες με παιδιά και γονείς με σκοπό την πρόληψη της χρήσης ουσιών αλλά και την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών.

{4η Συνέντευξη}: Θα πρέπει οι φορείς να ασχοληθούν περισσότερο με την πρόληψη του φαινομένου αλλά και να υπάρξει χρηματοδότηση και υποδομές για την υλοποίηση προγραμμάτων με σκοπό την πρόληψη. Περισσότερες ενέργειες θα πρέπει να γίνουν στις γειτονιές των Ρομά, διότι εκεί παρατηρούνται συχνότερες εκδηλώσεις νεανικής παραβατικότητας (κλοπές, πορνεία κ.ά.).

{5η Συνέντευξη}: Το σχολείο θα πρέπει να οργανώνει δραστηριότητες-ενέργειες με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών για θέματα όπως τα ναρκωτικά, η σεξουαλική αγωγή, η κυκλοφοριακή αγωγή, η υγεία, η διατροφή κ.ά.

{6η Συνέντευξη}: Πιστεύω πως αν οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων λειτουργούσαν σωστά, θα αποτελούσαν έναν σημαντικό παράγοντα στην πρόληψη της παραβατικότητας.

{7η Συνέντευξη}: Το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει για την δημιουργία κέντρων απασχόλησης, στα οποία οι άνθρωποι να μπορούν να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν αληθινά, μοιράζοντας τα προβλήματα τους. Επιπλέον η αναβάθμιση κάποιων χώρων, όπως οι πλατείες, σε πιο λειτουργικούς θα βοηθούσε σε μια καλύτερη ποιότητα ζωής των παιδιών.

{8η Συνέντευξη}: Πολύ βοηθητικό θα ήταν να πάψουν να γίνονται απασπασματικές προσπάθειες αντιμετώπισης του φαινομένου. Κάθε χρόνο γίνονται νέα προγράμματα με άλλους συντονιστές χωρίς να προλάβει να ολοκληρωθεί ο σκοπός δημιουργίας των προηγούμενων προγραμμάτων-ενεργειών.

{9η Συνέντευξη}: Πρέπει να μάθουμε στους γονείς πώς να είναι γονείς και πώς να οριοθετούν τους εαυτούς τους ώστε να μπορέσουν να οριοθετήσουν και τα παιδιά τους. Τα σχολεία σαν δεύτεροι φορείς κοινωνικοποίησης θα πρέπει να μάθουν να παρατηρούν και να εντοπίζουν το παιδί που εμφανίζει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και να είναι εφοδιασμένοι με δεξιότητες διαχείρισης του.

{10η Συνέντευξη}: Να εστιάσουμε στο να διαπαιδαγωγήσουμε την κοινωνία γενικότερα. Να υπάρχουν προγράμματα που να εστιάζουν στην οικογένεια και στην παροχή στήριξη της. Υστέρα όσον αφορά το σχολείο θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες που θα φέρνουν σε επαφή δάσκαλο και παιδί και θα βοηθάνε και τους δυο να εκτονωθούν και να εκφραστούν. Γενικότερα για έμένα ως πρόληψη θα μπορούσε να λειτουργήσει το οτιδήποτε βοηθάει στην εκτόνωση συναισθημάτων και εξασφαλίζει μια ποιότητα ζωής ώστε να μην δημιουργείται η ανάγκη προσφυγής στην παραβατικότητα ως λύση για τα προβλήματα που μπορεί να φέρει το άτομο.

{11η Συνέντευξη}: Πρόληψη είναι η επικοινωνία. Η επικοινωνία του παιδιού με τον γονέα, του παιδιού με τον δάσκαλο, ο δάσκαλος με τον γονέα. Γενικότερα να υπάρχει μια επαφή μεταξύ του δικτύου ατόμων που υπάρχουν στην ζωή του παιδιού για να εντοπίζονται πιο εύκολα οι οποιεσδήποτε αλλαγές στην συμπεριφορά του. Και σίγουρα να παρέχεται στήριξη στην οικογένεια καθ' όλη την διάρκεια ανάπτυξης του παιδιού για το πώς να ανατραφεί με ισχυρές αξίες και να είναι αυτόνομο.

{12η Συνέντευξη}: Πιστεύω πως θα έπρεπε η Κυκλοφοριακή Αγωγή να αποτελεί ένα από τα μαθήματα που διδάσκονται στα σχολεία. Επιπλέον οι γονείς να ασχολούνται περισσότερο με τα παιδιά τους και να τα ενθαρρύνουν σε θετικές και έννομες συμπεριφορές. Τέλος τα Μ.Μ.Ε. να προβάλλουν πιο συχνά διαφημίσεις με σκοπό την προώθηση της τήρησης του Κ.Ο.Κ.

Παρατηρούμε ότι:

1) Η υποκατηγορία - Κράτος/Φορείς: Οι 5 στους 12 συμμετέχοντες απάντησαν ότι το Κράτος/ οι Φορείς θα πρέπει να ενεργοποιηθούν προκειμένου να συμβάλλουν στην πρόληψη του φαινομένου.

2) Η υποκατηγορία - Άλλοι Παράγοντες: Οι 7 στους 12 συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν λέγοντας ότι άλλοι παράγοντες μπορούν να δράσουν με σκοπό την πρόληψη. Συγκεκριμένα 4 ερωτηθέντες είπαν πως η οικογένεια θα πρέπει να κινητοποιηθεί για την αντιμετώπιση του φαινομένου, οι 4 ανέφεραν το σχολείο, ο ένας την σωστή λειτουργία των ΕΠΑ, ενώ ο άλλος επαγγελματίας πως δεν χρειάζεται περαιτέρω πρόληψη για το συγκεκριμένο θέμα.

8.6 Ερευνητικά Ερωτήματα

Η εργασία έχει ως στόχο να διαπιστώσει ποιες ενέργειες γίνονται στην Πάτρα, με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της παραβατικότητας των ανηλίκων. Διερευνάται δηλαδή αν υπάρχουν προγράμματα που να αφορούν την πρόληψη του φαινομένου, η σχέση των επαγγελματιών που συνεργάζονται με ανηλίκους οι οποίοι έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να προβούν σε παραβατική συμπεριφορά, και των επαγγελματιών που έχουν προληπτικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Επιπλέον γίνεται διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν τους ανηλίκους στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς.

Πιο συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια με βάση την διεξαγωγή ατομικών συνεντεύξεων να απαντηθούν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά και ποιος παράγοντας έχει τον πιο σημαντικό ρόλο.
- Ποιος είναι ο ρόλος των επαγγελματιών που συνεργάζονται με ανηλίκους οι οποίοι έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη, και των επαγγελματιών που έχουν προληπτικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου, στην συνεργασία μαζί τους και γενικά στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Εάν υπάρχουν προγράμματα-ενέργειες που πραγματοποιούνται με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και ποιος είναι ο ρόλος των επαγγελματιών στην εφαρμογή τους.

8.7 Αποτελέσματα έρευνας

Τα ποιοτικά συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε είναι τα παρακάτω.

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, για το ποιες δηλαδή είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά και ποιος παράγοντας έχει τον πιο σημαντικό ρόλο, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της παραβατικότητας των ανηλίκων είναι πολυπαραγοντικό και ότι δεν ευθύνεται αποκλειστικά μόνο ένας παράγοντας για την εμφάνιση του. Κάποιες από τις αιτίες που αναφέρθηκαν από τους ερωτηθέντες ήταν η οικογένεια, το σχολείο, η προσωπικότητα του ατόμου, το κοινωνικό περιβάλλον, το κράτος/ οι φορείς, οι φίλοι και η έλλειψη μόρφωσης. Σχετικά με τον παράγοντα που έχει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση του φαινομένου, η πλειοψηφία απάντησε πως ήταν η οικογένεια.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με το ποιος είναι ο ρόλος των επαγγελματιών που συνεργάζονται με ανηλίκους οι οποίοι έχουν προβεί σε παραβατική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να τελέσουν κάποια αξιόποινη πράξη, και των επαγγελματιών που έχουν προληπτικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου, στην συνεργασία μαζί τους και γενικά στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι κάποιοι επαγγελματίες συνεργάζονται υποστηρικτικά και συμβουλευτικά με τους ανηλίκους, ενώ κάποιοι άλλοι σε επίπεδο πρόληψης και ενημέρωσης.

Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή για το εάν υπάρχουν προγράμματα-ενέργειες που πραγματοποιούνται με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων και ποιος είναι ο ρόλος των επαγγελματιών στην εφαρμογή τους, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι πραγματοποιούνται προγράμματα, συναντήσεις και ημερίδες με σκοπό την πρόληψη του φαινομένου, αλλά δεν είναι επαρκή. Οι επαγγελματίες οι οποίοι εργάζονται σε Υπηρεσίες, που διαθέτουν τέτοια προγράμματα, έχουν ενεργό ρόλο στην πρόληψη του φαινομένου καθώς συμμετέχουν στις ημερίδες, τις συναντήσεις και στα προγράμματα πρόληψης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παραβατικότητα ανηλίκων είναι ένα πολυδιάστατο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο το οποίο δεν λαμβάνει την αντίστοιχη προσοχή. Η κοινωνία δεν είναι ενήμερη σχετικά με την διάσταση του προβλήματος, τα αίτια εμφάνισης του, τα νομοθετικά μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση του και τις υπηρεσίες που αναλαμβάνουν τις περιπτώσεις των ανηλίκων.

Κατά την διάρκεια της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της ερευνητικής διαδικασίας εντοπίστηκαν σε πρώτο στάδιο τα αίτια που προκαλούν την εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς και οι παράγοντες που μπορούν να ωθήσουν εν τέλει το παιδί στην τέλεση μιας αξιόποινης πράξης. Η οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού, δηλαδή το σχολικό και το φιλικό περιβάλλον, φαίνεται να έχουν μεγάλη επιρροή πάνω στην ψυχολογία και στην συμπεριφορά του παιδιού. Η οικογένεια αφενός διότι είναι ο πιο ισχυρός πυρήνας στην ζωή του παιδιού, καθώς μέσα σε αυτήν συνάπτει τις πρώτες σχέσεις της ζωής του. Συνεπώς οποιαδήποτε κρίση υποστεί ο θεσμός της οικογένειας έχει αντίκτυπο στο παιδί οδηγώντας το ενδεχομένως στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς. Το σχολείο και το φιλικό περιβάλλον αφετέρου εντάσσει τον νέο σε ένα κλίμα ανταγωνισμού, ωθώντας τον στην υιοθέτηση της παραβατικής συμπεριφοράς με σκοπό να νιώσει υπεροχή σε σχέση με τους άλλους και να επιδιώξει την κοινωνική αποδοχή από τους συνομηλίκους του. Ωστόσο οι τρεις παράγοντες που αναφερθήκαν δεν είναι οι μοναδικοί που μπορούν να οδηγήσουν το παιδί στην εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς, διότι το φαινόμενο αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι ενδέχεται να προκαλέσουν την εμφάνιση της συμπεριφοράς κάποια στιγμή που η ψυχολογία του νεαρού παιδιού θα είναι ευάλωτη.

Σε δεύτερο στάδιο εξετάστηκαν οι νομοθετικές ρυθμίσεις που προβλέπονται στην περίπτωση όπου ένας ανήλικος διαπράξει ποινικό αδίκημα. Η νομοθεσία λοιπόν που αφορά την ανήλικη παραβατικότητα, μεταρρυθμίστηκε για την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου. Μετά την ψήφιση του Νόμου 3189/2003 εφαρμόστηκαν νέα ηλικιακά όρια ανηλίκων. Με βάση τον Νόμο οι νέοι διακρίνονται πλέον σε τρεις κατηγορίες που έχουν ως εξής:

- A) Ανήλικοι ποινικώς αδιάφοροι
- B) Ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι
- Γ) Ανήλικοι ποινικώς υπεύθυνοι

Επιπλέον ο νέος νόμος ορίζει περισσότερα μέτρα, αναμορφωτικής φύσεως, με σκοπό να μην στερηθεί ο ανήλικος την ελευθερία του, αλλά αντιθέτως να βοηθηθεί προκειμένου να συνειδητοποιήσει τις συνέπειες των πράξεων του για να μην τις

επαναλάβει μελλοντικά. Ακόμα διαπιστώνεται πως η νέα νομοθεσία μεριμνά για όλες τις κατηγορίες ανηλίκων παραβατών, εφαρμόζοντας πιο ελαστικά μέτρα σε σχέση με αυτά που εφαρμόζονται για τους ενηλίκους παραβάτες, αποφεύγοντας την επιβολή εγκλεισμού των ανηλίκων στα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων για αδικήματα που δεν είναι μεγάλης σημασίας.

Σε επόμενο στάδιο, διερευνήθηκαν οι υπηρεσίες που υπάρχουν σε όλη την χώρα, οι οποίες ασχολούνται με το ζήτημα των παραβατικών ανηλίκων. Διερευνήθηκαν επίσης τα προγράμματα που αυτές εφαρμόζουν για την αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου. Δυστυχώς εντοπίστηκε πως οι υπηρεσίες που υπάρχουν στην Ελλάδα είναι λίγες και δεν διαθέτουν όλες προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα οι Ε.Π.Α. αδυνατούν να ασκήσουν σωστά τον ρόλο τους και πολλές φορές δεν μπορούν να προσφέρουν στους νέους τις απαραίτητες κοινωνικές δεξιότητες, με σκοπό να επανενταχθούν ομαλά στην κοινωνία.

Στη συνέχεια, η πρόληψη του φαινομένου στα πλαίσια της Ελληνικής κοινωνίας φαίνεται να υστερεί. Ειδικότερα στην κοινωνία της Πάτρας όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα, παρατηρήθηκε έλλειψη δομών που να ασχολούνται με το ζήτημα, καθιστώντας την διαδικασία της πρόληψης ιδιαίτερα δύσκολη. Αντιθέτως, σε χώρες εκτός της Ελλάδας παρατηρήθηκε καλύτερος σχεδιασμός προγραμμάτων για την πρόληψη και αντιμετώπιση εστιάζοντας στο οικογενειακό, σχολικό αλλά και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του νεαρού ατόμου.

Τέλος, η συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση και πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων είναι ιδιαίτερα σημαντική και ο ρόλος του είναι πολύ ενεργός. Η φύση του κοινωνικού λειτουργού είναι αρκετά ευέλικτη και μπορεί να εκτελέσει καθήκοντα επιμελητή ανηλίκων, να έρθει σε επαφή με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του ανηλίκου και να συμβάλλει και στην εκμάθηση των κοινωνικών δεξιοτήτων.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται πως η παραβατικότητα ανηλίκων είναι ένα ζήτημα που απασχολεί ιδιαίτερα τις σύγχρονες κοινωνίες. Η εμφάνιση του προκαλείται από μια σειρά συγκυριών και εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και όχι αποκλειστικά από έναν. Η πρόληψη και σωστή αντιμετώπιση θεωρείται αναγκαία προκειμένου το φαινόμενο να αρχίσει σταδιακά να μειώνεται. Η καλύτερη πρόληψη θα ήταν η το κράτος να σεβαστεί τους πολίτες και ιδιαίτερα τα παιδιά καθώς και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την κρίση των θεσμών που διέπει την κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Εάν η κοινωνία πάψει να νοσεί τότε και το παιδί θα πάψει να παρανομεί.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ανοδική πορεία που παρουσιάζει το φαινόμενο της παιδικής παραβατικότητας δημιουργεί την ανάγκη για την άμεση επέμβαση και την αντιμετώπιση του. Η πρόληψη θα ήταν σημαντικό να ξεκινάει από τους κοινωνικούς θεσμούς που λαμβάνουν μεγάλο μέρος στην ζωή του παιδιού από την νηπιακή του κιάλας ηλικία και συμβάλλουν στην μελλοντική του ανάπτυξη.

Αναφορικά με τον θεσμό της οικογένειας θα ήταν πολύ βοηθητικό για τους γονείς να παρακολουθήσουν ομάδες γονέων. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με την ψυχολογία του παιδιού αλλά και να μάθουν στρατηγικές αντιμετώπισης, ώστε να είναι ικανοί να διαχειρίζονται τις ενδεχόμενες κρίσεις μέσα στον πυρήνα της οικογένειας και κατά συνέπεια την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά του παιδιού.

Το σχολείο, οφείλει μετά την οικογένεια να βρίσκεται σε ετοιμότητα και να έχει ως πρωταρχικό του στόχο την στήριξη και βοήθεια του ανηλίκου αλλά και της οικογένειας του. Θα πρέπει συνεπώς να καταρτίζεται από ένα επαγγελματικό δυναμικό που θα διαθέτει και γνώσεις ψυχολογίας και θα είναι ικανό να παρατηρεί τις αλλαγές συμπεριφοράς που μπορεί να εκδηλώσει το παιδί. Για να είναι όμως αυτό εφικτό και να αρχίσουν να διαφαίνονται τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας είναι πολύ βασικό οι καθηγητές να λάβουν την κατάλληλη υποστήριξη και βοήθεια από το κράτος.

Ο φορέας του σχολείου θα πρέπει να διοργανώνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα σεμινάρια για τους καθηγητές με σκοπό να τους βοηθήσει να καταρτιστούν. Στα σεμινάρια αυτά θα είναι εφικτό να:

- Μάθουν να έρχονται αντιμέτωποι με τον θυμό τους, να τον αναγνωρίζουν και να τον εκφράζουν με υγιή τρόπο.
- Αποκτήσουν γνώσεις ψυχολογίας και εργαλεία που θα τους βοηθήσουν να αναγνωρίζουν τις αλλαγές στην συμπεριφορά του παιδιού και την εκδήλωση αποκλίνουσας συμπεριφοράς.
- Μάθουν να κινητοποιούνται και να παρεμβαίνουν έγκαιρα.
- Ενημερωθούν σχετικά με το τι ορίζει ο νόμος για την παραβατικότητα και να έχουν επίγνωση των φορέων και υπηρεσιών που υπάρχουν στην τοπική τους κοινότητα, ώστε να μπορέσουν να παραπέμψουν τις οικογένειες που χρειάζονται στήριξη.

Στη συνέχεια, το κράτος, για την καλύτερη αντιμετώπιση του προβλήματος, θα ήταν απαραίτητο να ελέγχει κατά πόσο τηρούνται τα αναμορφωτικά μέτρα τα οποία ασκεί. Τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά καταστήματα θα μπορούσαν να εμπλουτιστούν με ψυχαγωγικές δραστηριότητες και επαγγελματικά σεμινάρια, ώστε οι νέοι να έχουν την δυνατότητα να εκτίσουν την ποινή τους παραγωγικά και να μην καταλήγουν να είναι απλά εγκλεισμένοι. Επιπλέον κατά την έξοδο των ανηλίκων από τα καταστήματα θα πρέπει να δίνεται η ευκαιρία να συνεχίσουν τις σπουδές τους και

να προετοιμαστούν για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον βοηθητικό θα ήταν να προσφέρονται σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, δίνοντας στους νέους την ευκαιρία να επανενταχθούν στην κοινωνία.

Σε τοπικό επίπεδο το κράτος θα μπορούσε να μεριμνήσει ώστε να δημιουργηθούν περισσότερες υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Επίσης, σημαντικό θα ήταν οι ήδη υπάρχουσες υπηρεσίες να βοηθηθούν οικονομικά από το κράτος, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν περισσότερα προγράμματα τα οποία θα καταστήσουν πιο αποτελεσματική την παρέμβαση στο ζήτημα της παραβατικότητας ανηλίκων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Βιβλιογραφικές πηγές:

Αλεξιάδης, Σ. (1979). *Εγκληματολογία*, δ' έκδοση, Αθήνα: Σάκκουλα.

«ΑΡΣΙΣ» Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων (1995). *Νεανική Παραβατικότητα και επαγγελματική ένταξη*, Αθήνα, «ΑΛΦΑ».

Αρτινοπούλου, Β. (2001). *Βία στο σχολείο - Έρευνες και Πολιτικές στην Ευρώπη*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Babbie, E. (2011). Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα, μετάφραση: Βογιατζής, Γ, Αθήνα: Κριτική.

Becker, H.S. (1963). *Outsiders Studies in the sociology of Deviance*, New York.: The Free Press.

Γεωργούλας, Σ. (2000). *Ανήλικοι Παραβάτες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δημοπούλου - Λαγωνίκα, Μ. (2011). *Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας Μοντέλα Παρέμβασης. Από την ατομική στην γενική- ολιστική προσέγγιση*, β' έκδοση, Αθήνα: Τόπος.

Δήμου, Γ. (2003). *Απόκλιση - Στιγματισμός, αφομοιωτική θεωρητική προσέγγιση των αποκλίσεων στο σχολείο*, Αθήνα: Gutenberg.

Ζάχαρης, Δ. (2003). *Επιθετικότητα και Αγωγή*, β' έκδοση, Αθήνα: Γρηγόρης.

Ιωαννίδη, Β. και Μπαλτόπουλος, Π. (2008). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της υγείας - Πλαίσιο συνεργασίας στελεχών υγείας και εκπαίδευσης στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση της νεανικής παραβατικότητας*, Αθήνα: Π.Χ. Πασχαλίδης.

Haley, J. (1976). *Problem-solving therapy: New strategies for effective family therapy*. San Francisco: Jossey-Bass.

Haley, J. (1981). *Reflections on therapy*. Institute of Washington, DC.

- Herbert, M. (1997). *Ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειας του, μετάφραση: Σκαρβέλη, Γ*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλλινακάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία - Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλτσούνη - Νόβα, Χ. (2001). *Μορφές αποκλίνουσας συμπεριφοράς στην εφηβεία. Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κατσιγάρκη, Ε. (2011). *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπιση και η επιστήμη της εγκληματολογίας (τόμος 1)*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κατσίρας, Λ. (2008). *Ανήλικοι παραβάτες: ο ρόλος της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής παρέμβασης*, Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.
- Κουνενού, Κ (2010). *Συμβουλευτική και θεραπεία οικογένειας - Μοντέλα παρέμβασης, νέοι τύποι οικογένειας, οικογένεια και εργασία*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Κουντουρής, Δ. (2006). *Το επιθετικό παιδί*, Αθήνα: Δωδώνη.
- Κυρίδης, Α. (1999). *Η πειθαρχία στο σχολείο - θεωρία και έρευνα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μανουδάκη, Θ. (2011). *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπιση και η επιστήμη της εγκληματολογίας (τόμος 1)*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ματσαγγούρας, Η. (1998). *Στρατηγικές διδασκαλίας - Από την πληροφόρηση στην κριτική σκέψη*, Αθήνα: Gutenberg.
- McCord, J. & Robins, N. L. & Rutter, M. (1994). *Aggressive Behavior: Current Perspectives, 1st edition*, New York: Plenum Press.
- Olweus, D. (2009). *Εκφοβισμός και βία στο σχολείο. Τι γνωρίζουμε και τι μπορούμε να κάνουμε*, μετάφραση: Μαρκοζάνε, Ε, Αθήνα: ΕΨΥΠΕ.
- Πάρλαλης, Σ. (2011). *Οι πρακτικές εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και στην Κύπρο*, Αθήνα: Πεδίο.
- Πιτσελά, Α. (2004). *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, ε' έκδοση*, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Rutter, M. & Giller, H. (1983). *Juvenile Delinquency: Trends and Perspectives*, New York: Penguin Books.

Σπινέλλη, Κ. Δ. Τρωϊάννου, Α. (1992). *Δίκαιο Ανηλίκων: Ποινικές ρυθμίσεις και εγκληματολογικές προεκτάσεις*, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική Πρόνοια: Ιστορική Εξέλιξη - Νέες Κατευθύνσεις*, Αθήνα: Παπαζήση.

Συλλογικό Έργο (1992). *Εφηβεία: Προσδοκίες και Αναζητήσεις*, Αθήνα: Παπαζήση.

Thio, A. (2003). *Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά*, μετάφραση: Μπαρπάτση, Μ, Αθήνα: Έλλην.

Τρίγκα - Μερτίκα, Ε. (2011). *Σχολική Βία*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Τσέτσος, Δ. (2009). *Παραβατικότητα στο σχολείο*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γράφημα.

Vasquez, E.B. & Zimmerman, M. G. (2014). *An investigation into the empirical relationship between time with peers, friendship, and delinquency*, Journal of Criminal Justice, 42, 244-256.

Φαρσεδάκης, Ι. (2004). *Δίκαιο Ανηλίκων*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Χαϊρπάλογλου, Α. (2010). *Έφηβοι σε ρήξη με το νόμο - Μια εθνογραφική μελέτη της «παραβατικότητας» και της ριψοκίνδυνης δράσης*, Αθήνα: Νήσος

Χηνάς, Π. και Χρυσafίδης, Κ. (2000). *Επιθετικότητα στο σχολείο. Προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

B. Διαδικτυακές πηγές:

Bockel, J.-M. (2010). *La Prevention de la Delinquance des Jeunes*. [http
HYPERLINK "http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf":// HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"www HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf". HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"ladocumentationfrancaise HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf". HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"fr HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"/ HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"var HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"/ HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"storage HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"/ HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"rapports HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"- HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"publics HYPERLINK
"http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"/104000585. HYPERLINK](http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf)

["http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf"](http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/104000585.pdf)pdf Πρόσβαση την 2η Ιουλίου 2016.

Ζουλινάκη, Α. και Μάστορα, Ι. (2012). *Ευρωπαϊκές Καλές Πρακτικές για τη μείωση της παραβατικότητας ανηλίκων.*

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content *HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) & *HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) *perform=view HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) & *HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) *id=1863 HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) & *HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) *Itemid=400 HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) & *HYPERLINK*

["http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang"](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang) *lang=* Πρόσβαση την 1η Ιουλίου 2016.

Καφασάρη, Α, Βλάσσης, Ν. και Γερούκαλης, Δ. (2007). *Παραβατικότητα ανηλίκων.*

Μια μελέτη περίπτωσης για την Κω, Εγκέφαλος, 44, 4, Οκτώβριος - Δεκέμβριος,

<http://www.encephalos.gr/full/44-4-07g.htm>. Πρόσβαση την 12η Απριλίου 2016.

Κ.Δ.Α. - Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης της Κίνησης "ΠΡΟΤΑΣΗ".

<http://www.protasi.org.gr/liga-logia-gia-thn-protash/ti-einai-h-protash-shmera>

Πρόσβαση την 22η Ιουνίου 2016.

Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων - ΚΕ.Θ.Ε.Α. [http://www.kethea.gr/el-](http://www.kethea.gr/el-gr/%CF%84%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CF%84)

[gr/%CF%84%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%BF%CE%BA%CE%B5%CE%B8%CE%B5%CE%B1.aspx](http://www.kethea.gr/el-gr/%CF%84%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%BF%CE%BA%CE%B5%CE%B8%CE%B5%CE%B1.aspx). Πρόσβαση την

3η Ιουνίου 2016.

Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων ΑΡΣΙΣ <http://arsis.gr/pii-imaste/i-arsis/>.
Πρόσβαση την 3η Ιουνίου 2016.

Κουράκης, Ν. (2006). *Το Θεσμικό Πλαίσιο Του Δικαίου Ανηλίκων (Ελλάδα και Ευρώπη)*. <http://www.niotho-asfalisi.gr/na/meletes16.pdf>. Πρόσβαση την 27η Απριλίου 2016.

Μη Κυβερνητική Οργάνωση ΠΡΑΞΙΣ
<http://www.praksis.gr/el/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5> Πρόσβαση
την 29η Μαΐου 2016.

Μπαλούρδος, Δ. και Φρονίμου, Ε. (2011). *Πρόληψη κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών: καλές πρακτικές*.
http://www.ekke.gr/images/PDF/EKKE_SOS_ELISA_Kales_Praktikes.pdf Πρόσβαση
την 6η Ιουλίου 2016.

Πανταζή- Μελίστα, Ε, Πενταρβάνη - Υφαντή, Θ, Τζέλη, Ν, Κάντζια, Ο,
Παπαμητροπούλου, Σ, και Δεβελέκος, Ι. (2009). *Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνεια και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών*.
http://act4people.gr/data/entypo_et-prost-anilikon.pdf. Πρόσβαση την 4η Ιουνίου
2016.

Parlement Europeen (2007). [http HYPERLINK](#)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr":// HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" www HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr". HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" europarl HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr". HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" europa HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr". HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" eu HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"/ HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" sides HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"/ HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr" getDoc HYPERLINK](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)

["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr). HYPERLINK
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)do HYPERLINK
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)? HYPERLINK
["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)language
HYPERLINK ["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)=
HYPERLINK ["http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr"](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=fr)fr
Πρόσβαση την 2η Ιουνίου 2016.

Public Safety Canada <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/bbtsfrd-yth-prvntn/index-en.aspx>. Πρόσβαση την 5η Ιουλίου 2016.

Rejoignez Solidarite et participez en tant que volontaire a une annee citoyenne de 9 mois. www.solidarcite.be/accueil.htm. Πρόσβαση την 26η Ιουνίου.

Σαχινίδης, Φ. και Κουτρουμάνης, Γ. (2010). *Κοινή Απόφαση-Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού - Ο.Α.Ε.Δ.*
<http://www.oaed.gr/documents/10195/0/%CE%9A%CE%A5%CE%91+%CE%9D%CE%98%CE%95.pdf/da2a0c9c-a14d-4810-ad3b-66ce546e66c0> Πρόσβαση την 6η Ιουλίου 2016.

Σύλλογος Φίλων - Εθελοντών Εταιρίας Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης
<http://www.sfe-epath.com/newsite/index.php/2015-06-06-14-29-33>. Πρόσβαση την 5η Ιουνίου 2016.

Σύνδεσμος Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων - Σ.Ε.Δ.Α. <http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html> HYPERLINK ["http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html"](http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html)ikon.gr/poioi-eimaste.html. Πρόσβαση την 4η Ιουνίου 2016.

Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Κύπρου
<http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2> HYPERLINK
["http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR"](http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR)& HYPERLINK
["http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR"](http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR)cat2=18
HYPERLINK ["http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR"](http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR)&
HYPERLINK
["http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR"](http://www.caswcyprus.org/index.asp?cat=2&cat2=18&lang=GR)lang=GR
Πρόσβαση την 1η Ιουνίου 2016.

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91%CE%A3/tabid/345/language/el-GR/Default.aspx> Πρόσβαση την 20η Μαΐου 2016.

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3/tabid/432/language/el-GR/Default.aspx> Πρόσβαση την 25η Μαΐου 2016.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α ΜΕΡΟΣ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

1η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός με την ιδιότητα του Θεραπευτικού Προσωπικού

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Το φαινόμενο της χρήσης ουσιών και κατά συνέπεια της παραβατικότητας των εφήβων είναι πολυπαραγοντικό. Αρχικά ευθύνεται το ίδιο το άτομο για την παραβατική πράξη που κάνει, είναι δηλαδή θέμα προσωπικότητας και χαρακτήρα του ατόμου. Επιπλέον ευθύνεται η οικογένεια και συγκεκριμένα οι γονείς αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου (σχολείο, γειτονιά, φίλοι).

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Η γνώμη μου από την εμπειρία μου στον χώρο είναι πως η οικογένεια παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο και συγκεκριμένα η στάση των γονέων. Εάν οι γονείς παρατηρήσουν την επιθετική / αντικοινωνική συμπεριφορά των παιδιών και αδιαφορήσουν, λογικό είναι να μην υπάρξει βελτίωση της κατάστασης. Είναι χρέος των γονέων να προστατεύσουν το παιδί τους από τον κίνδυνο, να ενημερωθούν, να ρωτήσουν, να μάθουν και να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην προσπάθεια τους να ανεξαρτητοποιηθούν και να βγουν από τον κόσμο της παραβατικότητας.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Ο δικός μου ρόλος είναι να ενημερώσω τους εφήβους σχετικά με την διαδικασία του προγράμματος και το θεραπευτικό συμβόλαιο. Έπειτα θέτουμε από κοινού με τον θεραπευόμενο τους στόχους και στο τέλος κάθε μήνα γίνεται η αξιολόγηση. Τέλος παρέχω ψυχολογική υποστήριξη στα άτομα, που εστιάζει στον χαρακτήρα και στην οριοθέτηση του εαυτού, ενώ τελικός στόχος είναι η πλήρης ανεξάρτηση από την χρήση και κάθε μορφή παραβατικής συμπεριφοράς.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η πλήρης απεξάρτηση από τα ναρκωτικά και κάθε είδους παραβατική συμπεριφορά. Επομένως μέσα από την δουλειά μου συμβάλλω στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Στην υπηρεσία αυτή δεν υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα αλλά γίνονται ημερίδες, με σκοπό την ενημέρωση και πρόληψη της χρήσης ουσιών και κατά συνέπεια των παραβατικών συμπεριφορών.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Η δική μου συμβολή στην πρόληψη και ενημέρωση, γίνεται μέσω της οργάνωσης και συμμετοχής σε ημερίδες.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Η πρόληψη του φαινομένου είναι πολύπλευρη. Αρχικά οι γονείς θα πρέπει να διδάξουν τον σεβασμό στα παιδιά τους και καλούς τρόπους συμπεριφοράς. Είναι σημαντικό η παιδεία να ξεκινάει από την οικογένεια και να μην περιμένουν οι γονείς να την αποκτήσουν τα παιδιά μόνο μέσα από το σχολείο. Όσον αφορά τα προγράμματα πρόληψης, το Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής Υγείας «Καλλίπολις» στην Πάτρα, διαθέτει αρκετά και βοηθάει πολύ στην πρόληψη του φαινομένου.

2η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Ψυχολόγος

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Το πρόβλημα είναι πολύπλευρο. Οι αιτίες μπορεί να είναι η οικογένεια, η οικονομική κρίση, η έλλειψη δομών και η προβολή αρνητικών προτύπων στους νέους από τα Μ.Μ.Ε.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Τον πιο σημαντικό ρόλο έχει η οικογένεια. Οι γονείς θα πρέπει να δείχνουν την αγάπη και την φροντίδα έμπρακτα στα παιδιά τους και να τους δίνουν την απαραίτητη προσοχή.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Ως ψυχολόγος του Τμήματος Αστυνομίας δεν έρχομαι σε επαφή με τους ανήλικους. Κάνω μόνο ατομική ψυχοθεραπεία και συμβουλευτική στους αστυνομικούς του τμήματος και τις οικογένειες τους.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Δεν έχω ενεργό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Η Αστυνομία δεν διαθέτει συγκεκριμένα προγράμματα πρόληψης του φαινομένου. Προληπτικά και ενημερωτικά είχε λειτουργήσει μια δράση που είχε πραγματοποιηθεί σε σχολεία της Δυτικής Ελλάδας, με πρωτοβουλία της Περιφερειακής Αστυνομικής Διεύθυνσης Δ.Ε., σε συνεργασία με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η δράση αυτή είχε ως θέμα το επάγγελμα του αστυνομικού, τον εκφοβισμό μέσω του διαδικτύου και τον ρατσισμό στο σχολείο.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Συμβάλλω προληπτικά μόνο μέσα από την συμμετοχή μου σε δράσεις που γίνονται με σκοπό την πρόληψη του φαινομένου.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Για την πρόληψη της παραβατικότητας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν δράσεις από τους φορείς και τον δήμο με δωρεάν πρόσβαση, με σκοπό την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων και την μείωση της βίας. Οι δράσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν βιωματικές ασκήσεις και παιχνίδια. Επιπλέον σκόπιμη θα ήταν η δημιουργία σχολών γονέων που θα περιλάμβαναν θέματα παραβατικότητας και αντιμετώπισης του φαινομένου.

3η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Το φαινόμενο είναι πολυπαραγοντικό. Παίζουν ρόλο η προσωπικότητα του κάθε παιδιού, το σχολείο, οι φίλοι και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Δεν θεωρώ πως κάποιος παράγοντας παίζει καθοριστικό ρόλο στην εκδήλωση του φαινομένου. Υπάρχει συνδυασμός παραγόντων που συμβάλλουν στην εκδήλωση αυτής της συμπεριφοράς.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Ως κοινωνική λειτουργός του Κέντρου συμμετέχω στις δράσεις που γίνονται με σκοπό την πρόληψη και έρχομαι σε επαφή με τα παιδιά μέσω των βιωματικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Συμμετέχοντας στις δράσεις που οργανώνουμε εδώ στο Κέντρο, οι οποίες αφορούν παιδιά, εφήβους, γονείς, εκπαιδευτικούς αλλά και την κοινότητα, βοηθάμε έμμεσα και στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού. Κύριος σκοπός των δράσεων είναι η πρόληψη των εξαρτήσεων και η προαγωγή υγείας της οικογένειας.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Οργανώνονται ενημερωτικές συναντήσεις για γονείς στα σχολεία, προγράμματα πρόληψης για παιδιά και εφήβους (εντός και εκτός σχολικού πλαισίου), ανοιχτές εκδηλώσεις με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών κ.ά. Οι παραπάνω δράσεις έχουν σκοπό την πρόληψη της χρήσης ουσιών και της εκδήλωσης παραβατικών - αντικοινωνικών συμπεριφορών καθώς και την προαγωγή της υγείας.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Ως κοινωνική λειτουργός έχω ενεργό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων που γίνονται για την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας στην οικογένεια, ασκώντας την μέθοδο της Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Θεωρώ πως το Κέντρο Πρόληψης κάνει καλή δουλειά και σε αυτόν τον τομέα, ενημερώνοντας τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς σε θέματα τέτοια αλλά και πραγματοποιώντας βιωματικές δραστηριότητες με παιδιά και γονείς με σκοπό την πρόληψη της χρήσης ουσιών αλλά και την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών.

4η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Επιμελητής Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Το φαινόμενο της παραβατικότητας είναι πολυπαραγοντικό. Οι αιτίες μπορεί να είναι η οικογένεια του ανηλίκου, η κοινωνία, το σχολείο και οι παρέες.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Τον πιο σημαντικό ρόλο έχει η οικογένεια και ειδικά οι γονείς, οι οποίοι οφείλουν να προστατεύσουν τον ανήλικο από τέτοιες συμπεριφορές.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Εμείς εδώ ως Επιμελητές Ανηλίκων δρούμε υποστηρικτικά προς τους ανήλικους και τις οικογένειές τους, με σκοπό να ενημερωθούν και να κινητοποιηθούν. Η επικοινωνία αυτή γίνεται είτε καλώντας τον ανήλικο στο γραφείο είτε με κατ' οίκον επισκέψεις. Επιπλέον αν κρίνεται απαραίτητο, παραπέμπουμε τους ανήλικους σε άλλους φορείς υπηρεσιών.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου ασκούμε το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας και παρακολουθούμε την εφαρμογή των λοιπών αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Δεν διαθέτουμε συγκεκριμένα προγράμματα για την πρόληψη του φαινομένου. Προληπτικά ασχολούμαστε με τις περιπτώσεις ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο εμπλοκής με παραβατικές πράξεις.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Η Υπηρεσία δεν διαθέτει προγράμματα αλλά σε επίπεδο πρόληψης ασχολούμαστε με τις περιπτώσεις ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο εμπλοκής με παραβατικές πράξεις.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Θα πρέπει οι φορείς να ασχοληθούν περισσότερο με την πρόληψη του φαινομένου αλλά και να υπάρξει χρηματοδότηση και υποδομές για την υλοποίηση προγραμμάτων με σκοπό την πρόληψη. Περισσότερες ενέργειες θα πρέπει να γίνουν στις γειτονιές των Ρομά, διότι εκεί παρατηρούνται συχνότερες εκδηλώσεις νεανικής παραβατικότητας (κλοπές, πορνεία κ.ά.).

5η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Δικαστής Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Οι αιτίες που οι νέοι παραβαίνουν τον νόμο είναι το οικογενειακό περιβάλλον, ο χαρακτήρας του παιδιού και η έλλειψη μόρφωσης, οι παρέες- συμμορίες, και η έλλειψη υποδομών. Επιπλέον το σχολείο δεν προσφέρει παιδεία και ουσιαστικές γνώσεις στα παιδιά.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Η οικογένεια παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο. Ιδιαίτερα στις οικογένειες Ρομά σημαντικό ρόλο έχει ο πατέρας, ο οποίος παρουσιάζει και αυτός παραβατική συμπεριφορά και ωθεί και τα παιδιά σε ανάλογες πράξεις.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Η δική μου συνεργασία με τα παιδιά είναι την ώρα της δίκης. Προσπαθώ να μην είμαι ψυχρή και σκληρή μαζί τους αλλά να με βλέπουν ως ένα πρόσωπο που μπορούν να εμπιστευτούν. Επιπλέον μιλάω συμβουλευτικά με τους ανήλικους, προκειμένου να τους συνετίσω.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου επιβάλλουμε τα αναμορφωτικά μέτρα στους ανήλικους, ενώ για πιο σοβαρά αδικήματα επιβάλλουμε την ποινή του εγκλεισμού σε Ίδρυμα Αγωγής

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Για την πρόληψη του φαινομένου δυστυχώς ενεργούμε, αφού έχει πρώτα διαπραχθεί κάποιο αδίκημα, με την επιβολή των αναμορφωτικών μέτρων.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Συμμετέχω στην εφαρμογή κάποιων αναμορφωτικών μέτρων

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Το σχολείο θα πρέπει να οργανώνει δραστηριότητες-ενέργειες με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών για θέματα όπως τα ναρκωτικά, η σεξουαλική αγωγή, η κυκλοφοριακή αγωγή, η υγεία, η διατροφή κ.ά.

6η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Δικαστής Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Εγώ διακρίνω τους ανήλικους σε δύο κατηγορίες: σε αυτούς που παραβατούν ασυνείδητα και σε αυτούς που το κάνουν κατ' εξακολούθηση μέσα από συμμορίες. Οι αιτίες είναι ο χαρακτήρας του παιδιού και το οικογενειακό του περιβάλλον.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Το οικογενειακό περιβάλλον παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Εγώ συνεργάζομαι με τους ανήλικους μόνο κατά την διάρκεια της δίκης.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Προσπαθώ να διαχειρίζομαι όσο το δυνατόν καλύτερα την κάθε υπόθεση προκειμένου να μην επαναληφθεί παρόμοια πράξη στο μέλλον.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Δυστυχώς δεν διαθέτουμε προγράμματα για την πρόληψη του φαινομένου.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Το Δικαστήριο δεν διαθέτει τέτοιου είδους προγράμματα.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Πιστεύω πως αν οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων λειτουργούσαν σωστά, θα αποτελούσαν έναν σημαντικό παράγοντα στην πρόληψη της παραβατικότητας.

7η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Κοινωνική Λειτουργός

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Σημαντικοί παράγοντες είναι η κοινωνία, η οικογένεια, η γειτονιά και η ανεργία. Επιπλέον η έλλειψη ενός υγιούς περιβάλλοντος, η έλλειψη ποιότητας ζωής, η απομόνωση και αποξένωση των ανθρώπων εντείνουν την εμφάνιση της παραβατικότητας.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση της παραβατικότητας έχει η κοινωνία και το κράτος, που μεταφέρουν τα προβλήματα που έχουν στην οικογένεια και κατά συνέπεια στο παιδί.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Η συνεργασία μου με τα παιδιά γίνεται μέσω των ομάδων που πραγματοποιούνται στον χώρο της υπηρεσίας. Πραγματοποιούμε βιωματικές ασκήσεις και ομάδες συζήτησης με τα παιδιά.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Συμβάλλω έμμεσα μαθαίνοντας στα παιδιά αξίες όπως ο σεβασμός στην διαφορετικότητα, η φιλία, η συνεργασία κ.ά με σκοπό την ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου, μειώνοντας τους κινδύνους να εμφανιστούν συνθήκες και συμπεριφορές που βλάπτουν το άτομο.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Η Κίνηση-«ΠΡΟΤΑΣΗ» διαθέτει προγράμματα όπως η ομάδα εκπαιδευτικών, η ομάδα στήριξης του φορέα και επικοινωνίας με την τοπική κοινότητα, η ομάδα εμπυχωτών παιδιών και εφήβων κ.ά, με σκοπό την ενίσχυση της προσωπικότητας του ατόμου, την ενίσχυση των βασικών κοινωνικών θεσμών και την έγκυρη πληροφόρηση για τις εξαρτήσεις.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Ναι συμμετέχω στις ομάδες που πραγματοποιούνται στην Υπηρεσία ως συντονίστρια.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει για την δημιουργία κέντρων απασχόλησης, στα οποία οι άνθρωποι να μπορούν να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν αληθινά, μοιράζοντας τα προβλήματα τους. Επιπλέον η αναβάθμιση κάποιων χώρων, όπως οι πλατείες, σε πιο λειτουργικούς θα βοηθούσε σε μια καλύτερη ποιότητα ζωής των παιδιών.

8η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Ψυχολόγος

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Σίγουρα σημαντικό ρόλο παίζει η οικογένεια, η κοινωνία, το σχολείο αλλά και το ίδιο το παιδί.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Η οικογένεια ευθύνεται κατά κύριο λόγο για την παραβατικότητα των εφήβων.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Συμμετέχω στις ομάδες που γίνονται με τα παιδιά και τους γονείς και μιλάω συμβουλευτικά και υποστηρικτικά μαζί τους.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Μιλάω συμβουλευτικά και υποστηρικτικά με τα παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Επιπλέον συμμετέχω ως συντονίστρια στις ομάδες που πραγματοποιούνται.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Η Υπηρεσία μας διαθέτει προγράμματα όπως η ομάδα λειτουργίας Στεκιού και η ομάδα Κοινωνικής Δικτύωσης, τα οποία στοχεύουν στην ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου και κατά συνέπεια στην πρόληψη εκδήλωσης παρεκκλίνουσων συμπεριφορών.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Συμμετέχω στα προγράμματα που πραγματοποιούνται σε συνεργασία με την κοινωνική λειτουργό της υπηρεσίας.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Πολύ βοηθητικό θα ήταν να πάψουν να γίνονται απασπασματικές προσπάθειες αντιμετώπισης του φαινομένου. Κάθε χρόνο γίνονται νέα προγράμματα με άλλους συντονιστές χωρίς να προλάβει να ολοκληρωθεί ο σκοπός δημιουργίας των προηγούμενων προγραμμάτων-ενεργειών.

9η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Εισαγγελέας Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Κοιτάζετε, το πρόβλημα της παραβατικότητας δεν συντελείται μόνο από μια αίτια. Υποβόσκει γενικότερα μια ποικιλία αιτιών που μπορούν να οδηγήσουν το παιδί στο να υιοθετήσει αυτή την συμπεριφορά. Εάν όμως είναι αναγκαίο να θέσουμε το πρόβλημα σε πιο συγκεκριμένες βάσεις και να εξετάσουμε την πιο βαθιά αιτία τότε η οικογένεια υπερισχύει.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Η έλλειψη οριοθέτησης η όποια ξεκινάει από την οικογένεια και μπορεί να υπάρχει είτε στο περιβάλλον του σχολείου είτε στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που ζει. Το παιδί λειτουργεί πάρα πολύ με την μίμηση πρότυπων και αναπαριστά τις συμπεριφορές που απορροφά από το περιβάλλον του. Άρα εάν ζει μέσα σε ένα χαοτικό περιβάλλον δεν μπορεί να έχει και επίγνωση των ορίων.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Η δική μου επαφή με τους ανήλικους είναι κατά την ακροαματική διαδικασία. Παρέχω και συμβουλευτική υποστήριξη σε πιο μεμονωμένες περιπτώσεις. Παρακολουθώ ανά τακτά χρονικά διαστήματα τον ανήλικο αλλά και την οικογένεια του και τους βοηθάω με την υπόθεση

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Ο δικός μου ρόλος έγκειται στο να τους κάνω να συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες των πράξεων τους και να τους προετοιμάσω να έλθουν αντιμέτωποι με τον νόμο και την ακροαματική διαδικασία. Επιπλέον ευθύνη μου είναι να παρακολουθώ εάν εφαρμόζονται τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Εμείς τα προγράμματα που εφαρμόζουμε εδώ είναι κυρίως μετά την εκδίκαση μιας υπόθεσης. Προγράμματα πρόληψης δυστυχώς δεν έχουμε.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Ο ρόλος μου είναι ενεργός καθώς συμμετέχω στην εφαρμογή και εξέταση των μέτρων που θα αποφασίσει το δικαστήριο. Όπως είπα και πριν παρακολουθώ και κάποια μεμονωμένα περιστατικά και τις οικογένειες τους για να δω την πρόοδο της υπόθεσης.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Πρέπει να μάθουμε στους γονείς πώς να είναι γονείς και πώς να οριοθετούν τους εαυτούς τους ώστε να μπορέσουν να οριοθετήσουν και τα παιδιά τους. Τα σχολεία σαν δεύτεροι φορείς κοινωνικοποίησης θα πρέπει να μάθουν να παρατηρούν και να εντοπίζουν το παιδί που εμφανίζει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και να είναι εφοδιασμένοι με δεξιότητες διαχείρισης του.

10η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Εισαγγελέας Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Δεν θεωρώ πως μπορούμε να διαχωρίζουμε και να πιστεύουμε πως κάτι φταίει περισσότερο και κάτι λιγότερο. Θεωρώ πως η παραβατικότητα στηρίζεται σε πολλά αίτια μαζί και η εμφάνιση της μπορεί να οφείλεται σε διαφορές συγκύριες.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Είναι πολυπαραγοντικό και δεν στηρίζεται μόνο σε ένα. Δηλαδή βασίζεται σε ένα ολόκληρο σύστημα και το ερέθισμα που θα δεχθεί το άτομο μπορεί να είναι η πρόφαση για να εκδηλώσει την συμπεριφορά και όχι αναγκαία η αίτια αυτή κάθε αυτή.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Η επαφή μου είναι κυρίως μέσα στην αίθουσα όπου διεξάγεται η δίκη. Πιο σπάνια ίσως μου ζητηθεί να παρέμβω πιο προσωπικά προσφέροντας συμβουλευτική υποστήριξη στο νεαρό άτομο και στο υποστηρικτικό του περιβάλλον αλλά κυρίως όσον αφορά το νομοθετικό κομμάτι.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Ο ρόλος μου έχει να κάνει πιο πολύ με το κομμάτι να εξετάσω μαζί με τους συναδέλφους μου την υπόθεση, εάν είναι απαραίτητη η επιβολή κάποιας ποινής ή αναμορφωτικού μέτρου. Σε περίπτωση που ασκηθεί κάποιο μέτρο αγωγής επιβλέπω εάν αυτό εφαρμόζεται και κατά πόσο είναι αποτελεσματικό.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Το τμήμα Εισαγγελέων και το Δικαστήριο δεν διαθέτει τέτοια προγράμματα. Σαν προγράμματα εφαρμόζουμε τα μέτρα αναμόρφωσης ή την επίπληξη.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Η δράση μου περιορίζεται στο να αποφασίσω την άσκηση των μέτρων διαγωγής και την παρακολούθηση της εξέλιξης τους.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Να εστιάσουμε στο να διαπαιδαγωγήσουμε την κοινωνία γενικότερα. Να υπάρχουν προγράμματα που να εστιάζουν στην οικογένεια και στην παροχή στήριξη της. Υστέρα όσον αφορά το σχολείο θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες που θα φέρνουν σε επαφή δάσκαλο και παιδί και θα βοηθάνε και τους δυο να εκτονωθούν και να εκφραστούν. Γενικότερα για έμενα ως πρόληψη θα μπορούσε να λειτουργήσει το οτιδήποτε βοηθάει στην εκτόνωση συναισθημάτων και εξασφαλίζει μια ποιότητα ζωής ώστε να μην δημιουργείται η ανάγκη προσφυγής στην παραβατικότητα ως λύση για τα προβλήματα που μπορεί να φέρει το άτομο.

11η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Επιμελήτης Ανηλίκων

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Όλα ξεκινάνε από την οικογένεια και τον τρόπο λειτουργίας της. Εάν το σύστημα δυσλειτουργήσει το παιδί σαν πιο αδύναμο μέλος της οικογένειας θα απορροφήσει αυτή την αποδιοργάνωση και μπορεί να την εμφανίσει με παραβατική συμπεριφορά.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Η οικογένεια σίγουρα έχει μεγάλο μέρος της ευθύνης και η ιστορία που μπορεί να φέρει η ίδια μαζί της και περνάει στο παιδί. Η κάθε οικογένεια έχει την δική της ιδιοσυγκρασία και κανόνες που προσπαθεί να μεταλαμπαδεύσει στο νέο άτομο. Το μόνο σίγουρο είναι από τα τόσα χρόνια μου στον χώρο πως η στάση των γονέων, οποιαδήποτε και αν είναι αυτή, ασκεί μεγάλο αντίκτυπο επάνω στα παιδιά.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Έχω επαφή με τον ίδιο τον ανήλικο αλλά και με την οικογένεια του είτε επειδή θα έρθουν οι ίδιοι να ζητήσουν βοήθεια στην υπηρεσία μας είτε θα χρειαστεί εμείς να επισκεφθούμε το περιβάλλον που ζουν. Κατά κύριο λόγο τους προσφέρω υποστήριξη αλλά και ενημέρωση σχετικά με την υπόθεση τους. Πολλές φορές βεβαία οι υποθέσεις μπορεί να είναι περίπλοκες και για αυτόν τον λόγο τους προτείνουμε άλλες υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες τους, διότι υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν είμαστε τόσο κατάλληλα καταρτισμένοι για να τις διευθετήσουμε.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Εμείς εδώ την επιμέλεια έχουμε κυρίως και εξετάζουμε κατά πόσο είναι λειτουργικό για το κάθε περιστατικό.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Δεν διαθέτουμε κάποιο πρόγραμμα για την πρόληψη δυστυχώς. Στην μόνη περίπτωση που μπορούμε να δράσουμε προληπτικά είναι εάν μας γνωστοποιηθεί πως κάποιο νεαρό άτομο εμφανίζει μια συμπεριφορά που ανησυχεί τους γονείς ή το σχολείο.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Παρακολουθώ την πορεία της υπόθεσης ώστε να μπορώ να γνωρίζω ποια υπόθεση χρειάζεται περισσότερη δουλειά από εμάς και ποια χρειάζεται ίσως παραπομπή άλλου, άρα θα έλεγα πως διαθέτω αρκετά ενεργό ρόλο.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Πρόληψη είναι η επικοινωνία. Η επικοινωνία του παιδιού με τον γονέα, του παιδιού με τον δάσκαλο, ο δάσκαλος με τον γονέα. Γενικότερα να υπάρχει μια επαφή μεταξύ του δικτύου ατόμων που υπάρχουν στην ζωή του παιδιού για να εντοπίζονται πιο εύκολα οι οποιεσδήποτε αλλαγές στην συμπεριφορά του. Και σίγουρα να παρέχεται στήριξη στην οικογένεια καθ' όλη την διάρκεια ανάπτυξης του παιδιού για το πώς να ανατραφεί με ισχυρές αξίες και να είναι αυτόνομο.

12η Συνέντευξη

Επάγγελμα: Αστυνομικός

Ποιες είναι οι αιτίες που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Ευθύνονται οι γονείς και η έλλειψη παιδείας. Οι γονείς θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά πως να σέβονται και να προστατεύουν τον εαυτό τους και πως να αποφεύγουν συμπεριφορές επιζήμιες για τον εαυτό τους και τους άλλους.

Ποιος παράγοντας, κατά την γνώμη σας, παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση μιας παραβατικής συμπεριφοράς;

Σίγουρα οι γονείς ευθύνονται για το φαινόμενο αυτό.

Ποιος είναι ο δικός σας ρόλος στην συνεργασία σας με τους ανήλικους παραβάτες;

Εγώ εφαρμόζοντας το αναμορφωτικό μέτρο έκανα μαθήματα στους ανήλικους με θέμα την Κυκλοφοριακή Αγωγή, μέσω συζήτησης και προβολή βίντεο και εικόνων. Τα μαθήματα είχαν σκοπό να δείξουν στα παιδιά τους κινδύνους που διατρέχουν εάν δεν τηρήσουν τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Η παρακολούθηση του μαθήματος διαρκούσε 1 ώρα και συζητούσαμε για τις αιτίες αλλά και τις συνέπειες της μη τήρησης του ΚΟΚ. Τα παιδιά ήταν προσιτά στο να ακούσουν και να παρακολουθήσουν το μάθημα και έφευγαν αρκετά προβληματισμένα. Δυστυχώς όμως έχουν να με καλέσουν από το Δικαστήριο για αυτό το μέτρο 3 χρόνια.

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην αντιμετώπιση του φαινομένου;

Ο δικός μου ρόλος έγκειται στο να εφαρμόσω το αναμορφωτικό μέτρο της παρακολούθησης μαθημάτων Κυκλοφοριακής Αγωγής από τους ανήλικους.

Ποια προγράμματα - ενέργειες πραγματοποιούνται στην υπηρεσία όπου εργάζεστε με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας;

Εμείς εδώ δεν διαθέτουμε συγκεκριμένα προγράμματα πρόληψης. Αυτό που κάνουμε είναι να βγαίνουμε στον δρόμο και να επιπλήτουμε ή να δίνουμε πρόστιμο στα άτομα που δεν τηρούν τον ΚΟΚ. Με αυτόν τον τρόπο κάποιои συνετίζονται και είναι πιο προσεκτικοί στο μέλλον. Επιπλέον όταν μας καλούν σε σχολεία μιλάμε για την Κυκλοφοριακή Αγωγή στα παιδιά και τους ασφαλείς τρόπους οδήγησης.

Κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων - ενεργειών συμβάλλετε ενεργά; Ποιος είναι ο ρόλος σας;

Ναι συμμετέχω στις ενέργειες που γίνονται προληπτικά και στις ομιλίες που πραγματοποιούνται στα σχολεία.

Τι είδους προγράμματα / ενέργειες πρέπει, κατά την γνώμη σας, να γίνουν με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου;

Πιστεύω πως θα έπρεπε η Κυκλοφοριακή Αγωγή να αποτελεί ένα από τα μαθήματα που διδάσκονται στα σχολεία. Επιπλέον οι γονείς να ασχολούνται περισσότερο με τα παιδιά τους και να τα ενθαρρύνουν σε θετικές και έννομες συμπεριφορές. Τέλος τα ΜΜΕ να προβάλλουν πιο συχνά διαφημίσεις με σκοπό την προώθηση της τήρησης του ΚΟΚ.

